

Saksbehandler: Per Kristian Aschim

Referanser: KR 50/06, KM 08/06, KR 31/07, KR 44/07, KM 08/07, KR 22/08, KR 39/08, SKR 39/08, MKR 60/08, KR 42.3/08, KR 46/08

Vedlegg:

KM 11.1.1/08 Kirkerådets høringsvar til innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke*, avgitt 13. august 2008

KM 11.1.2/08 Tilleggsnotat på bakgrunn av høringen til innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke*

Særskilte regler for de kirkelige valg 2009 (demokratireformen)

Se s. 25 for innholdsfortegnelse

Sammendrag

Kirkerådet ba i sak KR 39/08 om at det skulle utarbeides nærmere regler for valgordningsforsøk i Den norske kirke 2009. Arbeidet skulle ta utgangspunkt i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* (av 13. mai 2008) og forutsetningene i den politiske avtalen om staten og Den norske kirke som ble inngått av de politiske partiene på Stortinget 10. april 2008. Kirkerådet vedtok noen overordnede føringer, dels i tilslutning til innstillingen, dels som justeringer i forhold til innstillingen.

I det følgende legges det fram utkast til særskilte valgeregler som foreslås gjort gjeldende ved de kirkelige valg i 2009, d.v.s. valg til bispedømmeråd og Kirkemøte og valg av menighetsråd, samt de nødvendige justeringer i tilstøtende regelverk.

I henhold til den politiske avtalens forutsetninger legger utkastet opp til

- *etablering av reelle valgmuligheter* ved innføring av supplerende nominasjon og preferansevalg ved valg av leke medlemmer, prester og leke kirkelig tilsatte til bispedømmeråd og Kirkemøte
- *økt bruk av direktevalg* ved at det innføres helt eller delvis direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte
- *kirkevalg samtidig med offentlige valg* ved at menighetsrådsvalget og direkte valg/direkte valgogang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og

Kirkemøte legges til samme dag(er) som stortingsvalget i 2009 (13.-14. september)

- *gjennomføring av forsøk med ulike ordninger* ved at det foreslås forsøk med to ulike ordninger ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte (direkte valg eller kombinasjon av direkte og indirekte valg).

Utkastet tar utgangspunkt i forslagene i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* (Bakkevig-II utvalget). På bakgrunn av Kirkerådets vedtak i sak KR 39/08 er det gjort enkelte justeringer, særlig i ordningen for kombinasjon av direkte og indirekte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte.

Det foreslås omfattende endringer i reglene for valg til bispedømmeråd og Kirkemøte (pkt. A). Dagens *Regler for valg av bispedømmeråd* omarbeides og omstruktureres til (*Særskilte*) *regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte* (pkt A, romertall III-VIII). De særskilte reglene for dette valget i 2009 inneholder også forslag til bestemmelser om sammensetning og valg til bispedømmeråd og Kirkemøte som ved valget i 2009 gjøres gjeldende i stedet for tilsvarende bestemmelser i kirkeloven §§ 23 og 24 (pkt. A, romertall I og II).

De viktigste endringene som foreslås er:

- *økt antall leke* medlemmer i bispedømmeråd og Kirkemøte, og en forsiktig differensiering av antall medlemmer ut fra antall kirkemedlemmer i bispedømmet. Antallet økes fra 4 til 7, 8 eller 9 avhengig av om medlemstallet er under 300.000, fra 300.000-450.000 eller over 450.000. Bispedømmerådene vil få fra 10-13 medlemmer (mot i dag 7 eller 8). Kirkemøtet vil få 125 medlemmer (mot i dag 86).
- *opphør* av ordningen med valg av 5 medlemmer av Kirkemøtet på *fritt grunnlag*, med unntak av leder av Samisk kirkeråd som fortsatt velges til medlem av Kirkemøtet ved særskilt valg.
- innføring av mulighet til *supplerende nominasjon* ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøte, ved at en gruppe på 50 kirkemedlemmer (fra minimum 3 sokn), eller en gruppe på 10 prester eller 10 leke kirkelig tilsatte (fra minimum 2 prostier), ved nominasjonen innenfor sin velgergruppe kan nominere én kandidat i tillegg til nominasjonskomiteens kandidater.
- innføring av *preferansevalg* ved valg av leke medlemmer, prester og leke kirkelig tilsatte til bispedømmeråd og Kirkemøte. På stemmeseddelen rangerer velgerne inntil 5 kandidater ved valg av leke medlemmer eller inntil 3 kandidater ved valg av prester og leke kirkelig tilsatte medlemmer. Hvis stemmeseddelenes førstevalg ikke får tilstrekkelig antall stemmer ved opptellingen, kan stemmen etter nærmere regler telle som stemme til andrevalget eller tredjevalget (o.s.v.) ved opptellingen.
- innføring av helt eller delvis *direkte valg* ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte.
- gjennomføring av direkte valg/direkte valgogang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte *samtidig med menighetsrådsvalget og stortingsvalget*.

- forsøk med senket *stemmerettsalder* til 15 år ved direkte valg/direkte valgomgang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte, og ved menighetsrådsvalget.

Hovedtrekk i forslag til ordning med kombinasjon av direkte og indirekte valg:

Nominasjon:

Det nomineres en valgliste. Valgbare er alle stemmeberettigede kirkemedlemmer over 18 år, som ikke har stemmerett eller valgbarhet som prest eller lek kirkelig tilsatt.

- Menighetsrådene kan fremme forslag til nominasjonskomiteen, som består av en representant for menighetsrådene i hvert prosti i bispedømmet.
- 50 kirkemedlemmer fra minst tre menigheter kan fremme forslag på kandidater ved supplerende nominasjon etter at nominasjonskomiteens forslag foreligger.

Valg:

Første valgomgang (direkte):

Tre/fire/fem representanter velges i en direkte valgomgang samtidig med menighetsrådsvalget. Stemmeberettigede er alle som har stemmerett ved menighetsrådsvalget, med unntak av de som har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt.

De valgte representantene strykes fra valglisten som benyttes ved den indirekte valgomgangen.

Andre valgomgang (indirekte):

Fire representanter velges i en indirekte valgomgang. Valget finner sted etter at de nyvalgte menighetsrådene har konstituert seg, og innen 1. desember.

Menighetsrådsmedlemmene samlet til menighetsrådsmøte avgir stemme enkeltvis. Menighetsrådsmedlem med stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt har ikke stemmerett.

Vararepresentanter fordeles til slutt, halvparten ut fra resultatet i den indirekte valgomgangen, halvparten ut fra resultatet i den direkte valgomgangen.

Først kåres en vararepresentant ut fra resultatet i den indirekte valgomgangen, deretter en ut fra resultatet i den direkte valgomgangen, og så videre annen hver gang til det er kåret seks leke vararepresentanter.

Hovedtrekk i forslag til ordning for rent direkte valg

Nominasjon:

Det nomineres en valgliste. Valgbare er alle stemmeberettigede kirkemedlemmer over 18 år, som ikke har stemmerett eller valgbarhet som prest eller lek kirkelig tilsatt.

- Menighetsrådene kan fremme forslag til nominasjonskomiteen, som består av en representant for menighetsrådene i hvert prosti i bispedømmet.
- 50 kirkemedlemmer fra minst tre menigheter kan fremme forslag på kandidater ved supplerende nominasjon etter at nominasjonskomiteens forslag foreligger.

Valg:

Sju/åtte/ni representanter og seks vararepresentanter velges ved direkte valg samtidig ved menighetsrådsvalget. Stemmeberettigede er alle som har stemmerett ved

menighetsrådsvalget, med unntak av de som har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt.

I *Regler for valg av menighetsråd* (pkt. B) foreslås det endringer når det gjelder *tid og sted* for valget, forsøk med *senket stemmerettsalder* til 15 år, samt justeringer av frister og tidspunkter. Det er også forslag om regelfesting av utsendelse av *valgkort*.

Det foreslås endret funksjonstid for bispedømmeråd, menighetsråd og kirkelig fellesråd, både p.g.a endrede tidspunkt for valgene og fordi funksjonsperioden for rådene som velges i 2009 blir på 2 år. Ved siden av endringer i *regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte* (pkt. A, VIII § 1-6), medfører dette behov for endringer i *Regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet* § 1 (pkt. C) og i *Regler for valg av Kirkeråd* § 1-2 (pkt D).

Forslaget om opphør av ordningen med å velge 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag (med unntak av leder av Samisk kirkeråd), medfører behov for endringer i *Regler for valg av Kirkeråd* (pkt. D), når det gjelder valg av de 3 medlemmene av Kirkerådet som til nå har vært valgt på fritt grunnlag. Videre medfører det behov for endringer i *Kirkemøtets forretningsorden* (pkt. E) og *Statutter for Mellomkirkelig råd* (pkt. F) når det gjelder valg av leder til Mellomkirkelig råd og leders status i Kirkemøtet.

Forslagene til valgregler har omfattende økonomiske og administrative konsekvenser, særlig knyttet til gjennomføring av direkte valg/direkte valgomgang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte, til utsendelse av valgkort og til gjennomføring av menighetsrådsvalg og direktevalg til bispedømmeråd og Kirkemøte samtidig med stortingsvalget.

Utkast til særskilte valgregler foreslås fremmet for Kirkemøtet. Det anbefales at Kirkemøtet gjør vedtak under forutsetning av at nødvendig lovhjemmel blir gitt, under forutsetning av departementets godkjenning og under forutsetning av at de nødvendige økonomiske midler stilles til disposisjon.

Forslag til vedtak

1. Under forutsetning av nødvendig lovhjemmel og Kultur- og kirkedepartementets godkjenning, fastsettes følgende særskilte regler ved de kirkelige valg i 2009:

Særskilte regler ved de kirkelige valg i 2009

A. Særskilte regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009

Følgende særskilte regler fastsettes for valg til bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009. Reglene trer i stedet for reglene om valg og sammensetning av Kirkemøtet og bispedømmeråd i kirkelovens §§ 23 og 24 og gjeldende Regler for valg av bispedømmeråd.

I. Regler om sammensetning og valg av bispedømmeråd

Reglene om sammensetning og valg av bispedømmeråd (kl § 23, første og annet ledd) erstattes ved valget i 2009 av følgende regler (endringer/nye elementer er *kursivert*):

Bispedømmerådet består av:

- a) biskopen
- b) en prest valgt av prestene i bispedømmet
- c) en lek kirkelig tilsatt valgt av de leke kirkelig tilsatte i bispedømmet og
- d) *syv til ni andre leke. I bispedømmer med under 300.000 medlemmer velges syv leke representanter, i bispedømmer med 300.000 til 450.000 medlemmer velges åtte leke representanter, i bispedømmer med over 450.000 medlemmer velges ni leke representanter. De leke representantene velges enten ved kombinasjon av direkte og indirekte valg, slik at tre til fem representanter velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer (direkte valg), mens fire representanter velges av menighetsrådsmedlemmene i bispedømmet (indirekte valg); eller ved rent direkte valg, slik at syv til ni representanter velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer.*
- e) en nordsamisk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd, en lulesamisk representant i Sør-Hålogaland bispedømmeråd og en sørsamisk representant i Nidaros bispedømmeråd.
- f) en representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.
Sammen med medlemmene valgt etter første ledd bokstavene b, c, e og f velges to varamedlemmer. Sammen med medlemmene valgt etter første ledd bokstav d velges 6 varamedlemmer. Medlemmer og varamedlemmer velges for 2 år. Kirkemøtet gir nærmere regler om valget, herunder regler som presiserer hvem som er stemmeberettiget og valgbar etter første ledd bokstavene b, c, d, e og f.

II. Regler om sammensetning og valg av Kirkemøte

Reglene om sammensetning og valg av Kirkemøte (kl § 24, første ledd) erstattes ved valget i 2009 av følgende regler (endringer/nye elementer er *kursivert*):

Kirkemøtet består av medlemmene av bispedømmerådene og leder av Samisk kirkeråd. Kirkemøtet samles ordinært til møte en gang i året. Har et medlem forfall, skal varamedlem kalles inn.

III Regler for valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1. Valgråd

§ 1. Til å styre valgene oppnevner bispedømmerådet i god tid før valget et valgråd på 5 medlemmer og 2 varamedlemmer. Daglig leder eller den vedkommende utpeker, er sekretær for valgrådet.

§ 2. Fastsetting av valgdager og valgsteder

Ved direkte valg av leke medlemmer (jfr. Regler for valg av menighetsråd § 2)

§ 2-1 *Direkte valg/direkte valgogang av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte skal i 2009 holdes i alle landets menigheter på en og samme dag, mandag 14. september. Menighetsrådet kan selv vedta at det på ett eller flere steder skal holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen.*

§ 2-2 *Det er ikke anledning til avholde valget på andre dager.*

§ 2-3 *Valget finner sted samtidig og samme sted som menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd § 2-3, 2-4 og 2-5.*

Ved indirekte valg av leke medlemmer

§ 2-4 *I indirekte valgogang av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte finner stemmegivningen sted i menighetsrådsmøte.*

§ 2-5 *Menighetsrådsmøtet hvor stemmegivningen finner sted avholdes i tidsrommet mellom 1.oktober og 30. november. Stemmene må være kommet valgrådet i hende innen 1. desember 2009.*

§ 3. Stemmerett og valgbarhet ved valg av leke medlemmer

Stemmerett ved direkte valg av leke medlemmer (jf Regler for valg av menighetsråd § 3)

§ 3-1 *Stemmerett ved direkte valg/direkte valgogang til bispedømmeråd og Kirkemøte har de som har stemmerett ved menighetsrådsvalget, og som ikke har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt etter VI, § 2-1 og VII, § 2-1.*

§ 3-2 *Stemmeretten utøves i det soknet hvor vedkommende har stemmerett ved menighetsrådsvalget.*

Stemmerett ved indirekte valg av leke medlemmer

§ 3-3 *Stemmerett ved indirekte valgogang på leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte har de leke medlemmene av menighetsrådet.*

§ 3-4 Medlem av menighetsrådet med stemmerett som lek kirkelig tilsatt, kan ikke avgi stemme på leke medlemmer. I slike tilfeller innkalles et lekt varamedlem. Prest som sitter i menighetsrådet kan ikke avgi stemme på leke medlemmer.

Valgbarhet ved valg av leke medlemmer (både direkte og indirekte valg)

§ 3-5 Valgbar som leke medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøte er enhver som har rett til å stemme ved valget, som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år, og som ikke er valgbar som prest eller som lek kirkelig tilsatt etter VI, § 2-1 og VII, § 2-1.

§ 3-6 Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

§ 4. Manntall

Manntall ved direkte valg av leke medlemmer

§ 4-1 Ved direkte valg av leke medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøte, legges samme manntall til grunn som ved menighetsrådsvalget.

§ 4-2 I manntallet markeres det hvem som har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt. Disse kan ikke avgi stemme ved direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte.

§ 5. Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging

§ 5-1 Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging skjer etter bestemmelsene i Regler for valg av menighetsråd § 5.

§ 6. Valgform

§ 6-1 Valg på leke medlemmer til bispedømmerådet finner sted som preferansevalg.

§ 6-2 Valget kan finne sted etter to ulike ordninger.

- a. tre til fem leke representanter velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer (direkte valgomgang), mens fire leke representanter velges av menighetsrådsmedlemmene i bispedømmet (indirekte valgomgang). Samme kandidatliste benyttes ved begge valgomganger. Representanter som er valgt i den direkte valgomgangen strykes fra kandidatlisten før den indirekte valgomgangen. Det kåres seks vararepresentanter. Tre blant de som har oppnådd flest stemmer ved indirekte valgomgang uten å være valgt til representanter, tre blant de som har oppnådd flest stemmer ved den direkte valgomgangen uten å være valgt til representanter.
- b. syv til ni representanter velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer ved direkte valg. De seks som deretter har flest stemmer blir vararepresentanter.

§ 6-3 Bispedømmerådet avgjør hvilken ordning som skal benyttes ved valget på leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009.

§ 6-4 Direkte valgogang etter § 6-2, bokstav a og direkte valg etter § 6-2, bokstav b finner sted samtidig med menighetsrådsvalget.

§ 7. Nominasjon av leke medlemmer

Valg av nominasjonskomité

§ 7-1. Nominasjonskomiteen for leke medlemmer består av et lekt medlem fra hvert prosti, valgt av leder eller et medlem av hvert menighetsråd i prostiet. Det velges også et varamedlem fra hvert prosti.

I tillegg oppnevner bispedømmerådene i de tre nordligste bispedømmene en samisk representant hver til nominasjonskomiteen etter forslag fra Samisk kirkeråd, jf. IV, § 2-1. Bispedømmerådene informerer *valgrådet og prostene* om dette senest innen 1. januar 2009.

Begge kjønn skal være representert i nominasjonskomiteen. Dersom nominasjonskomiteen ikke får representasjon av begge kjønn, anses i stedet det varamedlem (ev. den person) av det motsatte kjønn som har fått prosentvis flest stemmer i et prosti, som valgt.

Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon i nominasjonskomiteen.

Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen.

Komiteen velger selv sin leder.

§ 7-2. *Valgrådet i samarbeid med prosten* innkaller leder eller et medlem fra hvert menighetsråd innen prostiet til et møte hvor valget finner sted. *Møtet finner sted innen 15. mars.*

Innhenting av forslag til nominasjonskomiteen

§ 7-3 Bispedømmerådet skal i god tid, senest 15. januar 2009, sende en oppfordring til menighetsrådene om innen 1. april å fremme forslag på inntil 4 leke kandidater til bispedømmerådet.

Menighetsrådet kan foreslå leke kandidater fra hele bispedømmet. Ungdomsråd eller tilsvarende organ bør overfor bispedømmerådet fremme forslag på kandidater. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om en kandidat hver.

De som foreslås skal forespørres av forslagsstiller om de er villige til å la seg nominere.

Oppstilling av nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste

§ 7-4 Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til ett eller flere møter der en setter opp en liste på det tredobbelte antall i forhold til antall leke representanter som skal velges. Kandidatlisten skal ha 21, 24 eller 27 navn, avhengig av om det skal velges 7, 8 eller 9 leke representanter fra bispedømmet.

§ 7-5 Nominasjonen foregår ved vanlig flertallsvotering. Kandidatene føres opp på listen i alfabetisk rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder.

§ 7-6 Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder *en andel* kandidater som er under 30 år på minst 20 prosent.

§ 7-7 Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten.

§ 7-8 Ved valget i 2009 settes regelen om at den som har gjort tjeneste som valgt medlem av bispedømmerådet i to sammenhengende valgperioder, ikke kan velges igjen for den derpå følgende valgperiode, ut av kraft.

§ 7-9 Medlemmer av nominasjonskomiteen kan settes opp på valglisten.

Supplerende nominasjon (ved et antall kirkemedlemmer)

§ 7-10 Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er offentliggjort, gis det 1 måneds frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

§ 7-11 Et antall kirkemedlemmer i bispedømmet, minimum 50 kirkemedlemmer fra minst 3 ulike sokn, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjon. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forlagsstillerne, det må oppgis en tillitsperson for forlagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

§ 7-12 Forslag på kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp (§ 7-10) og vilkårene i § 7-11 er oppfylt.

Oppstilling av endelig kandidatliste

§ 7-13 Etter fristens utløp setter valgrådet opp den endelige kandidatlisten.

§ 7-14 På den endelige kandidatliste føres kandidatene opp i alfabetisk rekkefølge.

Presentasjon av kandidatene

§ 7-15 Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf § 7-5, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for/ser som viktige satsingsområder. Forslagsstillerne ved den supplerende nominasjonen sender inn tilsvarende opplysninger om sin kandidat. Valgrådet innarbeider disse opplysningene i den samlede presentasjon av kandidatene.

Justering av kandidatliste før indirekte valgrunde (ved kombinasjon av direkte og indirekte valg)

§ 7-16 Der valget finner sted som kombinasjon av direkte og indirekte valg, strykes de (tre-fem) som er valgt til medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøte ved direkte valg fra valglisten før den indirekte valgongangen.

§ 8. Stemmesedler og stemmeseddelkonvolutter

§ 8-1 Bispedømmerådet sørger for at det til direkte valg/direkte valgongang blir trykt et tilstrekkelig antall stemmesedler til bruk for velgerne i valglokalene. Stemmesedlene skal være maskinlesbare. Stemmesedlenes utforming fastsettes av Kirkerådet.

For indirekte valgongang vises til VIII § 1-1.

§ 8-2 Bispedømmerådet/valgrådet sørger for at det til direkte valg/direkte valgongang er tilgjengelig trykte valgkonvolutter. Det lokale valgstyret/stemmestyret sørger for at valgkonvolutter og omslagskonvolutter er tilgjengelig ved forhåndsstemming og i valglokalet, jf. Regler for valg av menighetsråd § 8-5.

For indirekte valgongang vises til VIII § 1-1.

§ 9. Kunngjøring av valget (direkte valgongang)

§ 9-1 Tid og sted for direkte valg/direkte valgongang kunngjøres på samme tid og på samme måte som menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd, § 2.6.

§ 10. Forhåndsstemming (direkte valgongang)

§ 10-1 Forhåndsstemming ved direkte valg/direkte valgongang finner sted etter samme regler som for forhåndsstemming ved menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd § 10 med særskilte regler om perioden for forhåndsstemming (§ 10-2) for valget i 2009.

§ 11. Stemmegivning

§ 11-1 For stemmegivning på valgtinget ved direkte valg/direkte valgongang, følges prosedyrene i Regler for valg av menighetsråd §§ 11-1 til 11-4 og 11-6.

De avgitte stemmesedler telles. Antallet kontrolleres mot antall avkryssninger i manntallet. Stemmesedlene sendes sammen med et følgeskriv i omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 16. september.

I følgeskrivet skal det gis opplysninger om a) navn på soknet b) antall avgitte stemmer c) underskrift.

§ 11-2 Stemmegivning ved indirekte valgongang foregår på et menighetsrådsmøte og skal være skriftlig. Hvert enkelt lekt medlem av menighetsrådet avgir stemme.

Stemmesedlene legges i tilsendt konvolutt som lukkes i møtet og sendes sammen med et følgeskriv i omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 1. desember.

I følgeskrivet skal det gis opplysninger om a) navn på menighetsrådet b) hvor mange stemmeberettigede som var til stede c) hvor mange stemmer som ble avgitt d) underskrift.

§ 11-3 Ved preferansevalg kan velgeren rangere inntil 5 kandidater, ved å sette ett kryss på stemmeseddelen i kolonnen for "mitt førstevalg", ett i kolonnen for "mitt andrevalg" osv. Velgeren skal rangere minst en kandidat.

§ 12. Opptelling

§ 12-1 Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. *En stemmeseddel skal godkjennes om den inneholder rangering av ett navn. Inneholder stemmeseddelen flere avkryssninger i hver kolonne, eller andre avmerkninger eller tegn, anses de nederste avkryssningene for uskrevne.*

Kåring av representanter ved preferansevalg

§ 12-2 *Antallet avgitte stemmesedler divideres med antallet representantplasser økt med 1. Kvotienten avrundes oppover. Resultatet kalles valgtallet.*

§ 12-3 *Deretter telles opp hvor mange stemmer hver enkelt kandidat har fått på førsteplass. Har noen fått så mange stemmer på førsteplass at han når opp til valgtallet, er han valgt til representant.*

§ 12-4 *Har ingen kandidat så mange førstestemmer at han er valgt, og står det igjen flere kandidater enn det skal velges representanter, skal den kandidat som har lavest stemmetall som nr. 1 strykes fra alle stemmesedlene. Har to eller flere kandidater i slike tilfeller likt stemmetall, avgjøres det ved loddtrekning hvem som skal strykes.*

§ 12-5 *På de stemmesedler der den strøkne opprinnelig sto først, skal det telles opp hvem som har kommet frem på førsteplass. Dette regnes som førstestemmer og kommer i tillegg til førstestemmene fra første opptelling. Er ikke dette tilstrekkelig til at noen kandidat når opp til valgtallet, skal den som nå har det laveste stemmetall på førsteplass strykes. En fortsetter slik inntil en kandidat når opp til valgtallet.*

§ 12-6 *Når en kandidat på denne måten er valgt, skal det telles hvem som står på andreplassen på de stemmesedler der den valgte sto øverst. I oppgjøret videre skal disse regnes som førstestemmer for vedkommende kandidat, men disse stemmene teller bare med redusert vekt.*

§ 12-7 *En stemmeseddels reduserte vekt kommer en frem til ved å dividere stemmeoverskuddet (antall førstestemmer fratrukket valgtallet) med antall førstestemmer. Dette vektallet multipliserer en så med stemmeseddelens tidligere vekt.*

§ 12-8 *Slik skal en fortsette med stryking av kandidater og med tildeling av overskuddsstemmer fra de valgte inntil det fastsatte antall representanter er valgt.*

§ 12-9 *Ved kombinasjon av direkte og indirekte valg gjennomføres slik opptelling separat for hver valgomgang.*

Kåring av vararepresentanter ved en valgomgang

§ 12-10 *Første vararepresentant utpekes i et nytt valgoppgjør der en går frem som om det skulle velges én representant mer enn det som er fastsatt. Ved dette oppgjøret skal en kandidat som er blitt valgt som representant ikke strykes etter reglene i § 12-5. Den kandidat som først når opp til valgtallet og som ikke er valgt til representant, er valgt til første vararepresentant.*

§ 12-11 *De følgende vararepresentanter utpekes på tilsvarende måte, inntil det er valgt det fastsatte antall vararepresentanter.*

Kåring av vararepresentanter ved kombinasjon av direkte og indirekte valg

§ 12-12 *Når det antall representanter som skal kåres etter den direkte valgomgangen er kåret, fortsetter opptellingen etter reglene i §§ 12-10 og 12-11 slik at det rangeres så mange kandidater som det samlet skal velges representanter ved den indirekte valgomgangen og vararepresentanter (fire pluss seks).*

§ 12-13 *Når det antall representanter som skal kåres etter den indirekte valgomgangen er kåret, fortsetter opptellingen etter reglene i §§ 12-10 og 12-11 slik at det rangeres så mange kandidater som det skal velges vararepresentanter (seks).*

§ 12-14 *Etter at begge valgomgangene er gjennomført kåres det seks vararepresentanter slik: Først kåres den som står for tur etter den indirekte valgomgangen til første vararepresentant. Deretter kåres den som står for tur etter den direkte valgomgangen til andre vararepresentant (som ikke er valgt til representant i den indirekte valgomgangen eller til første vararepresentant). Deretter kåres den som da står for tur etter den indirekte valgomgangen, og så videre annen hver gang til det er kåret seks vararepresentanter.*

IV Regler for valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1. Valgråd

Valgrådene i de tre nordligste bispedømmene styrer valget av samiske representanter.

§ 2. Nominasjon og valg av representanter for samisk kirkeliv

§ 2-1 I de tre nordligste bispedømmene oppnevner bispedømmerådene en samisk representant til nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer, etter forslag fra Samisk kirkeråd.

§ 2-2 Bispedømmerådene i de tre nordligste bispedømmene skal i god tid, senest 15. januar 2009, sende en oppfordring til samtlige menighetsråd i de respektive samiske språkområder om å fremme forslag på henholdsvis 3 nord-, lule- og sørsamiske representanter, hvorav minst 2 leke. Samisk kirkeråd fastsetter nærmere hvilke sokn som faller inn under de respektive samiske språkområder.

§ 2-3 Nominasjonskomiteen for leke bispedømmerådsmedlemmer i de tre nordligste bispedømmene, skal sette opp en liste på henholdsvis 5 nord-, lule- og sørsamiske representanter, hvorav minst 3 leke.

Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år.

Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten. De samiske kandidatene må stå i samemantallet eller oppfylle kriteriene for å bli registrert, og være bosatt i det respektive samiske språkområdet.

Medlemmer av nominasjonskomiteen og elektorer kan settes opp på kandidatlisten.

§ 2-4 Nominasjonskomiteen i de tre nordligste bispedømmene sender kandidatliste med forslag til 5 samiske kandidater til valgrådet.

Kandidatlisten for nordsamiske og lulesamiske representanter oversendes til de 10 elektorene for de respektive områdene som er oppnevnt av Samisk kirkeråd til å foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene. Nærmere regler for valg av de sørsamiske representantene fastsettes av Kirkerådet etter forslag fra Samisk kirkeråd.

§ 2-5 Valget på samiske representanter skjer som postvalg. Hver elektor skal avgi stemme på to kandidater på listen for eget språkområde.

§ 2-6 For øvrig anvendes reglene for valg av leke medlemmer (III) ved indirekte valgogang så langt de passer.

V Regler for valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømme til bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1. Valgråd

Valgrådet i Oslo bispedømme styrer valget av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømme.

§ 2. Nominasjon og valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd

§ 2-1 Døvekirkenes fellesråd er nominasjonskomité for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

§ 2-2 Oslo bispedømmeråd skal i god tid, senest *innen 15. januar 2009*, sende en oppfordring til samtlige menighetsråd i Døvekirken om å fremme forslag på fire leke kandidater til det ordinære valget. Dessuten bes menighetsrådene i Døvekirken om å fremme forslag på 3 leke medlemmer, til det særskilte valget av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

§ 2-3 Nominasjonskomiteen for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd setter opp en liste med 5 representanter.

Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år.

Bare personer som er valgbare, kan oppføres på valglisten. Kandidatene til valg av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd må ha stemmerett i døvemenighetene, jf. ”Regler om sammensetning og valg til de døvekirkelige organer, og om formene for deres virksomhet” § 1.

Medlemmer av nominasjonskomiteen kan settes opp på kandidatlisten.

§ 2-4 Nominasjonskomiteen for valg av døvemenighetens representant i Oslo bispedømmeråd sender kandidatlisten til valgrådet i Oslo bispedømme. En kandidat på listen for valg til det døvekirkelige valget, kan ikke samtidig stå som kandidat til det ordinære valget.

Kandidatlisten for valg av døvemenighetenes representant i Oslo bispedømmeråd sendes til menighetsrådene i Døvekirken.

§ 2-5 Ved valg av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet, avgir hvert enkelt medlem av døvemenighetenes menighetsråd stemme på 2 forskjellige kandidater. Avstemningen foregår på et menighetsrådsmøte og skal være skriftlig.

§ 2-6 For øvrig anvendes reglene for valg av leke medlemmer (III) ved indirekte valgogang så langt de passer.

VI Regler for valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1. Nominasjon og valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1-1 Nominasjonskomiteen for prestene består av en prest fra hvert prosti som velges av prostiets prester på et møte som *valgrådet* i samarbeid med prosten innkaller til. *Møtet avholdes innen 15. mars 2009*. Det velges et medlem og et varamedlem fra hvert prosti. Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon og at begge kjønn er representert. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen. Komiteen velger selv sin leder. Bispedømmerådet informerer *valgrådet* og prestene om dette senest *1. januar*.

§ 1-2 Bispedømmerådet skal i god tid, senest *15. januar 2009*, sende en oppfordring til prestene i offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet om innen *1. april* å fremme forslag til geistlig medlem av bispedømmerådet. Oslo bispedømmeråd skal sende en oppfordring til samtlige prester i Døvekirken om å fremme forslag til geistlig medlem. De som foreslås skal [...] forespørres om de er villige til å la seg nominere. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om en kandidat hver.

§ 1-3 Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til et eller flere møter der den setter opp en *foreløpig kandidatliste* på 5 kandidater. Nominasjonen foregår ved vanlig flertallsvotering. Kandidatene føres opp på listen i *alfabetisk* rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder.

Begge kjønn skal være representert. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og om mulig sørge for at listen inneholder yngre kandidater.

Bare personer som er valgbare kan oppføres på kandidatlisten.

Medlemmer av nominasjonskomiteen kan settes opp på kandidatlisten.

Kandidatene spørres på forhånd om de er villige til å stå på kandidatlisten.

Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet, en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten (jf. første ledd, siste punktum), tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for/ser som viktige satsingsområder.

§ 1-4. Nominasjonskomiteen sender kandidatlisten med de 5 kandidatene til valgrådet innen 15. mai, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene.

Kandidatlisten offentliggjøres samtidig.

Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er offentliggjort, gis det 1 måneds frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

Et antall stemmeberettigede prester i bispedømmet, minst 10, hvor det skal være stemmeberettigede fra minst 2 prostier, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjon. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne, det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

Forslag på kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

Valgrådet setter opp den endelige kandidatlisten innen 20. juni og sørger for at kandidatlisten/stemmeseddelen blir mangfoldiggjort og sendt prestene i offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet, herunder for Oslo bispedømmes del prester i Døvekirken, innen 1. oktober sammen med en egen presentasjon av kandidatene, jf. § 1-3, siste ledd, og med angivelse av frist for innsending av stemmesedler (innen 1. desember).

§ 1-5 Som stemmeseddel skal nyttes den tilsendte stemmeseddel. Valget finner sted som preferansevalg. Stemmeseddelen skal gi anledning til å rangere inntil tre kandidater som henholdsvis første, annet og tredje valg. Stemmesedler hvor ingen kandidater er rangert, blir forkastet.

§ 1-6 Stemmeseddelen legges i tilsendt konvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 1. desember. Stemmesedler fra flere prester i en menighet kan legges sammen i tilsendte konvolutt. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.

§ 1-7 Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes om den inneholder rangering av én kandidat.

Ved preferansevalg er den kandidat valgt som har fått flere førstestemmer enn halvparten av de godkjente stemmesedler.

Har ingen kandidat fått et tilstrekkelig antall førstestemmer, strykes den kandidat som har færrest førstestemmer, og på de stemmesedler hvor den strøkne sto først, skal det telles opp hvem som har kommet frem på første plass. Dette regnes som førstestemmer

som kommer i tillegg til førstestemmene fra første opptelling. Dette pågår til en kandidat er valgt etter 1. ledd. Har to eller flere kandidater samme antall førstestemmer, avgjøres det ved loddtrekning hvem som skal strykes.

Deretter går det fram på samme måte ved valg av 2 varamedlemmer.

§ 2. Om stemmerett og valgbarhet

§ 2-1 Enhver ordinert prest som tjenestegjør i en fast offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet er valgbar og har forslags- og stemmerett på den geistlige representant i bispedømmeråd og *Kirkemøtet*. Dette gjelder institusjonsprester, sykehusprester, studentprester, feltprester, menighetsprester og vikarprester som er tilsatt av offentlig (kirkelig, statlig, fylkeskommunal eller kommunal) myndighet. Døveprestene er valgbare og har forslags- og stemmerett på geistlig medlem til Oslo bispedømmeråd. Ordinerte prester tilsatt i prestestilling av private organer, organisasjoner, stiftelser og lignende faller utenfor, likeså prestevikarer. Ordinert prest ved bispedømmekontoret er ikke valgbar, men har forslags- og stemmerett. *Ordinert prest ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar, og har ikke forslags- og stemmerett ved valg av prest.*

Ved permisjon under 1 år vil vedkommende fortsatt være valgbar, men det vil være den som vikarierer i stillingen som deltar i valg av nominasjonskomité, jf. § 1-1, og som har forslags- og stemmerett, jf. §§ 1-2 og 1-5, dersom vedkommende for øvrig oppfyller kravene.

§ 2-2 Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

VII Regler for valg av lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1. Nominasjon og valg av lek kirkelig tilsatt til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1-1 Nominasjonskomiteen for kirkelig tilsatte består av en kirkelig tilsatt fra hvert prosti som velges av de kirkelige tilsatte i prostiet på et møte som *valgrådet i samarbeid med kirkevergen ved prostesetet* innkaller til. *Møtet avholdes innen 15. mars 2009.* Det velges et medlem og et varamedlem fra hvert prosti. Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon og at begge kjønn er representert. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen. Komiteen velger selv sin leder. Bispedømmerådet informerer *valgrådet, prostene og kirkevergene* om dette senest *1. januar*.

§ 1-2 Bispedømmerådet skal i god tid, senest *15. januar 2009*, sende en oppfordring til de leke kirkelig tilsatte i bispedømmet om innen *1. april* å fremme forslag til lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmerådet. Oslo bispedømmeråd skal sende en oppfordring til de leke kirkelig tilsatte i Døvekirken om å fremme forslag til lek kirkelig tilsatt *medlem*. De som foreslås skal forespørres om de er villige til å la seg nominere. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om en kandidat hver.

§ 1-3 Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til et eller flere møter der den setter opp en *foreløpig kandidatliste* på 5 kandidater. Nominasjonen foregår ved vanlig flertallsvotering. Kandidatene føres opp på listen i *alfabetisk rekkefølge* med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder.

Begge kjønn skal være representert. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og tjenestekategorier, og sørge for at listen inneholder minst en kandidat som er under 30 år.

Bare personer som er valgbare kan oppføres på kandidatlisten.

Medlemmer av nominasjonskomiteen kan settes opp på kandidatlisten.

Kandidatene spørres på forhånd om de er villige til å stå på kandidatlisten.

Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet, en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten (jf. første ledd, siste punktum), tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for/ser som viktige satsingsområder.

§ 1-4. Nominasjonskomiteen sender kandidatlisten med de 5 kandidatene til valgrådet innen *15. mai*, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene.

Kandidatlisten offentliggjøres samtidig.

Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er offentliggjort, gis det 1 måneds frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

Et antall stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i bispedømmet, minst 10, hvor det skal være stemmeberettigede fra minst 2 prostier, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjon. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne, det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

Forslag på kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

Valgrådet *setter opp den endelige kandidatlisten innen 20. juni* og sørger for at kandidatlisten/stemmeseddelen blir mangfoldiggjort og sendt samtlige *stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i bispedømmet*, herunder for Oslo bispedømmes del leke kirkelig tilsatte i Døvekirken, innen *1. oktober* sammen med en egen presentasjon av kandidatene, jf. § 1-3, siste ledd, og med angivelse av frist for innsending av stemmesedler (innen *1. desember*).

§ 1-5 Som stemmeseddel skal nyttes den tilsendte stemmeseddel. *Valget finner sted som preferansevalg. Stemmeseddelen skal gi anledning til å rangere inntil tre kandidater som henholdsvis første, annet og tredje valg. Stemmesedler hvor ingen kandidater er rangert, blir forkastet.*

§ 1-6 Stemmeseddelen legges i tilsendt konvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 1. desember. Stemmesedler fra leke kirkelig tilsatte i en menighet kan legges sammen i tilsendte konvolutt. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.

§ 1-7 Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes om den inneholder rangering av én kandidat.

Ved preferansevalg er den kandidat valgt som har fått flere førstestemmer enn halvparten av de godkjente stemmesedler.

Har ingen kandidat fått et tilstrekkelig antall førstestemmer, strykes den kandidat som har færrest førstestemmer, og på de stemmesedler hvor den strøkne sto først, skal det telles opp hvem som har kommet frem på første plass. Dette regnes som førstestemmer som kommer i tillegg til førstestemmene fra første opptelling. Dette pågår til en kandidat er valgt etter 1. ledd. Har to eller flere kandidater samme antall førstestemmer, avgjøres det ved loddtrekning hvem som skal strykes.

Deretter går det fram på samme måte ved valg av 2 varamedlemmer.

§ 2. Om stemmerett og valgbarhet

§ 2-1 Med "lek kirkelig tilsatt" menes i disse regler enhver person som er tilsatt av kirkelig fellesråd, menighetsråd eller bispedømmeråd i en lek kirkelig stilling på minst 15 timer i uken. Lek kirkelig tilsatt i Døvekirken er valgbar og har forslags- og stemmerett på lek kirkelig tilsatt til Oslo bispedømmeråd.

Daglig leder av bispedømmerådet og andre leke kirkelig tilsatte ved bispedømmekontoret er ikke valgbar, men har forslags- og stemmerett. *Lek tilsatt ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar, og har ikke forslags- og stemmerett ved valg av lek kirkelig tilsatt.*

Ved permisjon under 1 år vil vedkommende fortsatt være valgbar, men det vil være den som vikarierer i stillingen som deltar i valg av nominasjonskomité, jf. § 1-1, og som har forslags- og stemmerett, jf. §§ 1-2 og 1-5, dersom vedkommende for øvrig oppfyller kravene.

§ 2-2 Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

VIII Felles bestemmelser

§ 1. Forskjellige felles bestemmelser

§ 1-1 Bispedømmerådet sørger for trykking og utsendelse av stemmesedler og valgkonvolutter til bruk ved forhåndsstemming, og til menighetsrådene, de stemmeberettigede ved valg av representanter for samisk kirkeliv og Døvekirken, de stemmeberettigede prester og leke kirkelig tilsatte. *Det trykkes og sendes ut til valgstyrene egne konvolutter for innsending av stemmesedler ved direkte valg/direkte valgogang på leke medlemmer.*

§ 1-2 Valgrådet meddeler utfallet av stemmegivningen til bispedømmerådet, som fører resultatet inn i bispedømmerådets møtebok og offentliggjør valgresultatet omgående.

Frist for innberetning av resultatet ved direkte valg/direkte valgomgang på leke medlemmer er 21. september. Frist for innberetning av resultatet ved de øvrige valg er 8. desember.

Bispedømmerrådet sender uten opphold melding om valget til dem som er valgt, og utskrift av møteboken til Kirkerådet.

Stemmesedlene skal oppbevares på et trygt sted under sikker forvaring til valgperioden er utløpet.

§ 1-3 For uttreden av bispedømmerråd og *Kirkemøte* gjelder reglene i kirkeloven § 7 tilsvarende.

§ 1-4 Klager i anledning av valget og forberedelsen av det, *samt over valgoppgjøret*, kan gis inn av enhver som er stemmeberettiget ved valget og av biskopen. Klagen må være fremmet for valgrådet innen syv dager etter valgets/valgomgangens avslutning.

Klage over valgoppgjøret må være fremmet for valgrådet innen syv dager etter at valgresultatet offentliggjøres.

Klager sendes Kirkerådet som kan påby nytt valgoppgjør eller omvalg.

§ 1-5 *Blir en plass i bispedømmerrådet og Kirkemøtet ubesatt etter at varamedlemmene i vedkommende kategori i tilfelle er rykket opp, skal lederen i bispedømmerrådet underrette Kirkerådet, som i så fall kan påby nytt valgoppgjør.*

Dersom det i valgperioden trer endelig ut av bispedømmerrådet og Kirkemøtet så mange medlemmer og varamedlemmer at bispedømmerrådet ikke kan bli vedtaksført og forholdet ikke kan avhjelpest ved nytt valgoppgjør, kan Kirkerådet samtykke i at det holdes utfyllingsvalg etter nærmere bestemmelser som det fastsetter.

§ 1-6 Det nyvalgte bispedømmerrådet trer i funksjon 1.januar 2010. Dette medfører at bispedømmerråd valgt for perioden 2006-2010 fratrer 31. desember 2009.

§ 2. Utfyllende bestemmelser

§ 2-1 Kirkemøtet gir Kirkerådet myndighet til å foreta mindre endringer i valgreglene og til å gi utfyllende bestemmelser om reglene, herunder bestemmelser om formene for nominasjonskomiteens arbeid, om manntall og utlegging av manntall, om utsendelse av valgkort, og om valg av sørsamisk representant.

§ 2-2 Kirkerådet har myndighet til å gjennomføre *andre forsøk med valgordningene*. Kirkerådet setter nærmere vilkår for gjennomføringen av slike forsøk. Ved utforming av forsøk og prøveordninger gis Kirkerådet myndighet til å fravike bestemmelsene her.

§ 3. Bestemmelse om virkeområde

§ 3-1 Reglene gjøres gjeldende ved valg til bispedømmerråd og Kirkemøte i 2009.

B. Særskilte regler for valg av menighetsråd ved valgordningsforsøkene i 2009

Følgende særskilte regler fastsettes for menighetsrådsvalget i 2009 (endringene er kursivert):

§ 2.1 endres til:

Valg av menighetsråd skal i 2009 holdes i alle landets menigheter på en og samme dag, mandag 14. september. Valget finner sted samtidig og på samme sted som direkte valg/direkte valgomgang av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte. Menighetsrådet kan selv vedta at det på ett eller flere steder i soknet skal holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen.

§ 2.2 endres til:

Det er ikke anledning til avholde valget på andre dager.

§ 2.3 endres til:

Menighetsrådet bestemmer hvor stemmegivningen skal foregå. Valget holdes i lokaler som gir god tilgjengelighet, om mulig i umiddelbar nærhet av kommunens valglokaler, fortrinnsvis i kirke eller annet kirkelig lokale.

Menighetsrådet fastsetter tiden for stemmegivningen. Stemmegivningen mandag må ikke foregå senere enn kl. 20.

§ 2.4 nytt punktum skytes inn mellom første og annet punktum:

Der menighetsrådet bestemmer at inndelingen skal følge kommunens stemmekretser, og disse ikke samsvarer med soknegrensene eller de kirkelige stemmekretsene, kan menighetsrådene i de berørte sokn inngå samarbeid om avviklingen av valget i en stemmekrets.

§ 2.6 første punktum endres og deles opp, § 9.1 annet punktum tilføyes som nytt punktum og det tilføyes ytterligere ett nytt punktum før annet punktum:

Menighetsrådet kunngjør tid og sted for stemmegivningen senest innen forhåndsstemmingen starter 10. august. Kunngjøringen skjer i kirken, ved utsendelse av valgkort, i lokalavis eller menighetsblad og for øvrig på den måte menighetsrådet bestemmer. Valget bør kunngjøres flere ganger. Nærmere regler om utsendelse av valgkort i forbindelse med valget i 2009 gis av Kirkerådet.

§ 3.1 endres til:

Stemmerett ved valget har hvert medlem av Den norske kirke som bor i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år og ikke er fradømt stemmerett i offentlige anliggender, jf. kirkeloven § 4 første ledd.

§ 3.5 første punktum endres til:

Valgbar til menighetsrådet og pliktig til å ta imot valg er enhver som har rett til å stemme ved valget og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år.

§ 4. Manntall og

§ 5. Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging – endres til:
Nærmere regler om manntallslistene og utleggelse av disse gis av Kirkerådet når Den norske kirkes medlemsregister foreligger som online-løsning.

§ 7.1 pkt. a) endres til:

a) skal være kommet inn til menighetsrådets leder senest *15.mai 2009*.

§ 7.5 endres til:

Menighetsrådet skal kunngjøre de godkjente kandidatlistene snarest mulig og *senest 10. august 2009, når forhåndsstemningen starter.*

§ 9. Kunngjøring av valget

§ 9.1 utgår

§ 10.2 endres til:

Forhåndsstemmegivning kan foregå i tiden fra *10. august i valgåret fram til og med siste fredag før valgdagen.*

§ 13, tredje ledd, første punktum endres og det skytes inn nytt punktum før annet punktum:

Anken eller klagen må være framført muntlig i valgstyrets møter eller skriftlig være kommet inn til lederen i valgstyret innen *sju dager etter valgdagen. Klage over valgoppgjøret må fremmes innen sju dager etter at valgoppgjøret er offentliggjort av menighetsrådet.*

Endringene gjøres gjeldende ved menighetsrådsvalget i 2009.

C. Særskilte regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellelråds virksomhet som følge av valgordningsforsøkene i 2009

(Endringer og tillegg er markert med *kursiv*)

§ 1. Konstituering

1. *Menighetsrådet* trer i funksjon *1. oktober 2009*. Valgperioden strekker seg til og med *30. september 2011*. Dette medfører at menighetsråd valgt for perioden 2006-2010 fratrer *30. september 2009*. *Kirkelig fellelråd* trer i funksjon *1. november 2009*. Valgperioden strekker seg til og med *31. oktober 2011*. Dette medfører at kirkelig fellelråd valgt for perioden 2006-2010 fratrer *31. oktober 2009*.

2. Konstituerende møte i det nyvalgte *menighetsrådet* avholdes innen utgangen av *oktober 2009*. Konstituerende møte i det nyvalgte *kirkelig fellelråd* avholdes innen utgangen av *november 2009*. Møtet kalles sammen av lederen av rådet med minst 14 dagers varsel. Det er vedtaksført når minst 2/3 av medlemmene er til stede.

Endringen gjøres gjeldende ved tiltredelsen av nye menighetsråd og kirkelige fellesråd i 2009.

D. Særskilte regler for valg av Kirkeråd som følge av valgordningsforsøkene i 2009

(Endringer og tillegg er markert med *kursiv*).

§ 1-2 Kirkerådet velges for en periode på 2 år, og trer i funksjon 1. januar året etter at valget har funnet sted.

Nominasjon av kandidater fra bispedømmene

...

§ 3-5 Nominasjonskomiteen fremlegger på grunnlag av bispedømmerådenes prioriteringer forslag på 3 kandidater fra hvert *bispedømme*. Listen skal inneholde 21 leke kandidater, 3 kandidater som er lek kirkelig tilsatt og 9 prester. Nominasjonskomiteen bør ta hensyn til hvilke kategorier *bispedømmene* tidligere har vært representert ved. Dersom de innsendte forslag ikke innfrir de ovenfornevnte krav, innhenter nominasjonskomiteen supplerende forslag.

Nominasjon av kandidater blant alle Kirkemøtets medlemmer

§ 3-6 Nominasjonskomiteen legger frem forslag til kandidater *blant alle Kirkemøtets medlemmer*, minimum 2 leke kandidater og 2 prester. *Hvis en av lederkandidatene er prest, legges det fram forslag på minimum 4 leke kandidater.*

§ 3-7 Bispedømmerådene kan komme med forslag til kandidater *blant alle Kirkemøtets medlemmer.*

§ 4-1 Nominasjonskomiteen setter opp en *trede* kandidatliste. *Første del skal inneholde kandidater til leder av Kirkerådet. Andre del skal inneholde kandidatene fra bispedømmene og ordnes bispedømmevis og i prioritert rekkefølge. Tredje del skal inneholde kandidatene som skal velges blant alle Kirkemøtets medlemmer og settes opp alfabetisk. Kandidatene føres opp på listen med angivelse av fullstendig navn, adresse, stilling og alder, og evt. andre opplysninger om kandidatene. Det må videre fremgå om vedkommende er lek, lek kirkelig tilsatt eller prest.*

Valg av representanter fra bispedømmene

§ 5-5 Deretter velges de 11 *bispedømme*representantene, 1 fra hvert *bispedømme*. Hvert medlem av Kirkemøtet skal avgi 11 stemmer på henholdsvis 7 leke, 1 lek kirkelig tilsatt og 3 prester.

Valg av representanter blant alle Kirkemøtets medlemmer

§ 5-6 Etter at resultatet av ovenstående valg foreligger, foretas det valg av representanter *blant alle Kirkemøtets medlemmer*. Hvert medlem av Kirkemøtet skal avgi 2 stemmer på henholdsvis 1 lek og 1 prest.

Dersom den som er valgt til leder er prest, velges 2 leke.

§ 5-8 Varamedlem for lek representant fra et *bispedømme*, er den leke kandidaten fra vedkommende *bispedømme* som har fått nest flest stemmer. Hvis det ikke er avgitt stemmer på annen kandidat eller hvis det ikke er annen kandidat, utpeker vedkommende bispedømmeråd vararepresentanten.

§ 5-11 Varamedlem for representanter valgt *blant alle Kirkemøtets medlemmer*, er de(n) representant(er) som kommer deretter i stemmetall. Der det er 2 representanter fra en kategori, er vararepresentanten med flest stemmer personlig varamedlem for den representanten som har fått flest stemmer, og vararepresentanten som har fått nest flest stemmer er personlig varamedlem for den representanten som har fått nest flest stemmer.

§ 6-1 Valgbar til Kirkerådet er *Kirkemøtets valgte medlemmer*

§§ 6-2 og 6-3 utgår

Endringen gjøres gjeldende ved valg av Kirkeråd i 2010.

E. Særskilte regler i Kirkemøtets forretningsorden som følge av valgordningsforsøkene i 2009

(Endringer og tillegg er markert med *kursiv*)

§ 1-2, fjerde og femte ledd

Leder av Mellomkirkelig råd møter på Kirkemøtet med tale- og forslagsrett, såfremt vedkommende ikke er valgt medlem av Kirkemøtet. 4 representanter for Ungdommens kirkemøte inviteres til å delta på Kirkemøtet, herunder komitémøtene, med tale- og forslagsrett. De tre teologiske fakulteter innbys til å oppnevne en fast representant hver til å ta del ved Kirkemøtet, herunder komitémøtene, med tale- og forslagsrett. Kirkerådets direktør, generalsekretæren i Mellomkirkelig råd, generalsekretæren i Samisk kirkeråd og en representant for Kirkeavdelingen i Kirkedepartementet har talerett i møtet. En representant for Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet og en representant for Døvekirkenes fellestråd har talerett i saker som angår egen virksomhet. Representanter som Den norske kirke har kirkefelleskap med, inviteres til å overvære Kirkemøtet, herunder komitémøtene. Kirkerådet avgjør, etter forslag fra Mellomkirkelig råd, hvilke kirker som inviteres det enkelte år.

Kirkerådets medlemmer deltar i det første Kirkemøtet i den påfølgende valgperiode, herunder komitémøtene, med tale- og forslagsrett.

Endringene gjøres gjeldende ved valg av Mellomkirkelig råd og ledervalg til Mellomkirkelig råd på Kirkemøtet 2010, samt for siste ledds vedkommende ved Kirkemøtet i 2012.

F. Særskilte regler i statutter for Mellomkirkelig råd som følge av valgordningsforsøkene i 2009

(Endringer og tillegg er markert med *kursiv*)

§ 5. Rådet består av

- a. En representant for hvert bispedømme, etter forslag fra bispedømmerådet, valgt av Kirkemøtet. For hver av representantene velges en vararepresentant fra samme bispedømme.
- b. (*utgår*)
- c. En representant for Kirkens Nødhjelp med vararepresentant. Disse velges av Kirkens Nødhjelps styre.
- d. En biskop med vararepresentant oppnevnt av Bispemøtet.
- e. Den norske kirkes medlem(mer) av Det lutherske verdensforbunds råd.
- f. Den norske kirkes medlem(mer) av Kirkenes verdensråds sentralkomité.
- g. Den norske kirkes medlem(mer) av Konferansen av europeiske kirkers sentralkomité.
Representantene i pkt a velges for fire år av gangen med mulighet til gjenvalg.
Representantene i pkt c-d oppnevnes for fire år av gangen.
Rådet trer i funksjon 1. januar året etter at valget har funnet sted.
Ledere i faste underutvalg møter i Rådet uten stemmerett.

§ 6. Kirkemøtet velger ved særskilt avstemning leder for en periode på to år. Den som velges til leder, er samtidig valgt til medlem av Rådet for en periode på 4 år, med mindre lederen faller inn under § 5 e-g.

Leder kan gjenvelges. Kirkemøtets valgkomité forbereder og gjennomfører valget av leder midt i valgperioden. Rådet velger selv nestleder for en periode på to år.

Såfremt lederen ikke er valgt medlem av Kirkemøtet, møter lederen på Kirkemøtet med tale- og forslagsrett. Lederen møter fast i Kirkerådet med tale- og forslagsrett.

Nestlederen er vararepresentant.

Endringene gjøres gjeldende ved valg av Mellomkirkelig råd og ledervalg til Mellomkirkelig råd på Kirkemøtet 2010.

2. Gjennomføringen av de kirkelige valg etter disse reglene tilpasses de økonomiske midler som stilles til disposisjon.

Innhold

Sammendrag	1
Forslag til vedtak.....	5
Særskilte regler ved de kirkelige valg i 2009.....	5
A. Særskilte regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009.....	5
I. Regler om sammensetning og valg av bispedømmeråd.....	5
II. Regler om sammensetning og valg av Kirkemøte.....	5
III Regler for valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte	6
§ 1. Valgråd.....	6
§ 2. Fastsetting av valgdager og valgsteder.....	6
§ 3. Stemmerett og valgbarhet ved valg av leke medlemmer.....	6
§ 4. Manntall	7
§ 5. Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging.....	7
§ 6. Valgform	7
§ 7. Nominasjon av leke medlemmer	8
§ 8. Stemmesedler og stemmeseddelkonvolutter	10
§ 9. Kunngjøring av valget (direkte valgomgang).....	10
§ 10. Forhåndsstemming (direkte valgomgang).....	10
§ 11. Stemmegivning	10
§ 12. Optelling.....	11
IV Regler for valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte	12
§ 1. Valgråd.....	12
§ 2. Nominasjon og valg av representanter for samisk kirkeliv	12
V Regler for valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømme til bispedømmeråd og Kirkemøte	13
§ 1. Valgråd.....	13
§ 2. Nominasjon og valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.....	13
VI Regler for valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte.....	14
§ 1. Nominasjon og valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte.....	14
§ 2. Om stemmerett og valgbarhet	16
VII Regler for valg av lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte	16
§ 1. Nominasjon og valg av lek kirkelig tilsatt til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte.....	16
§ 2. Om stemmerett og valgbarhet	18
VIII Felles bestemmelser	18
§ 1. Forskjellige felles bestemmelser	18
§ 2. Utfyllende bestemmelser.....	19
§ 3. Bestemmelse om virkeområde	19
B. Særskilte regler for valg av menighetsråd ved valgordningsforsøkene i 2009.....	20
C. Særskilte regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellestråds virksomhet som følge av valgordningsforsøkene i 2009.....	21
D. Særskilte regler for valg av Kirkeråd som følge av valgordningsforsøkene i 2009.....	22
E. Særskilte regler i Kirkemøtets forretningsorden som følge av valgordningsforsøkene i 2009.....	23
F. Særskilte regler i statutter for Mellomkirkelig råd som følge av valgordningsforsøkene i 2009	24
Saksorientering	28
Bakgrunn	29
Samisk kirkeråds behandling	32
Mellomkirkelig råds behandling	32
Kirkerådets behandling	33
Forutsetninger for forslag til valgeregler.....	35
1 Politiske mål og forutsetninger for demokratireformen.....	35
2 Kirkelige mål og forutsetninger for demokratireformen.....	36
3 Elementer i demokratireformen som ikke omhandles i forslag til valgeregler	42
4 Elementer som kunne bidratt til utvikling av kirkens demokrati, men som ikke vil inngå i reformen	42

Hovedelementer i forslag til forsøksordning ved de kirkelige valg i 2009 – veivalg.	43
1 Endringer i Regler for valg av menighetsråd	45
2 Endring i funksjonstid for rådene som er valgt for perioden 2005-2009 og 2006-2010	45
3 Endring fra primært bispedømmerådsvalg til primært Kirkemøtevalg?	45
4 Økt antall leke medlemmer i bispedømmeråd og Kirkemøtet. Differensiering av antall leke medlemmer i bispedømmeråd og Kirkemøtet etter medlemstall i bispedømmet	47
5 Opphør av ordningen med valg av 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag, med unntak av leder av Samisk kirkeråd.....	47
6 Reelle valgalternativer ved supplerende nominasjon og preferansevalg (valg til bispedømmeråd og Kirkemøte)	48
7 Økt bruk av direkte valg - to prøveordninger: Kombinasjon av direkte og indirekte valg / Rent direkte valg (valg til bispedømmeråd og Kirkemøte)	56
8 Regler for kandidatpresentasjon (valg til bispedømmeråd og Kirkemøte).....	61
9 Tid og sted for valget. Forhåndsstemming (valg av menighetsråd, valg til bispedømmeråd og Kirkemøte).....	62
10 Forkortet klagefrist (valg av menighetsråd, valg til bispedømmeråd og Kirkemøte).....	66
11 Videreføring av pågående forsøk – (valg av menighetsråd)	66
Økonomiske/administrative konsekvenser	67
1 Administrative konsekvenser	67
2 Økonomiske konsekvenser	69
3 Forutsetninger for at de særskilte valgreglene kan innføres.....	71
4 Nye frister – oversikt	72
Utkast til særskilte regler ved de kirkelige valg i 2009.....	74
A. Særskilte regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009.....	74
I. Regler om sammensetning og valg av bispedømmeråd.....	74
II. Regler om sammensetning og valg av Kirkemøte.....	74
III Regler for valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte	75
§ 1. Valgråd.....	76
§ 2. Fastsetting av valgdager og valgsteder.....	76
§ 3. Stemmerett og valgbarhet ved valg av leke medlemmer.....	77
§ 4. Manntall	77
§ 5. Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging.....	77
§ 6. Valgform	78
§ 7. Nominasjon av leke medlemmer	78
§ 8. Stemmesedler og stemmeseddelkonvolutter	81
§ 9. Kunngjøring av valget (direkte valgogang).....	81
§ 10. Forhåndsstemming (direkte valgogang).....	81
§ 11. Stemmegivning	81
§ 12. Opptelling.....	82
IV Regler for valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte	84
§ 1. Valgråd.....	84
§ 2. Nominasjon og valg av representanter for samisk kirkeliv	84
V Regler for valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømme til bispedømmeråd og Kirkemøte	85
§ 1. Valgråd.....	85
§ 2. Nominasjon og valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.....	85
VI Regler for valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte.....	86
§ 1. Nominasjon og valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte.....	86
§ 2. Om stemmerett og valgbarhet	88
VII Regler for valg av lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte	89
§ 1. Nominasjon og valg av lek kirkelig tilsatt til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte.....	89
§ 2. Om stemmerett og valgbarhet	91
VIII Felles bestemmelser	92
§ 1. Forskjellige felles bestemmelser	92
§ 2. Utfyllende bestemmelser	93
§ 3. Bestemmelse om virkeområde	93

B. Særskilte regler for valg av menighetsråd ved valgordningsforsøkene i 2009.....	94
Forslag til særskilte regler ved menighetsrådsvalget i 2009:	94
C. Særskilte regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet som følge av valgordningsforsøkene i 2009.....	98
Forslag til endringer i Regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet § 1:	98
D. Særskilte regler for valg av Kirkeråd som følge av valgordningsforsøkene i 2009	99
Forslag til endringer i Regler for valg av Kirkeråd	100
E. Særskilte regler i Kirkemøtets forretningsorden som følge av valgordningsforsøkene i 2009.....	103
Forslag til endret ordlyd i Kirkemøtets forretningsorden, § 1 – 2, fjerde og femte ledd:.....	103
F. Særskilte regler i statutter for Mellomkirkelig råd som følge av valgordningsforsøkene i 2009	105
Forslag til endringer i Statutter for Mellomkirkelig råd §§ 5 og 6:	105

Saksorientering

10. april 2008 inngikk de politiske partiene på Stortinget en avtale som legger grunnlag for omfattende reformer i forholdet mellom staten og Den norske kirke framover. I avtalen var omfattende endringer i grunnloven i 2012 gjort avhengig av at det skulle gjennomføres en demokratireform i Den norske kirke. Avtalen lå til grunn for konklusjonene i St.meld. 17 (2007-2008) *Staten og Den norske kirke* av 11.april 2008. Demokratireformen skulle gjennomføres med utgangspunkt i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* avgitt av en arbeidsgruppe oppnevnt av Kultur- og kirkedepartementet 13. mai 2008. Innstillingen er sendt til høring med frist 1.september 2008.

Kirkerådet behandlet saken i sitt møte 4.-6.juni 2008 (sak KR 39/08). Kirkerådet ba om at det til rådets møte i september 2008 utarbeides nærmere regler for valgordningsforsøk i 2009. Kirkerådet ba også om at forslag til de nødvendige endringer i *Regler for valg av Kirkeråd, Kirkemøtets forretningsorden, Statutter for Mellomkirkelig råd og Statutter for Samisk kirkeråd* legges fram i samme møte.

Kirkerådet behandlet forslag til *Særskilte regler for de kirkelige valg 2009 (demokratireformen)* på sitt møte 11.-12.september 2008 (sak KR 46/08). Samisk kirkeråd (sak SKR 39/08) og Mellomkirkelig råd (sak MKR 60/08) behandlet de sider ved valgreglene som angikk disse organene på sine møter i september 2008.

I tråd med Kirkerådets vedtak (sak KR 46/08) legges det her fram utkast til forsøksregler for de kirkelige valg 2009, samt de nødvendige justeringer av tilstøtende regelverk.

Saksorienteringen har følgende struktur:

- Bakgrunn
- Forutsetninger for forslagene til valgregler,
- Hovedelementer i forslag til forsøksordning ved de kirkelige valg i 2009 - veivalg
- Økonomiske og administrative konsekvenser.

Deretter følger utkast til særskilte regler for valgordningsforsøk og de nødvendige justeringer av tilstøtende regelverk i følgende orden:

- A. Særskilte regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009 (disse reglene vil i 2009 tre i stedet for bestemmelsene om valg og sammensetning av bispedømmeråd og Kirkemøte i kl §§ 23 og 24 og de gjeldende Regler for valg av bispedømmeråd)
- B. Særskilte regler for valg av menighetsråd ved valgordningsforsøkene i 2009
- C. Særskilte regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellestråds virksomhet som følge av valgordningsforsøkene i 2009
- D. Særskilte regler for valg av Kirkeråd som følge av valgordningsforsøkene i 2009
- E. Særskilte regler i Kirkemøtets forretningsorden som følge av valgordningsforsøkene i 2009
- F. Særskilte regler i Statutter for mellomkirkelig råd som følge av valgordningsforsøkene i 2009

Det fremmes ikke forslag til særskilte regler i Statutter for Samisk kirkeråd som følge av valgordningsforsøkene i 2009. I stedet foreslås det å opprettholde særskilt valg av leder til Samisk kirkeråd, som ved dette valget blir medlem av Kirkemøtet.

Demokratireformen omfatter også en rekke andre elementer angående den praktiske forberedelse og gjennomføring av valgene som ikke foreslås nedfelt i valgreglene. Disse elementene vil bli nedfelt i tiltaksplan, informasjonsplan og budsjettforslag som vil bli utarbeidet høsten 2008.

De følgende forslagene er utarbeidet med utgangspunkt i den prosedyren som er foreslått i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke*, nemlig at Stortinget vedtar en utvidet forsøkshjemmel i kirkeloven som bemyndiger Kirkemøtet til å utforme valgeregler som fraviker bestemmelsene i kl §§ 23 og 24 om valg og sammensetning av bispedømmeråd og Kirkemøte, og at Kirkemøtet utformer regler for valgordningsforsøk i 2009 som godkjennes av departementet. På denne forutsetning legges det her fram forslag for Kirkerådet om å fremme de følgende forslag til forsøksregler ved de kirkelige valg i 2009 for Kirkemøtet, forslag til vedtak, pkt. 1, A-F.

Kirkerådet (sak KR 46/08) har også lagt inn forutsetning om at de nødvendige økonomiske midler stilles til disposisjon. Denne forutsetningen er lagt inn i forslag til vedtak, pkt. 2.

De særskilte reglene foreslås gjort gjeldende ved valget i 2009. Det legges opp til på nytt å vedta særskilte regler for valget i 2011. Det kan da gjøres justeringer på bakgrunn av erfaringene ved valget i 2009. Nytt permanent regelverk vil vedtas slik at det kan gjøres gjeldende fra og med valgene i 2015.

Bakgrunn

Kirkemøtet avgav i 2006 høringsuttalelse om *NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke* (sak KM 8/07). Høringsuttalelsen inneholdt blant annet et avsnitt (3.1) om demokrati og valgordninger. Kirkemøtet understreket at kirken har et reelt demokrati, men også behovet for å videreutvikle valgordninger som ivaretar alle kirkens medlemmer og som skal tjene til å utløse større deltakelse og engasjement. Kirkemøtet ønsket utredning av og forsøk med en kombinasjon av direkte og indirekte valg, i en samlet vurdering av valgordninger til bispedømmeråd og til Kirkemøtet.

Kirkerådet gjorde en *evaluering av bispedømmerådsvalget i 2006* som ble behandlet i Kirkerådet i juni 2007 (sak KR 31/07). Kirkerådet understreket betydningen av bispedømmerådsvalget, og ba sekretariatet arbeide videre med ”alternative valgordninger særlig knyttet til et sterkere innslag av direkte valg med sikte på utprøving ved neste valg”.

I 2007 ble det gjennomført en refleksjonsprosess omkring kirkelig demokrati med flere arrangementer i Kirkerådets og andre samarbeidende instansers regi. Kirkerådet og Kirkemøtet behandlet også saken *Grunnlovsforankring, kirkelov og kirkeordning* (sak KR 44/07, sak KM 8/07) hvor de samlede utfordringene på kirkeordningsfeltet framover ble

kartlagt og Kirkemøtet gav uttrykk for hvilken utvikling på kirkelov og kirkeordningsfeltet som var ønskelig.

En første foreløpig utredning av en ordning med kombinasjon av direkte og indirekte valg ble gjort med saken *Forsøksordning ved bispedømmeråds- og kirkemøtevalg 2009-2010* (sak KR 22/08). Her ble ulike alternative valgordninger drøftet, og en rekke spørsmål vedrørende utforming av en forsøksordning ved valgene i 2009-2010 ble belyst. Det forelå ikke noe fullstendig utformet forslag til forsøksordning, men noen anbefalinger om en hovedinnretning på det påtenkte forsøket. Kirkerådet tok ikke endelig stilling, men gjorde vedtak om en foreløpig anbefaling. Samtidig med Kirkerådets møte 13.-15. februar ble det oppnevnt en arbeidsgruppe av Kultur- og kirke departementet som skulle arbeide videre med spørsmålet. Kirkerådet gjorde følgende vedtak:

1. Kirkerådet ber om at det arbeides videre med å utforme en prøveordning med en kombinasjon av direkte og indirekte valg til bispedømmeråd og Kirkemøte, med tanke på de kirkelige valgene i 2009-2010. Kirkerådet er kjent med at KKD har nedsatt et Demokratiutvalg som bl.a. vil arbeide videre med disse spørsmålene.
2. Som et foreløpig synspunkt vil Kirkerådet anse det mest tjenlig med en prøveordning som kombinerer indirekte valg til bispedømmerådet med direkte valg på supplerende delegater til Kirkemøtet fra hvert bispedømme.
3. Kirkerådet understreker betydningen av at en prøveordning foreligger i tide til forsvarlig forberedelse og gjennomføring av valget høsten 2009 og at de nødvendige økonomiske rammer stilles til rådighet. Kirkerådet forutsetter at utkast til prøveordning blir gjenstand for forsvarlig høring i kirkelige organer før den fastsettes og iverksettes, og at saken kommer til ny behandling i Kirkerådet når forslag til forsøksordning er ferdig utformet.

Arbeidsgruppen ble oppnevnt av Kultur- og kirke departementet 13. februar 2008 med prost Trond Bakkevig som leder. Arbeidsgruppens mandat var å vurdere tiltak som kan

- styrke oppslutningen ved menighetsrådsvalget i 2009
- styrke den demokratiske legitimiteten til ulike organer
- styrke prosessene rundt framtidig utvelgelse av proster og biskoper

Arbeidsgruppen avgav sin innstilling *Styrket demokrati i Den norske kirke* 13. mai 2008. Det vil bli redegjort for arbeidsgruppens forslag vedrørende valgregler i drøftingen av *Hovedelementer i forslag til forsøksordning ved de kirkelige valg i 2009 – veivalg* nedenfor.

Mens arbeidsgruppen fortsatt var i arbeid, inngikk de syv politiske partiene på Stortinget et *politisk forlik 10. april 2008*. Et hovedelement i forliket var at en omfattende grunnlovsendring i 2012 ble gjort avhengig av at det først skulle gjennomføres en demokratireform i Den norske kirke. Den politiske avtalen inneholdt bestemte føringer

for en demokratireform. Det gjøres nærmere rede for disse forutsetningene nedenfor (*Forutsetninger for forslag til valgeregler*, pkt. 1). Det ble i avtalen fastsatt at demokratireformen skal gjennomføres med utgangspunkt i Bakkevigutvalgets innstilling. Den omtalte innstillingen forelå ikke før en måned senere, men arbeidsgruppens leder hadde gjort arbeidsgruppens foreløpige konklusjoner kjent for Stortingets kirke-utdannings- og forskningskomitè og den politiske ledelse i Kultur- og kirke departementet.

Den politiske avtalen ble tatt inn i og lagt til grunn for konklusjonene i *St.meld. nr. 17 (2007-2008) Staten og Den norske kirke* av 11. april 2008. Stortingsmeldingen ble behandlet i Stortinget fredag 13. juni 2008.

Arbeidsgruppens innstilling ble sendt på høring 30. mai 2008 til berørte kirkelige og offentlige organer, de teologiske fakultetene og praktisk-teologiske seminarer, samt kirkelige interesseorganisasjoner med høringsfrist 1. september 2008. Kultur- og kirke departementet vil sammenfatte høringen.

Kirkerådet tok i møte 4.-6. juni 2008 stilling til forslagene i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* (sak KR 39/08), og gjorde vedtak om hovedelementer i demokratireformen, deriblant noen grunnleggende føringer for forslag til valgeregler. De sentrale punktene i vedtaket som vedrører valgeregler gjengis nedenfor (i *Forutsetninger for forslag til valgeregler*, pkt. 2). Kirkerådet ba Kirkerådets direktør avgi høringsuttalelse i tråd med dette vedtaket. Høringsuttalelsen ble oversendt Kultur- og Kirke departementet 13. august 2008 (jf. orienteringssak KR 42.3/08).

P.g.a. tidsfaktoren har det vært nødvendig å utarbeide utkast til særskilte valgeregler ved valget i 2009 parallelt med at høringen finner sted, slik at utkastet kan legges fram for Kirkerådet til dette møtet (september 2008) og deretter forslag til særskilte regler fremmes for Kirkemøtet 2008.

Samtidig pågår arbeidet med å organisere demokratireformen, få de nødvendige administrative strukturer på plass, samt utarbeide tiltaksplan, informasjonsplan og budsjett for gjennomføring av reformen.

Kirkerådet har innledet samarbeid med bispedømmene om planlegging og gjennomføring av reformen. Det har vært avholdt to konsultasjoner: 16. juni og 28. august. Samarbeid med Kultur- og kirke departementet om organiseringen av reformen er i gang. Det var møte med statsråd og statssekretær om demokratireformen (og noen andre saker) 11. august. Departementets kirkeavdeling har bl.a. vært representert på konsultasjonene 16. juni og 28. august. Samarbeid med KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon er etablert. Et møte mellom Kirkerådet og KA fant sted 24. juni, i tillegg til at KA deltok på konsultasjonen 28. august.

Samisk kirkeråds behandling

Samisk kirkeråd behandlet de deler av saken som berører valg av leder til Samisk kirkeråd og vedkommendes status i Kirkemøtet, på sitt møte 3.-4. september 2008 (sak SKR 39/08).

Det gjelder behovet for å gjøre justeringer i Kirkemøtets forretningsorden og i Statutter for Mellomkirkelig råd og Statutter for Samisk kirkeråd som følge av at det ikke lenger skal velges 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag.

Samisk kirkeråd gjorde følgende vedtak:

1. Samisk kirkeråd vil uttrykke sterk misnøye med det fremlagte forslaget til endringer i Statutter for Samisk kirkeråd og KM-forretningsorden.
2. Samisk kirkeråd vil påpeke av at innstillingen *Styrket demokrati for den norske kirke* lider under at den mangler en grunnleggende refleksjon omkring det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke. Resultatet synes å være at det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke svekkes mer eller mindre konsekvent der forslagene berører samisk kirkeliv direkte eller indirekte. Dette kan ikke rådet akseptere.
3. Samisk kirkeråd vil be Kirkerådet om å sørge for at det i rammen av demokrati-reformen snarest nedsettes en arbeidsgruppe med relevant kompetanse som utreder bredden av spørsmål knyttet til det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke. Arbeidsgruppen må ha som utgangspunkt at det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke skal styrkes i rammen av demokratireformen, og ikke svekkes. Utredningen og forslag til løsninger må foreligge så raskt at det er mulig å innarbeide perspektivene før demokratireformens utløp i 2011.
4. Samisk kirkeråd ber Kirkerådet snarest melde dette til Kultur- og Kirke departementet.

Mellomkirkelig råds behandling

Mellomkirkelig råd behandlet de deler av saken som berører valg av leder til Mellomkirkelig råd og vedkommendes status i Kirkemøtet, på sitt møte 8.-9. september 2008 (sak MKR 60/08).

Det gjelder behovet for å gjøre justeringer i Kirkemøtets forretningsorden og i Statutter for Mellomkirkelig råd og Statutter for Samisk kirkeråd som følge av at det ikke lenger skal velges 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag.

MKR gjennomgikk de foreslåtte endringer og statuttene og hadde ingen innvendinger til det fremlagte forslag til vedtak.

Mellomkirkelig råd gjorde følgende vedtak:

Mellomkirkelig råd anbefaler det framlagte forslag til endringer i Statutter for Mellomkirkelig råd og Kirkemøtets forretningsorden.

Kirkerådets behandling

Kirkerådet behandlet saken på sitt møte 11.-12. september 2008 (sak KR 46/08) og gjorde følgende vedtak:

1. Det framlagte utkast til Særskilte regler for de kirkelige valg 2009 (punkt A-G) legges fram for Kirkemøtet med de endringer som fremkom på møtet.
2. Kirkemøtet anbefales å gjøre vedtaket under forutsetning av at den nødvendige lovhjemmel for valgordningsforsøket blir gitt, under forutsetning av departementets godkjenning av de vedtatte valgeregler og under forutsetning av at de nødvendige økonomiske midler stilles til disposisjon.
3. Oppsummering av høringen vedrørende innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* ettersendes Kirkemøtets medlemmer. Direktøren gis fullmakt til å legge fram forslag til endringer på bakgrunn av høringen.
4. Direktøren gis fullmakt til å gjøre nødvendige mindre endringer i det endelige framlegg for Kirkemøtet.

Ad vedtakets pkt. 1:

Følgende forslag framkom i møtet, og ble vedtatt oversendt administrasjonen (sidereferansene er til sak KR 46/08):

a. Forslag fra Harald Nyeggen Sommer til tilføyelse etter første setning § 7.1. (s. 53)
”Nominasjonskomiteen for leke medlemmer består av et lekt medlem fra hvert prosti, som velges av de utgående menighetsrådene i hvert enkelt prosti.”

Sekretariatets vurdering: Av tidsfristene for nominasjonsprosessen gir det seg selv at det er menighetsrådene som er valgt for perioden 2005-2009 som velger medlem av nominasjonskomiteen. For tydelighets skyld anbefales det likevel at følgende tillegg tas inn i A, III, § 7-1: ”..., valgt av leder eller et medlem av hvert menighetsråd i prostiet” (tillegget er understreket i forslag til vedtak, § 7-1).

b. Forslag fra Terje Fonk:

I kap. ”Hovedelementer i forslag til forsøksordning ved de kirkelige valg 2009 – veivalg” (s. 19): Endre ”3-5 ved direkte valg, 4 ved indirekte valg” til ”3-5 ved direkte valg, 3-5 ved indirekte valg”.

Sekretariatets vurdering: Forslaget berører ordningen med kombinasjon av direkte og indirekte valg til bispedømmeråd og Kirkemøte. Forslaget som ble lagt fram for

Kirkerådet i september sikrer likevekt på landsbasis mellom antallet valgt ved direkte og indirekte valg (44 – 44). Dette forslaget kan for det første føre til ulik vektlegging i ulike bispedømmer, og for det andre kan det føre til overvekt på den ene eller den andre siden hvis et flertall bispedømmer velger minimumsløsninger på samme side. For det tredje vil bispedømmenes handlingsrom være ulikt ut fra hvor mange representanter som skal velges (7, 8 eller 9). Bispedømmer som skal velge 8 representanter vil ha større handlingsrom enn bispedømmer som skal velge 7 eller 9. Det anbefales å ikke ta forslaget til følge.

c. Forslag fra Terje Fonk:

I kap. 7 ”Økt bruk av direkte valg” (s. 36): Endre ”menigheter” til ”prostier”.

”- 50 kirkemedlemmer fra minst tre prostier kan fremme forslag på kandidater ved supplerende nominasjon etter at nominasjonskomiteens forslag foreligger.”

Sekretariatets vurdering: Forslaget om å endre fra tre ”menigheter” til tre ”prostier” vil kunne høyne terskelen for å stille alternative kandidater. Det er vanskelig å vite hvilke terskelverdier som er de rette. Skulle man stille krav om at forslagsstillere må komme fra et antall prostier, ikke et antall menigheter, vil det skape større ulikhet i forhold til kirkegeografi. I tett befolkede strøk vil kommunikasjon mellom ulike prostier være vesentlig enklere enn i strøk med prostier som er store i utstrekning. Det anbefales å ikke ta forslaget til følge i denne omgang, men heller gjøre justeringer etter å ha gjennomført forsøket i 2009.

d. Forslag fra leder av Samisk kirkeråd, Tore Johnsen:

Det nedsettes snarest en arbeidsgruppe med relevant kompetanse som utreder bredden av spørsmål knyttet til det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke. Arbeidsgruppen skal ha som utgangspunkt at det samiske-kirkelige demokratiet i Den norske kirke skal styrkes i rammen av demokratireformen, og ikke svekkes. Utredningen og forslag til løsninger må foreligge så raskt at det er mulig å innarbeide perspektivene før demokratireformens utløp i 2011.

Sekretariatets vurdering: På bakgrunn av vedtaket i Samisk kirkeråd, sak SKR 39/08, anbefales det at Kirkerådet oppretter en arbeidsgruppe for å utrede bredden av spørsmål knyttet til det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke, med sikte på tiltak som kan prøves ut i forbindelse med de kirkelige valg i 2011.

e. Forslag fra leder av Samisk kirkeråd, Tore Johnsen:

Valg av leder til Samisk kirkeråd opprettholdes som i dag selv om ordningen med valg på fritt grunnlag for øvrig opphører. Dette i påvente av konklusjonen fra arbeidsgruppen.

Sekretariatets vurdering: På bakgrunn av vedtaket i Samisk kirkeråd, sak SKR 39/08, anbefales det at valg av leder av Samisk kirkeråd opprettholdes som i dag i påvente av arbeidsgruppens konklusjoner, og at eventuelle endringer gjennomføres i forbindelse med de kirkelige valg i 2011. Det medfører at forslag til Særskilte regler i Statutter for Samisk kirkeråd (sak KR 46/08, pkt. G) utgår, og de nødvendige endringer gjøres i saksorienteringen for øvrig.

Ad vedtakets pkt. 2:

De to første forutsetningene, om nødvendig lovhjemmel og departementets godkjenning, er lagt inn i forslag til vedtak, pkt. 1. Den siste forutsetningen, om at de nødvendige økonomiske midler stilles til disposisjon, er lagt inn i forslag til vedtak, pkt. 2.

Ad vedtakets pkt. 3:

Oppsummeringen ettersendes Kirkemøtets medlemmer når den foreligger. Kirkerådet vil utarbeide et tilleggsnotat hvor det tas stilling til om det på bakgrunn av høringen skal foreslås endringer og/eller justeringer i forslag til Særskilte regler ved de kirkelige valg i 2009.

På basis av oppsummeringen vil Kultur- og kirkedepartementet også legge fram et høringsnotat for Kirkemøtet til Odelstingsproposisjon om lovhjemmel for valgordningsforsøk i forbindelse med demokratireformen. Høringsnotatet vil også bli ettersendt og behandlet som særskilt kirkemøtesak, sak KM 12/08 *Høringsnotat – Ot. prop. om endring av kirke-loven i forbindelse med demokratireformen.*

Ad vedtakets pkt. 4:

Det er hittil gjort én endring ut fra denne fullmakten: Fristen for innlevering av lister ved menighetsrådsvalg er foreslått satt til 15. mai i stedet for 15. juni som opprinnelig foreslått. Dette for å sikre at listene foreligger og er godkjent før sommeren.

Eventuelle ytterligere forslag til endringer legges fram i møtet, eller i tilleggsnotat sammen med eventuelle forslag til endringer på bakgrunn av høringen (se pkt. 3).

Forutsetninger for forslag til valgeregler

Det er redegjort for sakens foranledning i innledningen og bakgrunnskapitlet. Forutsetningene for forslaget til valgeregler er å finne i de kirkelige og politiske prosessene som det er redegjort for i bakgrunnskapitlet.

1 Politiske mål og forutsetninger for demokratireformen

De grunnleggende politiske føringene for demokratireformen er lagt i den politiske avtalen av 10.april 2008. I denne avtalen heter det:

1. Utnevning av biskoper og proster, demokratireform

Avtalepartene er enige om at det igangsettes en prosess hvor partenes felles mål er at utnevning av biskoper og proster overføres fra kirkelig statsråd til kirkelig organ som kirkemøte eller bispedømmeråd.

I samarbeid med Den norske kirke skal det gjennomføres en demokratireform, slik også Kirken har tatt til orde for, slik at kirkens organer får en sterkere demokratisk legitimitet og forankring hos kirkemedlemmene. Reformen skal gjennomføres med utgangspunkt i Bakkevigutvalgets innstilling. Reformen skal inneholde etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og

kirkevalg samtidig med offentlige valg. Det bør gjennomføres forsøk med ulike ordninger som evalueres i samarbeid med kirkens organer, før Stortinget vedtar endelig ordning for valg til Kirkemøtet og Bispedømmeråd. Det legges til grunn at en tilfredsstillende demokratireform ut fra overnevnte forhold, er gjennomført i Den norske kirke i løpet av 2011. (St.meld. nr.17 (2007-2008), s.67)

Med dette stilles det opp tre (fire) forutsetninger for reformen:

- etablering av reelle valgmuligheter
- økt bruk av direktevalg
- kirkevalg samtidig med offentlige valg
- det bør gjennomføres forsøk med ulike ordninger.

Ellers tales det generelt bl.a. i departementets tildelingsbrev til Kirkerådet og i mandatet for departementets arbeidsgruppe mer generelt om å styrke demokratiet i Den norske kirke og om økt deltakelse eller økt oppslutning om menighetsrådsvalget i 2009 som ønskelige mål. I mandatet for arbeidsgruppen tales det også om å styrke den demokratiske legitimiteten til ulike organer.

I forutsetningene for demokratireformen er det ikke lagt opp til endringer i de ulike organenes oppgaver. I mandatet for departementets arbeidsgruppe er dette lagt inn som en uttrykkelig begrensning:

Utredningen skal legge til grunn den gjeldende oppgavefordelingen mellom de kirkelige organene på lokalt, regionalt og sentralt nivå.

Dermed er det ikke fra politisk hold lagt opp til at reformen i denne omgang inkluderer tiltak som innebærer å styrke demokratiet, kirkelige organers demokratiske legitimitet, eller stimulerer deltakelsen i det kirkelige demokratiet, ved å tilføre kirkelige valgte organer ytterligere beslutningsmyndighet.

Høringen til innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* foreligger ikke på nåværende tidspunkt. Høringsfristen var 1. september. Sammenfatning av høringen ventes å foreligge i siste halvdel av oktober, og vil dermed foreligge før Kirkemøtet. Resultatet av denne høringen vil inngå i de samlede forutsetningene for demokratireformen som Kirkemøtet vil kunne forholde seg til.

2 Kirkelige mål og forutsetninger for demokratireformen

De kirkelige mål og forutsetninger må først og fremst leses ut av offisielle kirkelige dokumenter fra de siste årene.

Kirkemøtet om utvikling av det kirkelige demokratiet i 2006 og 2007

I høringsuttalelsen om *NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke* (sak KM 8/06) understreket Kirkemøtet at det gjennom kirkens reformarbeid er bygd opp et reelt kirkelig demokrati, men ga tilslutning til synspunkter om at demokratiet må utvikles videre.

Kirkemøtet tok utgangspunkt i at kirkestyre er alle medlemmers ansvar. Kirkemøtet framhevet følgende momenter for utviklingen av kirkeordning og valgordninger:

- legge til rette for og motivere medlemmene til å bruke sin innflytelse ved å delta i nominasjonsprosesser og valg og la seg velge til kirkens organer.
- sikre en bedre valgdeltakelse og styrke representativiteten
- sikte mot bedre nominasjonsprosesser ved menighetsrådsvalget
- utredning av og forsøk med en kombinasjon av direkte og indirekte valg, i en samlet vurdering av valgordninger til bispedømmeråd og til Kirkemøtet. Ved direkte valg styrkes mulighetene for enkeltmedlemmers innflytelse i kirken. Samtidig må nominasjons- og valgordninger til mellomenhet(er) og Kirkemøtet sikre soknene nødvendig representasjon.

Kirkemøtet anførte avslutningsvis at modellen med lovforankret folkekirke hvor kirkelige organer får større myndighet, gjør en videreutvikling av det kirkelige demokrati nødvendig, som ivaretar alle kirkens medlemmer, og som skal tjene til å utløse større deltakelse og engasjement.

I saken *Grunnlovsforankring, kirkelov og kirkeordning* (sak KM 8/07) understreket Kirkemøtet

- at kirken skal ha en demokratisk oppbygd beslutningsstruktur
- at kirkeordningen må understreke og styrke soknenes betydning og innflytelse i hele kirkens organisasjon, noe som skal bidra til å sikre kirkelig nærvær og kirkebygg i alle landets lokalsamfunn
- at kirkeordningen skal fastsette strukturer og beslutningsprosedyrer som tjener til at Den norske kirke kan utføre sitt oppdrag, og legge til rette for medlemmenes engasjement og deltakelse

Kirkemøtet uttalte:

Den norske kirkes demokratiske ordninger må videreføre alle kirkemedlemmers demokratiske rettigheter i kirken. Ordningene må forbedres slik at det blir enklere å benytte seg av disse rettighetene, også for å stimulere til økt valgdeltakelse. Endring i forholdet mellom stat og kirke bør imidlertid ikke være betinget av et bestemt nivå på valgdeltakelsen.

Kirkerådet om utvikling av det kirkelige demokratiet 2006-2008

I *Samlet plan for reformarbeidet i regi av Kirkerådet* (sak KR 50/06) ble målet for planområde 5 Valgordninger formulert slik:

Kirkerådet må finne fram til nominasjons- og valgordninger med bred representasjon som bidrar til tilstrekkelig legitimitet i de kirkelige organer, og økt valgoppslutning. Arbeidet med valgordning kan ikke isoleres fra arbeidet med kirkeordning og kirkelig organisering.

Kirkerådet skal etter denne planen

- utrede retningslinjer og opplegg for direkte valg eller kombinasjon direkte/indirekte valg, inklusive sammensetningen av rådene
- legge til rette for en åpen debatt om styrking av demokratiet i kirken
- utarbeide strategier for større valgdeltakelse ved menighetsrådsvalg
- sørge for at kirkens råd har reell myndighet slik at det blir interessant å engasjere seg i rådernes arbeid.

I *Evaluering av bispedømmerådsvalget 2006* (sak KR 31/07) understreket Kirkerådet betydningen av bispedømmerådsvalget, og bispedømmerådene som viktige organer som også utgjør Kirkemøtet. Kirkerådet ba om at det måtte legges til rette for

- at nominasjons- og valgprosessen får tilstrekkelig oppmerksomhet
- slik at valgene får økt oppslutning
- og at bispedømmerådene og Kirkemøtet oppleves som representative organer for Den norske kirke

Kirkerådet pekte på behovet for

- forbedret og mer omfattende informasjonsmateriell

Kirkerådet ba sekretariatet arbeide videre med

- alternative valgordninger særlig knyttet til et sterkere innslag av direkte valg med sikte på utprøving ved neste valg
- endret tidspunkt for valg av bispedømmeråd

I dokumentet *Grunnlovsforankring, kirkelov og kirkeordning* (sak KR 44/07) følges Kirkemøtets høringsuttalelse fra 2006 opp. Det bebudes at spørsmålet om kombinasjon av direkte og indirekte valg vil bli utredet i 2007-2008 med tanke på forsøk ved valget i 2009-2010.

Kirkerådet ønsker også å gjennomføre forsøk i 2009 med fullskala utsendelse av valgkort som ledd i en økt informasjonsinnsats.

I *Oversikt over status, problemstillinger og utredningsbehov på kirkeordningsfeltet pr. 2007* (sak KR 44/07) løftes følgende hovedproblemstillinger fram:

- bedre deltakelsen og engasjementet ved kirkelige valg
- om en skal øke bruken av direkte valg, evt. i kombinasjon med indirekte valg

Følgende spørsmål listes opp:

- om direkte og indirekte valg
- om å innføre felles valgdag for alle direkte valg, evt. samme dag som offentlige valg
- om å åpne for i større grad å bruke andre valglokaler enn kirken
- om bedre informasjon ved valget, ved valgkort og andre tiltak
- om å gjennomgå og bedre nominasjonsordningene, legge bedre til rette for alternativer
- om bedre oppfølging, kursing og skoloring i forbindelse med nominasjonsprosess, tilrettelegging og gjennomføring av valg
- om valgforskning omkring kirkelige valg og forskningsmessig evaluering av forsøk

Kirkerådet bebudet at forslag til prøveordninger ved de kirkelige valg i 2009-2010 skulle legges fram for Kirkemøtet i 2008, og omfatte:

- forslag til forbedrede nominasjonsordninger
- forslag til ordning som kombinerer bruk av direkte og indirekte valg ved valg av bispedømmeråd og/eller kirkemøte
- forslag knyttet til tid og sted for gjennomføring av valgene

Kirkerådet bebudet også at det i 2007-2008 ville utarbeide strategier og tiltak for å øke valgdeltakelsen ved de kirkelige valg i 2009-2010. Dette ville kunne omfatte utsendelse av valgkort, informasjonskampanjer og kurs.

Da Kirkerådet i februar 2008 behandlet saken *Forsøksordning ved bispedømmeråds- og kirkemøtevalg 2009-2010* (sak KR 22/08), vedtok rådet at det skulle arbeides videre med å utforme en prøveordning med en kombinasjon av direkte og indirekte valg til bispedømmeråd og Kirkemøte. Kirkerådets foreløpige synspunkt var at det var mest tjenlig med en prøveordning som kombinerer indirekte valg til bispedømmerådet med direkte valg på supplerende delegater til Kirkemøtet fra hvert bispedømme.

Arbeidsgruppens innstilling forelå og var sendt på høring før Kirkerådets møte i juni 2008. Kirkerådet tok i saken *Styrket demokrati i Den norske kirke* (sak KR 39/08) stilling til arbeidsgruppens forslag og meisle i sitt vedtak ut noen hovedforutsetninger for utformingen av valgregler for valgordningsforsøket i 2009. Føringene som er relevante for valgreglene er:

2. Kirkerådet ber om at det til rådets møte i september 2008 utarbeides nærmere regler for valgordningsforsøk i 2009. Arbeidet skal ta utgangspunkt i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke*. Kirkerådet viser også til sin foreløpige drøfting av spørsmålet om direkte og indirekte valg i sak KR 22/08. Forslaget skal innebære:
 - økning av antall leke medlemmer i Kirkemøtet og bispedømmerådene, med en forsiktig differensiering etter medlemstall i bispedømmene, i henhold til forslaget i innstillingen,
 - at ordningen med valg av 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag opphører,
 - etablering av reelle valgmuligheter ved valg til Kirkemøte og bispedømmeråd, ved at et antall stemmeberettigede kan stille kandidater som skal føres opp på den endelige valglisten,
 - at valg til Kirkemøte/bispedømmeråd gjennomføres som preferansevalg,
 - to ordninger for økt bruk av direkte valg av leke medlemmer i Kirkemøtet/bispedømmerådene: en ordning med direkte valg i kombinasjon med indirekte valg, hvor arbeidsgruppens forslag til ordning justeres slik at det blir likevekt i antallet som velges ved direkte og indirekte valg (tre til fem ved direkte valg, fire ved indirekte valg), og en ordning hvor alle velges ved direkte valg.
 - at kirkelige valg legges til en felles valgdag, samtidig med offentlige valg, slik at menighetsrådsvalget og direktevalgsdelene av valget til

- Kirkemøte/bispedømmeråd, legges samtidig med stortingsvalget i 2009, og samtidig med kommune- og fylkestingsvalget i 2011. Dette vil innebære en forkortet valgperiode på to år for de som velges i 2009,
- at kirkelige valg på samme dag som offentlige valg må gjennomføres slik at de ikke kan sammenblandes med offentlige valg, og at det ved valg av sted for valget legges vekt på at valget skal gjøres mest mulig tilgjengelig for kirkens stemmeberettigede medlemmer, samtidig som det skal vises tilbørlig respekt for de med politisk stemmerett som ikke er medlem av Den norske kirke,
 - at de nødvendige endringer foretas når det gjelder nåværende og framtidige organers funksjonstid.
3. Kirkerådet vil legge fram forslag til regler for valgordningsforsøk for Kirkemøtet 2008. En forutsetter at nødvendig forsøkshjemmel vedtas av Stortinget, og at valgordningsforsøkene godkjennes av Kultur- og kirke departementet.
 4. Kirkerådet ber om at forslag til de nødvendige endringer i *Regler for valg av Kirkeråd, Kirkemøtets forretningsorden, Statutter for Mellomkirkelig råd og Statutter for Samisk kirkeråd* legges fram i rådets septembermøte.
- (...)
7. Kirkerådet anbefaler at det gjennomføres forsøk med senket stemmerettsalder til 15 år i hele landet ved de kirkelige valg i 2009.
 8. Kirkerådet anbefaler at det på sikt utredes å gi lettere adgang til å oppnå stemmerett i annet sokn enn der man er bosatt.
 9. Kirkerådet anbefaler at innføring av elektronisk stemmegivning vurderes når det er gjort erfaringer med dette ved offentlige valg.

Kirkelige organer om utvikling av kirkens demokrati – høringer 2002 og 2006

Til de kirkelige forutsetninger kan også regnes de omfattende høringene til Kirkerådets Kirke/Stat-utvalg *Samme kirke – ny ordning* (2002) og *NOU 2006:2 Staten og Den norske kirke* (2006).

I begge høringene var spørsmålet om direkte valg eller økt bruk av direkte valg oppe. I begge høringene gikk om lag 50 % av høringsinstansene (menighetsråd, fellesråd og bispedømmeråd) inn for å beholde dagens ordning med indirekte valg på leke medlemmer til bispedømmeråd, mens om lag 30 % gikk inn for direkte valg (2002) eller økt bruk av direkte valg (2006).

Deltakelse i ulike typer forsøk

En annen indikator som kan inngå i forutsetningene for utviklingen av kirkens valgordning er hvilken oppslutning ulike typer valgordningsforsøk har hatt. I 2005 kunne alle sokn som ønsket det gjennomføre menighetsrådsvalg samtidig med Stortingsvalget. I

de fleste tilfeller i valglokale like i nærheten av/ i samme bygning som Stortingsvalget. Om lag 30 % av alle sokn ønsket å gjennomføre slikt forsøk.

Totalt har om lag 62 % av alle sokn på ulikt vis tilkjennegitt endringsvilje når det gjelder demokrati og valgordninger, enten ved at de har stilt seg positive til demokratireform generelt, ved at de har gitt uttrykk for ønske om direkte valg/økt bruk av direkte valg, eller ved at de har deltatt i ett eller flere valgordningsforsøk i 2001 og 2005 (og 2007). Men ingen enkelt av de foreslåtte endringer har oppslutning fra mer enn 32 % av soknene.

Oppsummering av kirkelige mål og forutsetninger for demokratireformen

Kirkelige mål og forutsetninger:

- Kirken har et reelt demokrati – som kan utvikles og forbedres
- Kirkestyre alle medlemmers ansvar
- Soknets betydning og innflytelse i kirkens organisasjon styrkes
- Legge til rette for medlemmenes deltakelse og engasjement
- Må bli enklere for medlemmene å benytte seg av sine demokratiske rettigheter
- Stimulere til økt valgdeltakelse
- Sørge for at rådene har reell myndighet slik at det blir interessant å engasjere seg
- Styrke representativiteten
- Bedre nominasjonsprosesser
- Strukturer og beslutningsprosedyrer skal tjene til at Den norske kirke kan utføre sitt oppdrag
- Kirkevalg samtidig med offentlige valg må gjennomføres slik at de ikke sammenblandes med offentlige valg, og at det vises respekt for borgere som ikke tilhører Den norske kirke

Foreslåtte tiltak (de mest sentrale):

- Felles valgdag ved alle kirkelige direkte valg // valgdag samme dag som offentlige valg
- Forkortet valgperiode 2009-2011 for å legge kirkevalg samtidig med kommune- og fylkestingsvalg fra 2011
- Åpne for bruk av andre valglokaler enn kirken
- Bedre informasjon ved valget ved valgkort og andre informasjonstiltak
- Etablere/legge bedre til rette for reelle valgmuligheter ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøte – et antall kirkemedlemmer skal kunne stille kandidater
- Øke antall leke medlemmer i bispedømmeråd og Kirkemøte
- Preferansevalg til bispedømmeråd og Kirkemøte
- Utrede og prøve ut kombinasjon av direkte og indirekte valg ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøte, men også prøve ut rent direkte valg (i begge tilfeller sterkere innslag av direkte valg)
- Forsøk med senket stemmerettsalder til 15 år
- Bedre oppfølging, kursing og skolering
- Forskningsmessig evaluering av forsøk // valgforskning

3 Elementer i demokratireformen som ikke omhandles i forslag til valgeregler

Demokratireformen innebærer også tiltak som ikke reguleres i valgreglene, men som er viktige for å nå målsetninger om å stimulere til økt valgdeltakelse og engasjement m.m. Det dreier seg om slikt som

- Informasjonstiltak om nominasjonssystem og nominasjonsprosess, tiltak utover utsendelse av valgkort om stemmerett og valgbarhet, om tid og sted for valget.
- Tiltak for å gjøre det mer attraktivt å påta seg kirkelige verv (frikjøp av ledere, møtegodtgjørelse m.v.)
- Oppbygging av administrativ kapasitet
- Utvikling av systemer for forberedelse, gjennomføring, manntall, opptelling og rapportering og informasjonsflyt
- Innføring av godtgjørelse for valgstyrene og stemmestyrene
- Skolering av de ansvarlige for forberedelse og gjennomføring av valg
- Evaluering og forskning
- Tiltak for skolering av rådsmedlemmer

Disse tiltakene utgjør en vesentlig del av demokratireformens kostnadsside, og vil bli beskrevet i tiltaksplan, informasjonsplan og budsjett.

4 Elementer som kunne bidratt til utvikling av kirkens demokrati, men som ikke vil inngå i reformen

Det er pekt på flere faktorer og tiltak som også kunne bidratt til utvikling av kirkens demokrati, men som ikke, eller ikke med det første, inngår i reformen.

Styrking av demokratiet ved å tilføre de kirkelige valgte organer større myndighet

Det er ikke lagt opp til endringer i fordeling av oppgaver mellom kirkens organer, eller tilføring av større ansvar og beslutningsmyndighet som i dag ligger utenfor de valgte kirkelige organers kompetanse. Dermed utnyttes ikke et viktig potensiale som kunne bidra til å styrke kirkemedlemmenes engasjement.

Dette kunne særlig hatt innvirkning på rekrutteringen av kandidater til å stille til valg, men det kunne også influert på valgdeltakelsen. Med økt myndighet ville organene framstå som viktigere og mer interessante arenaer.

For Kirkemøtet har en av begrunnelsene for videre utvikling av kirkens demokratiske ordninger vært knyttet til at man ønsker overført beslutningsmyndighet fra det statlige kirkestyre til organer valgt på kirkelige premisser. Arbeidsgruppens mandat avgrenset den fra å ta opp denne siden av kirkens demokratiske ordninger til vurdering. Dermed inngår ikke dette i utgangspunktet for demokratireformen. Kirkerådet har derfor heller ikke funnet å kunne fremme forslag i den retning i denne omgang.

Det er et åpent spørsmål i hvilken grad det lar seg gjøre å mobilisere til økt deltakelse og engasjement, når de valgte kirkelige organenes myndighet (inntil videre) forblir like

begrenset som i dag. En kan i denne sammenheng stille spørsmål ved hvor heldig det var å gjøre overføring av myndighet til kirkelige organer avhengige av at det *først* gjennomføres en demokratireform. Det er godt mulig at en demokratireform ville utløst større engasjement og deltakelse hvis det *i forbindelse* med reformen ble tilført myndighet til kirkelige valgte organer. Det ville kunne gi et insitament til engasjement og deltakelse.

Andre tiltak som ikke eller ikke med det første inngår i reformen

Stemmerett i annet sokn

Arbeidsgruppen anbefaler en oppmykning når det gjelder adgangen til å oppnå stemmerett og valgbarhet i annet sokn enn der man er bosatt.

Kirkerådet er åpne for dette, og ønsker at dette på sikt skal utredes (sak KR 39/08, vedtakets punkt 8).

Det fremmes ikke forslag om endringer på dette punktet nå. Det er rimelig å forstå Kirkerådets vedtak slik at utredningen bør finne sted med tanke på endringer ved de kirkelige valg i 2011.

Elektronisk stemmegivning

Både Arbeidsgruppen og Kirkerådet omtaler muligheten for innføring av elektronisk stemmegivning. Begge instanser mener elektronisk stemmegivning kan vurderes på et senere tidspunkt. Kirkerådet vedtok følgende (sak KR 39/08, vedtakets punkt 9):

Kirkerådet anbefaler at innføring av elektronisk stemmegivning vurderes når det er gjort erfaringer med dette ved offentlige valg.

Det fremmes derfor ikke forslag om innføring av mulighet for elektronisk stemmegivning nå.

Hovedelementer i forslag til forsøksordning ved de kirkelige valg i 2009 – veivalg.

De følgende forslag til *Særskilte regler ved de kirkelige valg i 2009* er utformet med sikte på at forutsetningene i den politiske avtalen imøtekommes. Det tas i henhold til den politiske avtalen utgangspunkt i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke*. Et ytterligere utgangspunkt danner sak KR 39/08. De justeringer som er gjort i forhold til innstillingen skriver seg vesentlig fra Kirkerådets vedtak i denne saken. Det er også avholdt konsultasjon med bispedømmene 16. juni, møte med KA 24. juni og konsultasjon med bispedømmene, KA og KKD 28. august. Ytterligere noen justeringer er foretatt på bakgrunn av disse møtene og konsultasjonene.

Den politiske avtalen av 10.april stilte opp tre (fire) forutsetninger for demokratireformen (jf. St. Meld. 17 (2007-2008), s.67). Reformen skulle inneholde:

- etablering av reelle valgmuligheter
- økt bruk av direktevalg

- kirkevalg samtidig med offentlige valg
Videre heter det "[d]et bør gjennomføres forsøk med ulike ordninger."

De følgende punkter i Kirkerådets vedtak i sak KR 39/08 gir de sentrale føringer for utarbeidelsen av utkastet som her legges fram. Forslaget skal etter dette innebære

- økning av antall leke medlemmer i Kirkemøtet og bispedømmerådene, med en forsiktig differensiering etter medlemstall i bispedømmene, i henhold til forslaget i innstillingen,
- at ordningen med valg av 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag opphører,
- etablering av reelle valgmuligheter ved valg til Kirkemøte og bispedømmeråd, ved at et antall stemmeberettigede kan stille kandidater som skal føres opp på den endelige valglisten,
- at valg til Kirkemøte/bispedømmeråd gjennomføres som preferansevalg,
- to ordninger for økt bruk av direkte valg av leke medlemmer i Kirkemøtet/ bispedømmerådene: en ordning med direkte valg i kombinasjon med indirekte valg, hvor arbeidsgruppens forslag til ordning justeres slik at det blir likevekt i antallet som velges ved direkte og indirekte valg (tre til fem ved direkte valg, fire ved indirekte valg), og en ordning hvor alle velges ved direkte valg.
- at kirkelige valg legges til en felles valgdag, samtidig med offentlige valg, slik at menighetsrådsvalget og direktevalgsdelene av valget til Kirkemøte/bispedømmeråd, legges samtidig med stortingsvalget i 2009, og samtidig med kommune- og fylkestingsvalget i 2011. Dette vil innebære en forkortet valgperiode på to år for de som velges i 2009,
- at kirkelige valg på samme dag som offentlige valg må gjennomføres slik at de ikke kan sammenblandes med offentlige valg, og at det ved valg av sted for valget legges vekt på at valget skal gjøres mest mulig tilgjengelig for kirkens stemmeberettigede medlemmer, samtidig som det skal vises tilbørlig respekt for de med politisk stemmerett som ikke er medlem av Den norske kirke,
- at de nødvendige endringer foretas når det gjelder nåværende og framtidige organers funksjonstid.
- at det gjennomføres forsøk med senket stemmerettsalder til 15 år i hele landet ved de kirkelige valg i 2009.

Spørsmålene om lettere adgang til å oppnå stemmerett i annet sokn enn der man er bosatt, og om elektronisk stemmegivning ble anbefalt utredet og vurdert på senere tidspunkt.

Hovedlinjene i utkastene til de følgende særskilte regler er dermed gitt ut fra innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* og de justeringer Kirkerådet har gjort i sitt vedtak i sak KR 39/08 og på bakgrunn av konsultasjoner med bispedømmene og KA. Den nærmere utforming av forslag til regler baseres på disse hovedlinjene. På mange punkter gjenstår det drøftinger av mer og mindre sentrale momenter og av flere mulige alternative løsninger. Disse drøftinger vil bli foretatt i det følgende.

I det følgende gjøres det rede for hovedelementer i valgordningen som foreslås, med de drøftinger og valg som ligger til grunn på sentrale punkter. Motiver for valg av mindre rekkevidde redegjøres det for i merknader til de enkelte bestemmelser i forslagene til særskilte regler.

1 Endringer i Regler for valg av menighetsråd

Valgordning for menighetsrådsvalg beholdes uendret. Endring av reglene om tid og sted for valget, funksjonstid, tidsfrister m.v.

Innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* foreslår ikke endringer i valgordningen ved menighetsrådsvalg, men det foreslås endringer i valgreglene som følge av forslag om å tiltak for å styrke oppslutningen om valgene og andre tiltak for å bedre tilretteleggingen omkring valgene og styrke interessen for å stille til valg.

Kirkerådet har heller ikke i sak KR 39/08 foreslått endringer i valgordningen ved menighetsrådsvalg.

Forslag til *Særskilte regler for valg av menighetsråd* som skal gjelde ved valget i 2009 følger i del B nedenfor.

Dette vil vesentlig være særskilte regler om tid og sted for valget i 2009, en del nye frister, samt i noen tilfeller et behov for samkjøring av regler for gjennomføring av menighetsrådsvalg og regler for gjennomføring av direkte valg/direkte valgomgang ved bispedømmerråds- og kirkemøtevalg. I tillegg kommer regler om senket stemmerettsalder til 15 år, regler om forkortet funksjonstid i valgperioden 2009-2011, samt justering av klagefrister etter valget i samsvar med endrede klagefrister i valgloven.

Regler om framskyndet tiltredelsestidspunkt for nyvalgte menighetsråd i 2009 og om konstituering av menighetsråd og kirkelig fellesråd inngår i *Regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet*. Forslag til endringer følger i del C nedenfor.

2 Endring i funksjonstid for rådene som er valgt for perioden 2005-2009 og 2006-2010

Det må også gis regler om forkortet funksjonstid for menighetsråd og kirkelige fellesråd som er valgt for perioden 2005-2009, og bispedømmerråd som er valgt for perioden 2006-2010. Det foreslås at de nyvalgte menighetsråd skal tre i funksjon 1. oktober 2009 (jf. C), nye kirkelige fellesråd 1. november 2009 (jf. C), og nye bispedømmerråd 1. januar 2010 (jf. A, VIII § 1-6). Dette forutsetter at de sittende råd fratrer tilsvarende tidligere enn valgperioden de opprinnelig ble valgt for.

3 Endring fra primært bispedømmerrådsvalg til primært Kirkemøtevalg?

Innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* foreslår å omdefinere bispedømmerrådsvalget til et Kirkemøtevalg:

Arbeidsgruppen foreslår at Kirkemøtet består av biskopene og et antall representanter som velges med bispedømmene som valgkretser. De medlemmene som er valgt fra et bispedømme, utgjør sammen med biskopen bispedømmerådet (s.43).

Begrunnelsen for dette forslaget er at arbeidsgruppen mener dette vil synliggjøre valgets betydning, og at det er enklere å skape oppmerksomhet omkring et valg som handler om styringen av kirken som helhet.

Kirkerådet uttalte seg ikke eksplisitt om dette spørsmålet i sitt vedtak i sak KR 39/08. Det er heller ikke berørt i Kirkerådets høringsuttalelse (se sak KR 42.3/08). I saksorienteringen til sak KR 39/08 ble det framholdt at det ikke utgjør noen praktisk forskjell om ordningen for valg av medlemmer til Kirkemøte og bispedømmeråd framstilles slik at det velges representanter til Kirkemøtet med bispedømmet som valgkrets, og at bispedømmets kirkemøtedelegater utgjør bispedømmerådet; eller at det velges medlemmer av bispedømmeråd, og at bispedømmerådene utgjør Kirkemøtet.

Kirkerådet anførte videre at det kan diskuteres om det er valget av regionalt organ eller av sentralorgan som bør fokuseres, når et sentralt premiss er at soknet er grunnenheten i kirken. På den ene side framholdt saksorienteringen at en fokusering på valg av sentralorganet kan oppfattes som en endring som drar i sentraliserende retning. I motsatt retning framholdt saksorienteringen at fokusering på Kirkemøtevalget kunne bidra til å klargjøre at det dreier seg om valg av representanter som skal utøve den sentralkirkelige myndighet, men at det i så fall ville være viktig at det ikke underslås at de som velges også skal utgjøre det regionalkirkelige styringsorganet.

Kirkerådet anser ut fra dette at det er to aktuelle alternativer:

Enten

Bestemmelser i samsvar med forslaget i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke*.

Dette medfører at de grunnleggende bestemmelsene om valg og sammensetning blir bestemmelser om valg og sammensetning av Kirkemøtet, som det henvises til i bestemmelsene som vedrører bispedømmerådet. Valget vil da fremstå som et valg av Kirkemøte med bispedømmet som valgkrets, og hvor bispedømmets kirkemøtedelegasjon utgjør bispedømmerådet.

Eller

Justering av dagens bestemmelser.

Dette medfører at de grunnleggende bestemmelsene om valg og sammensetning fortsatt blir bestemmelser om valg og sammensetning av bispedømmeråd, som det henvises til i bestemmelsene som vedrører Kirkemøtet. Valget vil da fremstå som et valg av bispedømmeråd hvor bispedømmerådene utgjør Kirkemøtet.

Kirkemøtet og bispedømmerådene vil bestå av de samme medlemmene uansett alternativ. Spørsmålet får kun konsekvenser for om valget primært skal framstilles som et valg til kirkens sentrale organ, eller om det primært framstilles som et valg på bispedømmenivå. Uansett vil det være valg både på de som skal representere bispedømmet på landsplan og som skal utgjøre bispedømmets utøvende organ. Kirkerådet mener det bør fremkomme at det er valg både til Kirkemøte og bispedømmeråd, uansett hvilket alternativ som velges i disse bestemmelsene. Nærmere regelverk bør hete *Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte* eller *Regler for valg av Kirkemøte og bispedømmeråd*, avhengig av hvilket alternativ som velges.

Kirkerådet vil for 2009 foreslå at en nøyer seg med å justere dagens bestemmelser. Det vil være den minst inngripende endringen. Valget vil uansett kunne framstilles både som bispedømmeråds- og Kirkemøtevalg. Forslag i samsvar med dette fremmes i del A, romertall I og II, nedenfor.

4 Økt antall leke medlemmer i bispedømmeråd og Kirkemøtet. Differensiering av antall leke medlemmer i bispedømmeråd og Kirkemøtet etter medlemstall i bispedømmet

Innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* foreslår å øke antall leke medlemmer i Kirkemøtet og bispedømmerådene. Det foreslås også en forsiktig differensiering i forhold til medlemstall i bispedømmene. For bispedømmer med under 300.000 medlemmer foreslås det økning fra fire til *sju* leke medlemmer. For bispedømmer med 300.000-450.000 medlemmer foreslås det økning fra fire til *åtte* leke medlemmer. For bispedømmer med over 450.000 medlemmer foreslås det økning fra fire til *ni* leke medlemmer.

Kirkerådet har i sak KR 39/08, vedtakets pkt. 2, første strekpunkt, sluttet seg til innstillingen på dette punktet. Innstillingens forslag på disse punktene er lagt til grunn for forslaget til regelverk i del A nedenfor.

Verken arbeidsgruppen eller Kirkerådet har foreslått endringer i representasjonen for den ordinerte tjeneste, for leke kirkelig tilsatte, eller i representasjonen fra samisk kirkeliv og døvemenigheten.

5 Opphør av ordningen med valg av 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag, med unntak av leder av Samisk kirkeråd

Innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* foreslås det å avvikle ordningen med valg av 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag. Dette grunnlegges med at ordningen ikke samsvarer med de prinsipper for styrking av demokratiet som arbeidsgruppen legger til grunn. Med utvidet Kirkemøte bør det være tilstrekkelig tilfang på lederkandidater til Kirkerådet.

Kirkerådet har i sak KR 39/08, vedtakets pkt. 2, annet strekpunkt, sluttet seg til innstillingen på dette punktet.

Samisk kirkeråd (sak SKR 39/08) uttrykte sterk misnøye med forslaget til endring i Statutter for Samisk kirkeråd som var fremmet for Kirkerådet (sak KR 46/08). I Kirkerådsmøtet fremmet rådets leder forslag om å opprettholde ordningen med valg av leder av Samisk kirkeråd som i dag, i påvente av en utredning av bredden av spørsmål knyttet til det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke. Forslaget ble oversendt Kirkerådets sekretariat som anbefaler at forslaget tas til følge.

Dette medfører at det i 2009 ikke velges medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag, med unntak av leder av Samisk kirkeråd, som fortsatt velges ved særskilt valg, og ved dette blir medlem av Kirkemøtet.

Forslaget medfører behov for endringer i *Regler for valg av Kirkeråd, Kirkemøtets forretningsorden* og *Statutter for Mellomkirkelig råd*. Statutter for Samisk kirkeråd endres ikke med tanke på valgene i 2009. De nødvendige forslag til endringer følger nedenfor i delene D, E og F.

6 Reelle valgalternativer ved supplerende nominasjon og preferansevalg (valg til bispedømmerråd og Kirkemøte)

En av de politiske forutsetningene i demokratireformen, var at reformen skulle innebære reelle valgalternativer. Innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* anser at dette er ivare tatt ved menighetsrådsvalget, i og med at det kan stilles alternative lister og kreves forholdstallsvalg.

Ved valg av bispedømmerråd mangler det i dag mulighet for andre enn nominasjonskomiteen til å fremme kandidater ved valget. Innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* drøfter ulike modeller for å tilveiebringe alternativer ved valgene. Arbeidsgruppen anser dagens system lite egnet til å skaffe til veie alternativer å velge mellom for de stemmeberettigede. Arbeidsgruppen foretrekker heller ikke et system med basert på at grupperinger stiller konkurrerende lister som det velges mellom. Arbeidsgruppen fremholder følgende grunner for dette:

- a) Det tvinger frem en organisering i kirkepolitiske grupperinger. Disse finnes ikke i organisert form i dag.
- b) Arbeidsgruppen er usikker på om det er et utbredt ønske om fast organiserte kirkepolitiske grupperinger. Det kan medføre en sementering av motsetninger og grupperinger som over tid kanskje ikke er ønsket av noen.
- c) I alle fall vil det være vanskelig å få organisert slike grupper før valget i 2009.
- d) Til tross for utvidelsen av antallet leke på Kirkemøtet, er det fremdeles få. Arbeidsgruppen er usikker på om et listevalg vil muliggjøre en rettferdig representasjon.

På bakgrunn av disse overveielser er arbeidsgruppen kommet til at innføring av listevalg ikke er ønskelig (*Styrket demokrati i Den norske kirke*, s. 47).

Arbeidsgruppen anbefaler en modell hvor det blir gitt anledning til å stille alternative kandidater etter at en nominasjonskomitee har stilt opp et foreløpig listeforslag. Deretter gjennomføres valget som preferansevalg.

Det er uklart om arbeidsgruppen tenker seg denne ordningen bare ved valg av leke representanter, eller om ordningen også tenkes gjennomført ved valg av leke kirkelig tilsatte og prester.

Kirkerådet har i sak KR 39/08, vedtakets pkt. 2, strekpunkt 3 og 4, sluttet seg til arbeidsgruppens forslag.

Kirkerådet foreslår i det følgende at også prester og leke kirkelig tilsatte representanter velges ved preferansevalg.

Supplerende nominasjon

Supplerende nominasjon ved valg av leke representanter

Arbeidsgruppen foreslår at nominasjonskomiteen kan være sammensatt av en representant for menighetsrådene i hvert enkelt prosti, og at menighetsrådene og andre kan fremme forslag på kandidater. Arbeidsgruppen foreslår at nominasjonskomiteen nominerer fire ganger så mange kandidater som bispedømmets leke representanter i Kirkemøtet.

Etter at nominasjonskomiteen har oppstilt sin liste, offentliggjøres listen. Det gis mulighet for et fastsatt antall stemmeberettigede å stille alternative kandidater. Dette antallet må ikke være for høyt.

Arbeidsgruppen foreslo videre at alle kandidatene, både nominasjonskomiteens kandidater og kandidatene som stilles i tillegg, føres opp på samme stemmeseddel i alfabetisk rekkefølge, at gruppebetegnelser på dem som stiller kandidater skal være tillatt, og at det av valgmateriellet må framgå hva kandidatene står for og hvilken gruppering de eventuelt representerer.

Kirkerådet sluttet seg til arbeidsgruppens forslag om supplerende nominasjon.

Når det nå skal utformes utkast til regler for supplerende nominasjon er det behov for konkretisering og gjennomtenkning av visse sider ved forslaget. Dette knytter seg særlig til at ordningen skal anvendes i sammenheng med preferansevalg.

Antall kandidater som skal nomineres av nominasjonskomiteen

Preferansevalg er en ordning som egner seg best der et mindre antall representanter (tre til seks) skal velges fra en valgkrets. Opptelling ved preferansevalg er relativt komplisert og kompliseres ytterligere hvis det er mange kandidater i forhold til antallet representanter som skal velges. Dette tilsier at det ikke er ønskelig med for mange kandidater. På den annen side må det sikres at antall kandidater er så stort at det blir reelle valgalternativer for de stemmeberettigede også når det ikke fremmes alternative kandidater ved supplerende nominasjon.

Slik ordningen foreslås, skal det i 2009 velges mellom 7 og 9 leke representanter i hvert bispedømme (avhengig av medlemstall – se A, romertall I), samt 6 vararepresentanter. Det vil si at det minst er bruk for 13 til 15 kandidater. For at velgerne skal ha reelle valgmuligheter må antall kandidater dermed være større enn 13 til 15 (som nedre grense).

Arbeidsgruppen har foreslått at nominasjonskomiteen skal nominere 4 ganger så mange som det skal velges representanter, altså 28 til 36 kandidater. I tillegg skal det åpnes for supplerende nominasjon. Antall kandidater kan da bli svært høyt, og kan fort nå opp i 40 til 50. Hvis antallet kandidater i utgangspunktet er høyt og nominasjonskomiteen har sørget for god representativitet på kandidatlisten, vil muligheten til supplerende nominasjon sannsynligvis bli lite benyttet. Begge disse forhold taler for å fastsette et lavere antall kandidater som skal nomineres av nominasjonskomiteen.

Det foreslås her at nominasjonskomiteen nominerer 3 ganger så mange som representantene som skal velges, altså 21, 24 eller 27 kandidater, avhengig av hvor mange leke representanter som skal velges fra vedkommende bispedømme.

Regler for nominasjonskomiteens arbeid

I konsultasjonen mellom KR, bispedømmene, KA og KKD 28. august 2008, kom det fram et behov for tydeligere regler for prosedyrer i nominasjonskomiteens arbeid, for å styrke nominasjonsprosessens legitimitet. Reglene for nominasjonskomiteens arbeid bør på denne bakgrunn gjennomgås. Det har ikke vært mulig å gjennomgå disse reglene før behandlingen i Kirkerådet. Det foreslås at en slik gjennomgang foretas før Kirkemøtet i medhold av forslag til vedtak, punkt 4.

Antall forslagsstillere som kreves ved supplerende nominasjon

Hvis kravene til antall forslagsstillere som kreves for å stille kandidater ved supplerende nominasjon settes for høyt, vil muligheten i liten grad bli reell. Hvis kravet til antall forslagsstillere settes for lavt, vil det kunne medføre et stort antall kandidater og et uoversiktelig valg. Det er vanskelig å anslå hva som vil være et rimelig krav til antall forslagsstillere. Dette må utprøves og evalueres.

Det foreslås her at det kreves som forslagsstillere ved supplerende nominasjon minimum 50 stemmeberettigede kirkemedlemmer, og at det av de 50 skal være stemmeberettigede fra minimum 3 ulike sokn.

Hver gruppe (på minst 50) kan stille én kandidat. Denne begrensningen er innført for at ikke det samlede antall kandidater skal bli for høyt.

Ordningen av kandidatlisten

Arbeidsgruppen foreslår at den endelige valglisten ordnes alfabetisk, slik at det ikke skilles mellom kandidater nominert av nominasjonskomiteen og kandidater nominert ved supplerende nominasjon. Dermed må velgeren gå til materialet som presenterer kandidatene for å finne ut hva / hvilken gruppe de representerer.

Kirkerådet slutter seg til arbeidsgruppens forslag.

I kandidatpresentasjonen i valgmateriell som skal være tilgjengelig i valglokalet på valgdagen(e) og ved forhåndsstemming, skal det gå fram om hvem som står bak forslaget på kandidater fremmet ved supplerende nominasjon, enten ved navneliste over forslagsstillerne eller ved at det angis en gruppebetegnelse.

Andre forhold ved supplerende nominasjon

Det foreslås å sette en frist for forslag ved supplerende nominasjon 1 måned etter offentliggjøringen av nominasjonskomiteens foreløpige valgliste.

Det foreslås i første omgang ingen begrensning i antall kandidater som kan fremmes ved supplerende nominasjon. Den eneste begrensningen som er lagt inn, er at hver gruppe (på minst 50), bare kan fremme én kandidat. Så fremt forslagsstillerne oppfyller kravene til supplerende nominasjon, skal kandidatene føres opp på den endelige valglisten. Hvis erfaringen tilsier at antallet kandidater samlet sett blir for høyt, kan det vurderes om det kan settes begrensninger for hvor mange kandidater det kan være samlet sett, om krav til antall forslagsstillere bør økes, eller om det kan settes andre begrensninger.

Siden det er rent formelle forhold som skal vurderes ved godkjenning av supplerende kandidater, kan oppsettet av den endelige valglisten foretas av valgrådet. Det foreslås derfor at forslag på kandidater ved supplerende nominasjon sendes valgrådet. Nominasjonskomiteens foreløpige liste suppleres da med kandidatene som er fremkommet ved supplerende nominasjon.

Supplerende nominasjon ved valg av prest og lek kirkelig tilsatt

Det foreslås at det gis mulighet for supplerende nominasjon også ved valg av prest og lek kirkelig tilsatt. Det foreslås da at minst 10 stemmeberettigede, hvorav det skal være stemmeberettigede fra minst 2 prostier, kan stille kandidater ved supplerende nominasjon. Ordningen med at nominasjonskomiteen for henholdsvis prester og leke kirkelig tilsatte nominerer 5 kandidater opprettholdes.

Preferansevalg

Arbeidsgruppen foreslår at avstemningen foretas som preferansevalg, den varianten som kalles *Single Transferable vote*. Det innebærer at velgeren har mulighet til å rangere et antall kandidater og tilkjenne gi sitt førstevalg, andrevalg o.s.v. Jf. omtalen av preferansevalg i *Styrket demokrati i Den norske kirke*, s.48-50.

Anvendelse av preferansevalg

Det foreslås at valg til bispedømmeråd og Kirkemøte av leke medlemmer, prest og lek kirkelig tilsatt foretas som preferansevalg.

Det foreslås ikke endringer når det gjelder valg av representanter for samisk kirkeliv og representant for Døvekirken. Antallet som skal avgi stemme er så lite at preferansevalg anses lite hensiktsmessig. Alminnelig flertallsvalg anvendes fortsatt ved disse valgene.

Det foreslås her følgende opplegg for preferansevalg:

Stemmegivning

Stemmeseddelen utformes slik at det er egne kolonner for avkrysning av 1.valg, 2.valg, 3.valg o.s.v.

Det settes ikke mer enn ett kryss i hver kolonne. Velgeren må angi minst en preferanse, ellers blir stemmeseddelen forkastet.

Ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd kan velgeren rangere inntil fem kandidater (uansett hvor mange som skal velges).

Ved valg av prest og lek kirkelig tilsatt kan velgeren rangere inntil tre kandidater. Opptellingsprosedyren tilpasses til at det kun skal velges en representant (og to vararepresentanter).

Eksempel på stemmeseddel

I det følgende eksemplet skal det totalt velges *sju* leke representanter. Nominasjonskomiteen skal da ha nominert *21* kandidater. Kandidatlisten inneholder *24* kandidater, hvorav *tre* er nominert ved supplerende nominasjon. Det framgår ikke av kandidatlisten hvem disse er, men av kandidatpresentasjonen vil det framgå at f.eks. kandidatene *7*, *12* og *16* er foreslått ved supplerende nominasjon. Noen av disse kan være foreslått av navngitte grupperinger. Kandidatene må være foreslått av ulike grupperinger på minst *50* stemmeberettigede kirkemedlemmer (fordelt på minimum *tre* sokn).

Eksempelbispedømmet har kombinasjon av direkte og indirekte valg. Det skal velges *tre* representanter i den direkte valgomgangen, og *fire* representanter i den indirekte valgomgangen. Etter den direkte valgomgangen strykes de *tre* valgte representantene av kandidatlisten, men nummereringen beholdes. Det skal gå fram av valgmateriellet til de stemmeberettigede menighetsrådsmedlemmene hvilke kandidater som er valgt i den første, direkte, omgangen.

Opptelling – eksempel på opptellingsprosedyre

Stemmeseddelen utformes slik at den kan maskinleses og opptellingen foretas elektronisk. Opptellingen skjer etter prosedyren som er beskrevet i *Styrket demokrati i Den norske kirke* (s.49-50).

Ved det foreslåtte opplegget for nominasjon og valg, vil det være vesentlig flere kandidater enn i dette eksempelet, men prinsippene for opptelling vil være de samme. Hvis det ikke er tilstrekkelig mange kandidater som oppnår valgkvoten, er de valgt som har flest stemmer når det ikke kan foretas flere opptellingsoperasjoner.

Ved opptellingen avgjøres rekkefølgen av kandidatene slik at det kan kåres både nødvendig antall representanter og nødvendig antall vararepresentanter.

Eksempel på mulig stemmeseddel ved preferansevalg – skal være maskinlesbar.

Stemmeseddel ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøte i preses bispedømme (direkte valgomgang) *Sett ett kryss i hver kolonne for rangering av kandidater.*

Det skal velges tre representanter til bispedømmerådet og Kirkemøtet.

Minst en av kandidatene skal rangeres. Inntil fem kandidater kan rangeres.

	Kandidat / evt. gruppering	Mitt førstevalg	Mitt andrevalg	Mitt tredjevalg	Mitt fjerdevalg	Mitt femtevalg
1	Anton Arnesen, pensjonist, Domkirken menighet, 74 år					
2	Berit Bjørk, lærer, Bjørkvik menighet, 52 år					
3	Cecilia Celius, advokatfullmektig, Sovebyen menighet, 36 år					
4	Dorthe Diakonissen, hjemmesykepleier, Østsiden menighet, 48 år					
5	Elin Edvardsen, regnskapssekretær, Vestsiden menighet, 54 år					
6	Frank Frimann, student, Drabanten menighet, 20 år					
7	Fridtjof Fransson, vekkelspredikant, Betelbyen menighet, 52 år					
8	Greta Glad, fysioterapeut, Midtbygda menighet, 46 år					
9	Hans Hansen, avdelingsleder, Skolebygda menighet, 55 år					
10	Ida Idrettsen, student, Fjellbygda menighet, 21 år					
11	Jane Ja, sosionom, Nedrebygd menighet, 57 år					
12	Kjell Krik, folkehøgskolelærer, Nordbygd menighet, 38 år					
13	Lars Lur, forretningsdrivende, Sørbyen menighet, 44 år					
14	Marte Martinsen, overlege, Vestbyen menighet, 50 år					
15	Nora Nødhjelp, internasjonal konsulent, Utblikk menighet, 35 år					
16	Ole Olafsen, økologisk gårdbruker, Grønndal menighet, 39 år					
17	Per S. Pektiv, journalist, Østnes menighet, 46 år					
18	Runa Raddis, arbeidsmarkeds konsulent, Rødby menighet, 35 år					
19	Stina Selger, salgskonsulent, Kjøpstad menighet, 32 år					
20	Tora Der Trio, musikkolelærer, Øverdalen menighet, 55 år					
21	Ung D. Um, elektrikerlærling, Midtbyen menighet, 19 år					
22	Vis Vismann, høyskolelektor, Sentrum menighet, 64 år					
23	Yng L. Yng, frisør, Vestli menighet, 27 år					
24	Åke Åket, forbrukerkonsulent, Samvirke menighet, 48 år					

Eksempel på mulig stemmeseddel ved preferansevalg – indirekte valgomgang.

Stemmeseddel ved valg av bispedømmeråd og Kirkemøte i preses bispedømme (indirekte valgomgang) *Sett ett kryss i hver kolonne for rangering av kandidater.*

Det skal velges fire representanter til bispedømmerådet og Kirkemøtet.

Minst en av kandidatene skal rangeres. Inntil fem kandidater kan rangeres.

	Kandidat / evt. gruppering	Mitt førstevalg	Mitt andrevalg	Mitt tredjevalg	Mitt fjerdevalg	Mitt femtevalg
1	Anton Arnesen, pensjonist, Domkirken menighet, 74 år					
2	Berit Bjørk, lærer, Bjørkvik menighet, 52 år					
3	Cecilia Celius, advokatfullmektig, Sovebyen menighet, 36 år					

5	Elin Edvardsen, regnskapssekretær, Vestsiden menighet, 54 år					
6	Frank Frimann, student, Drabanten menighet, 20 år					
7	Fridtjof Fransson, vekkelserpredikant, Betelbyen menighet, 52 år					
8	Greta Glad, fysioterapeut, Midtbygda menighet, 46 år					
9	Hans Hansen, avdelingsleder, Skolebygda menighet, 55 år					
10	Ida Idrettsen, student, Fjellbygda menighet, 21 år					
11	Jane Ja, sosionom, Nedrebygd menighet, 57 år					

13	Lars Lur, forretningsdrivende, Sørbyen menighet, 44 år					
14	Marte Martinsen, overlege, Vestbyen menighet, 50 år					
15	Nora Nødhjelp, internasjonal konsulent, Utblikk menighet, 35 år					
16	Ole Olafsen, økologisk gårdbruker, Grønndal menighet, 39 år					

18	Runa Raddis, arbeidsmarkedskonsulent, Rødby menighet, 35 år					
19	Stina Selger, salgskonsulent, Kjøpstad menighet, 32 år					
20	Tora Der Trio, musikkolelærer, Øverdalen menighet, 55 år					
21	Ung D. Um, elektrikerlærling, Midtbyen menighet, 19 år					
22	Vis Vismann, høgskolelektor, Sentrum menighet, 64 år					
23	Yng L. Yng, frisør, Vestli menighet, 27 år					
24	Åke Åket, forbrukerkonsulent, Samvirke menighet, 48 år					

Det skal framgå av valgmateriellet til de stemmeberettigede menighetsrådsmedlemmene at følgende tre ble valgt til representanter til bispedømmeråd og Kirkemøte i den direkte valgomgangen: *Kandidat 4, Dorte Diakonissen, kandidat 12, Kjell Krik og kandidat 17, Per S. Pektiv.*

Opptelling

Stemmeseddelen utformes slik at den kan maskinleses og opptellingen foretas elektronisk. Opptellingen skjer etter prosedyren som er beskrevet i *Styrket demokrati i Den norske kirke*, s.49-50:

<i>Figur 5.1 Opptelling og kandidatåring: Valgkrets med 3 mandater (Preferansevalg, Single Transferable Vote)</i>					
Gyldige stemmer 33 404 Mandater: 3. Valgkvote 8352 (fordi $33404/(3+1)= 8351$, som tillegges 1)					
Tallene er hentet fra Gallagher m.fl. 2005 s. 595, og kandidatene er gitt norske navn.					
	1. Stemmer		2. opptellingsrunde: Hansens stemmer oveføres		3. opptellingsrunde: Olsens overflødige stemmer
Ole Jensen	7057	+1292	8349	+130	8479
Hans Olsen	7431	<u>+1087</u>	8518	<u>-166</u>	8352
Kari Svendsen	7777	+566	8343	+12	8355
Sverre Hansen	3796	-3796			
Trine Ringheim	7343	+564	7907	+24	7931
Ikke-overførbare		<u>+287</u>	287	+0	287
Totalt	33404		33404		33404
<ol style="list-style-type: none">1. Førstestemmene telles uten at noen av kandidatene når valgkvoten på 8352 stemmer.2. Kandidaten med færrest førstestemmer (Hansen) elimineres.3. Stemmesedler med Hansen som førstevalg telles på nytt, og andrevalgene registreres. Legg merke til at 287 velgere ikke hadde stemte på andre kandidater enn Hansen (kun ett førstevalg og disse kan dermed ikke overføres).4. Den andre opptellingsrunden resulterer i at Olsen når kvoten, men får 166 stemmer mer enn han trenger for å bli valgt (utover valgkvoten).5. Dette stemmeoverskuddet skal overføres (166) til de gjenstående kandidatene, og hentes fra de stemmene Olsen sist fikk overført (1087 stemmer)6. Det nøyaktige antallet stemmer som skal overføres til de gjenstående kandidatene finnes ved å telle tredjevalgene på de 1087 stemmestemmesedlene. Her antas det at av de 1087 stemmene Olsen fikk overført fra Hansen så hadde 783 Jensen som tredjevalg, 145 Ringheim, mens 72 hadde plassert Svendsen på tredje plass. Videre antas det at 87 av stemmesedlene ikke hadde flere enn to preferanser, noe som gjør at disse lukes ut.7. Jensens andel av de 166 overskuddstemmene beregnes (vektes) deretter slik: $(166/1000) * 783= 130$ stemmer. Tilsvarende beregninger foretas for de to andre gjenstående kandidatene: Ringheim= $(166/1000) * 145=24$, og Svendsen= $(166/1000) * 72=12$.					

7 Økt bruk av direkte valg - to prøveordninger: Kombinasjon av direkte og indirekte valg / Rent direkte valg (valg til bispedømmeråd og Kirkemøte)

Blant de politiske forutsetningene for reformen, var også at den skulle innebære ”økt bruk av direktevalg”. Departementets arbeidsgruppe avgrenset sine forslag til tiltak som kunne styrke bispedømmerådene og Kirkemøtes demokratiske legitimitet. Forslagene om økt bruk av direkte valg begrenses i denne omgang til valg til bispedømmeråd og Kirkemøte.

I innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* foreslo arbeidsgruppen å prøve ut to ulike ordninger ved valget til Kirkemøte (og bispedømmeråd) i 2009 og 2011. Begge ordningene innebærer økt bruk av direkte valg og anses av hele arbeidsgruppen som ordninger som vil styrke demokratiet i kirken. Ordningene berører valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte.

Ordning 1: Direkte valg av leke medlemmer. Sju/åtte/ni medlemmer velges på den felles kirkelige valgdag, samtidig med menighetsrådsvalget.

Ordning 2: Direkte valg av et flertall av Kirkemøtets/bispedømmerådene leke medlemmer. Fire/fem/seks medlemmer velges på den felles kirkelige valgdag, samtidig med menighetsrådsvalget. Tre medlemmer velges av menighetsrådene. Hvert råd avgir en samlet stemme. Det er ulike lister ved de to valgene.

Kirkerådet har i sak 39/08 gått inn for justeringer i kombinasjonsordningen i forhold til Arbeidsgruppens forslag. Kirkerådet argumenterer for at det i en kombinasjonsordning bør være likevekt i antallet som velges ved direkte og indirekte valg, slik at det velges tre/fire/fem medlemmer ved direkte valg og fire ved indirekte valg.

Kirkerådet argumenterer også for at menighetsrådsmedlemmene fortsatt skal avgi stemme enkeltvis.

For å få prøvd ulike modeller ønsker Kirkerådet at det også gjennomføres forsøk med direkte valg der bispedømmet ønsker dette. Kirkerådet viser her til at det i høringen angående Gjønnes-utvalgets utredning var store variasjoner mellom bispedømmene når det gjaldt ønske om økt bruk av direkte valg.

I flere sammenhenger, både under behandlingen i Kirkerådet, på konsultasjonen 16. juni og i andre sammenhenger har det blitt framholdt at valgordningen ikke må bli for komplisert og krevende, særlig når det gjelder kombinasjon av direkte og indirekte valg.

Utforming av kombinasjonsordning

Motiver for kombinasjonsordning

En kombinasjon av direkte og indirekte valg kan motiveres på ulike måter.

Arbeidsgruppen framholder at direkte valg styrker det enkelte kirkemedlems medansvar og medinnflytelse for kirkens øverste organer, mens indirekte valg ivaretar tanken om at

soknene er grunnenheten i kirken og at soknens interesser blir tydelig representert i bispedømmeråd og Kirkemøte. Indirekte valg gir alle sokn lik innflytelse, mens direkte valg gir store sokn med mange medlemmer større innflytelse enn små sokn. En kombinasjonsordning vil gi mer begrensede virkninger av omfordeling av innflytelse mellom små og store sokn enn rent direkte valg.

Kirkerådet legger vekt på at et element av indirekte valg vil være viktig for ikke å svekke lokalnivåets innflytelse i kirkeordningen. Uten et innslag av indirekte valg svekkes den systemiske sikring av lokalnivåets interesser i de regionale og sentrale organer. Det avgjørende her er at lokalmenighetens representanter kan velge, kaste eller gjenvelge bispedømmeråds- og kirkemøtemedlemmer. I tillegg vil et innslag av indirekte valg ivareta de små soknens (og dermed distriktenes) innflytelse i kirkeordningen bedre enn direkte valg.

For Kirkerådet er det viktig å komme fram til valgordninger som kan virke samlende i kirken. Spørsmålet om innføring av direkte valg har vært tema i to store høringer i nyere tid. I høringen angående Bakkevig-utvalgets innstilling (*Samme kirke – ny ordning 2002*) ønsket ca 50 % av instansene å beholde systemet med indirekte valg til bispedømmeråd og kirkemøte, mens ca 30 % ønsket innføring av direkte valg. I høringen angående Gjønnes-utvalgets innstilling (NOU 2006:2 *Staten og Den norske kirke*) ønsket ca 50 % av instansene å videreføre dagens valgordninger, mens ca 30 % ønsket ”økt bruk av direkte valg”. Det er ikke mulig å fastslå om disse har gått inn for helt og fullt direkte valg, eller en kombinasjon av direkte og indirekte valg som var det konkrete forslaget som ble fremmet (av et mindretall). Dette er en vesentlig bakgrunn for Kirkerådets ønske om forsøk med en ordning som kombinerer direkte og indirekte valg, og hvor det ikke er overvekt av direkte valgte representanter.

Gjennomgående representasjon i det indirekte valget?

En kunne tenke seg en kombinasjonsordning hvor kirkemedlemmene valgte leke kirkemedlemmer ved direkte valg, mens menighetsrådene valgte leke menighetsrådsmedlemmer. Arbeidsgruppen har drøftet dette, men anbefaler det ikke, fordi det vil innsnevre utvalget av valgbare kandidater på en uheldig måte ved at det å sitte i kirkelige råd på tre nivåer vil fremstå som en uforholdsmessig stor arbeidsmessig belastning.

Heller ikke Kirkerådet har tatt til orde for gjennomgående representasjon.

Direkte og indirekte valg i samme valghandling?

For å forenkle avviklingen av valgene og unngå at noen gis mulighet til å stemme i begge valgomganger, kunne man tenke seg muligheten av å avholde også den indirekte valggrunden samtidig med menighetsrådsvalget og den direkte valgomgangen til bispedømmeråd og Kirkemøte. Da kunne man i manntallet merke av hvem som hadde stemmerett som menighetsrådsmedlemmer, og disse kun avgi stemme ved indirekte valg.

Svakheten ved dette vil være at det er avtroppende menighetsrådsmedlemmer som da vil avgi stemme ved det indirekte valget. Kirkerådet ser ikke dette som noen heldig løsning,

og ønsker at bispedømmerrådenes og Kirkemøtets indirekte valgte medlemmer velges av de nyvalgte menighetsrådene, som er de lokale organene bispedømmerråd og Kirkemøte skal forholde seg til i det vesentlige av sin funksjonstid.

Hvem stemmer? Menighetsrådet eller menighetsrådsmedlemmene?

Arbeidsgruppen går inn for at menighetsrådet avgir en samlet stemme, ikke at de enkelte menighetsrådsmedlemmer stemmer. Arbeidsgruppens begrunnelse for dette er lite eksplisitt, men synes å være begrunnet i at menighetsrådenes stemme skal sørge for representasjon av soknets interesser i bispedømmerråd og Kirkemøte, og understreke at de som er valgt på denne måten representerer menighetsrådene. Det kan også anføres at en ville unngå dobbelt stemmerett for de enkelte menighetsrådsmedlemmer hvis rådene avgir samlet stemme.

For Kirkerådets del er den vesentligste begrunnelsen for det indirekte valget at det skal utgjøre en organisatorisk sikring mot for stor grad av sentralisering. Kirkerådet mener det ut fra dette ikke er grunn til at menighetsrådene må avgi samlet stemme.

Et tilleggsargument vil kunne være at hvis menighetsrådene avgir samlet stemme, vil det kunne være mange store mindretall i menighetsråd som ikke kommer til uttrykk i sammensetningen av bispedømmerråd og Kirkemøte. Det vil kunne anses som et demokratisk tilbakeskritt for menighetsrådenes del. Sammensetningen av bispedømmerråd og Kirkemøte vil kunne hevdes bedre å gjenspeile menighetsrådenes vilje hvis menighetsrådsmedlemmene stemmer enkeltvis, og valget skjer som preferansevalg.

Et praktisk argument er knyttet til at hvis rådene skulle avgi samlet stemme, vil det bli et lite antall stemmer, fra 65 til 165, og et stort antall kandidater, minimum 18, 20 eller 22 i den indirekte valgoggangen. Teoretisk ville en representant kunne velges inn med 4-5 stemmer, og det vil lett oppstå situasjoner hvor et antall kandidater oppnår likt stemmetall. Hvis menighetsrådsmedlemmene avgav stemme enkeltvis, ville antall stemmer bli mellom 400 og 1300. Antall stemmer bak de valgte representantene ville bli større, og faren for likhet i stemmetall dermed mindre.

Det vil være en avveining om ønskeligheten av et større antall stemmer og hensynet til å gi et representativt bilde av menighetsrådsmedlemmenes holdninger skal gjøre utslaget, eller om det er viktigere at rådenes omforente vilje ligger til grunn, sammen med hensynet til å unngå dobbelt stemmerett for enkeltmedlemmene. Hvis en skal unngå alle former for dobbelt stemmerett, må en også endre ordningene for valg av representanter for samisk kirkeliv og døvemenighetene.

Kirkerådet foreslår at menighetsrådsmedlemmenes stemmegivning fortsatt skal foretas enkeltvis, men i menighetsrådsmøte. Det siste vil bidra til å understreke overfor menighetsrådsmedlemmene at det er som soknets - lokalmenighetens - representanter de utøver sin stemmerett ved det indirekte valget.

To lister – eller en?

Arbeidsgruppen har foreslått at det skal være ulike lister ved det direkte og det indirekte valget. Dette forslaget er ikke eksplisitt begrunnet, og det er heller ikke klargjort hvilke kriterier som skal legges til grunn ved nominasjon til direkte eller indirekte kandidatliste. Forslaget ville vært naturlig om arbeidsgruppen hadde gått inn for gjennomgående representasjon ved det indirekte valget. Det ville krevd to ulike sett kandidater, med ulike kvalifikasjoner for å stille til valg. Men arbeidsgruppen anbefaler ikke gjennomgående representasjon. Tanken synes å være at et sett kandidater (kandidatlisten ved den direkte valgomgangen) tenkes å skulle representere kirkemedlemmene og deres interesser, mens et sett kandidater (kandidatlisten ved den indirekte valgomgangen) skal representere soknenes interesser.

Det vil imidlertid være vanskelig å finne kriterier for om kandidater skal føres opp på den ene eller den andre listen. I praksis vil vel mange kandidater kunne representere både medlemsinteresser og sokneinteresser.

I konsultasjonen med bispedømmene 16. juni 2008 ble det anført at to ulike lister ville føre til to krevende nominasjonsprosesser etter hverandre, og at den siste av prosessene vil måtte gjennomføres med svært korte tidsmarginer.

Ytterligere en problemstilling er om kandidater som stiller til valg på den direkte kandidatlisten, vil kunne føres opp på kandidatlisten ved det indirekte valget hvis de ikke blir valgt inn ved det direkte valget.

Kirkerådet mener den vesentligste gevinsten ved en kombinasjonsordning er at den gir både kirkemedlemmene og soknenes representanter i menighetsrådene påvirkningsmulighet på hvem som sitter i bispedømmeråd og Kirkemøte. Dermed ansvarliggjøres bispedømmeråds- og Kirkemøtemedlemmer ikke bare overfor ulike interessegrupper blant kirkemedlemmene, men også overfor soknene/lokalmenighetene. Kirkerådet mener det avgjørende ikke er om det er ulike kandidatlistene ved valgene.

Når alle stemmeberettigede kirkemedlemmer er valgbare både i det direkte og det indirekte valget, vil det bli vanskelig å forklare hva som er grunnen til at noen nomineres på den ene og andre på den andre listen.

Kirkerådet anbefaler at det blir én nominasjonsprosess, som frambringer én valgliste. Valget gjennomføres som et valg i to omganger. Først velges tre-fem representanter ved den direkte valgomgangen samtidig med menighetsrådsvalget. Disse strykes så fra valglisten som så benyttes ved den indirekte valgomgangen, og det velges fire representanter. Av valgmateriellet ved den indirekte valgomgangen skal det framgå hvem som ble valgt ved direkte valg.

Til slutt kåres vararepresentantene, halvparten ut fra resultatet i den indirekte valgomgangen, halvparten ut fra resultatet i den direkte valgomgangen. Først kåres en vararepresentant ut fra resultatet i den indirekte valgomgangen, deretter en ut fra resultatet i den direkte valgomgangen, og så videre annen hver gang til det er kåret seks leke vararepresentanter.

I kombinasjonsordningen er det foreslått at det skal veksle om det er kirkemedlemmene eller menighetsrådsmedlemmene som hensyntas først.

- Menighetsrådene er først ute i nominasjonsprosessen, deretter kirkemedlemmene.
- Kirkemedlemmene velger representanter først, deretter menighetsrådsmedlemmene.
- Menighetsrådsmedlemmene avgjør 1. vararepresentant, kirkemedlemmene 2. vararepresentant o.s.v. annen hver gang til 6 vararepresentanter er valgt.

Hensikten er å skape balanse og likevekt mellom direkte og indirekte valg i kombinasjonsordningen.

Hovedtrekkene i forslag til ordning med kombinasjon av direkte og indirekte valg:

Nominasjon:

Det nomineres en valgliste. Valgbare er alle stemmeberettigede kirkemedlemmer som ikke har stemmerett eller valgbarhet som prest eller lek kirkelig tilsatt.

- Menighetsrådene kan fremme forslag til nominasjonskomiteen, som består av en representant for menighetsrådene i hvert prosti i bispedømmet.
- 50 kirkemedlemmer fra minst tre menigheter kan fremme forslag på kandidater ved supplerende nominasjon etter at nominasjonskomiteens forslag foreligger.

Valg:

Første valgomgang (direkte):

Tre/fire/fem representanter velges i en direkte valgomgang samtidig ved menighetsrådsvalget. Stemmeberettigede er alle som har stemmerett ved menighetsrådsvalget, med unntak av de som har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt.

De valgte representantene strykes fra valglisten som benyttes ved den indirekte valgomgangen.

Andre valgomgang (indirekte):

Fire representanter velges i en indirekte valgomgang. Valget finner sted etter at de nyvalgte menighetsrådene har konstituert seg, og innen 1. desember.

Menighetsrådsmedlemmene samlet til menighetsrådsmøte avgir stemme enkeltvis.

Menighetsrådsmedlem med stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt har ikke stemmerett.

Vararepresentanter fordeles til slutt, halvparten ut fra resultatet i den indirekte valgomgangen, halvparten ut fra resultatet i den direkte valgomgangen.

Først kåres en vararepresentant ut fra resultatet i den indirekte valgomgangen, deretter en ut fra resultatet i den direkte valgomgangen, og så videre annen hver gang til det er kåret seks leke vararepresentanter.

Hovedtrekk i forslag til ordning for rent direkte valg

Nominasjon:

Det nomineres en valgliste. Valgbare er alle stemmeberettigede kirkemedlemmer som ikke har stemmerett eller valgbarhet som prest eller lek kirkelig tilsatt.

- Menighetsrådene kan fremme forslag til nominasjonskomiteen, som består av en representant for menighetsrådene i hvert prosti i bispedømmet.
- 50 kirkemedlemmer fra minst tre menigheter kan fremme forslag på kandidater ved supplerende nominasjon etter at nominasjonskomiteens forslag foreligger.

Valg:

Sju/åtte/ni representanter og seks vararepresentanter velges ved direkte valg samtidig ved menighetsrådsvalget. Stemmeberettigede er alle som har stemmerett ved menighetsrådsvalget, med unntak av de som har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt.

8 Regler for kandidatpresentasjon (valg til bispedømmeråd og Kirkemøte)

Den departementale arbeidsgruppen foreslår ”at presentasjonen av kandidatene forbedres, slik at den bidrar til å tydeliggjøre for velgerne hvilke alternativer de har å velge mellom ved valget”.

Kirkerådets vurdering (sak KR 39/08) er følgende:

Det er allerede i dag detaljerte forskrifter for presentasjon av kandidater ved bispedømmerådsvalget. Arbeidsgruppen mener at presentasjonen av kandidatene må inneholde opplysninger om deres standpunkter i viktige saker, slik at det tydeliggjøres for velgeren hvilke alternativer kandidatene representerer.

I følge dagens valgregler til bispedømmerådsvalg skal presentasjonen av kandidatene inneholde opplysninger om fullstendig navn, stilling, menighet og alder (på valglisten) og i tillegg ”opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og evt. andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme, evt. kan kandidatene også presenteres med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for/ser som viktige satsingsområder” (*Regler for valg av bispedømmeråd* § 2-3, 1. ledd og 6. ledd).

Presentasjonen av kandidater ved bispedømmerådsvalgene er i dag gjennomgående utfyllende og informativ, også om hva kandidatene vil vektlegge. Kandidatene gis jevnt over anledning til å tilkjenne oppfatninger i viktige kirkelige spørsmål. Men informasjonen om kandidatene er lite kjent for andre enn menighetsrådsmedlemmene som stemmer på de leke medlemmene. Ved innføring av et element av direkte valg, vil alle stemmeberettigede måtte få tilstrekkelig informasjon om kandidatene ved det direkte valget.

Det vil etter Kirkerådets oppfatning være problematisk å foreskrive kandidatene hvilke spørsmål de må ta stilling til i sin selvpresentasjon. Det må være opp til kandidatene å utforme det ”program” de stiller til valg på. Dagens valgregler

forutsetter at presentasjonen inneholder en form for ”program”, men foreskriver ikke nærmere hva dette skal inneholde. Det vil dels variere fra valg til valg hva som er relevante problemstillinger eller kontroversielle saker. Dels vil mangfoldet av kandidater komme til uttrykk i forskjellighet i formulering av ”programmet” man går til valg på.

Etter Kirkerådets oppfatning er den viktigste forbedring av presentasjonen av kandidatene at den blir gjort godt tilgjengelig for de stemmeberettigede, helst gjennom flere ulike mediekkanaler. Ikke minst vil det være viktig når det gjennomføres direkte valg på bispedømmeråds- og Kirkemøtemedlemmer, hvor alle stemmeberettigede kan delta.

For Kirkerådet vil det være vesentlig at presentasjonen av kandidatene gjøres så god som mulig.

Det foreslås derfor bare mindre endringer i reglene om kandidatpresentasjon, ved at ”andre opplysninger” og bilde ikke blir valgfritt.

Som følge av forslaget om en ordning med supplerende nominasjon, trengs det i tillegg regler om opplysninger som tilkjenner hvem som står bak nominasjonen av kandidater fremkommet ved supplerende nominasjon.

9 Tid og sted for valget. Forhåndsstemming (valg av menighetsråd, valg til bispedømmeråd og Kirkemøte).

En av forutsetningene i den politiske avtalen av 10. april 2008, var at kirkelige valg skulle finne sted samtidig med offentlige valg.

Arbeidsgruppen foreslo å legge de direkte kirkelige valgene i 2009 til en felles valgdag, samme dag som stortingsvalget. Fra 2011 foreslår arbeidsgruppen at de direkte kirkelige valgene finner sted samtidig med kommune- og fylkestingsvalget. Dette medfører valgperiode på 2 år for de som velges til menighetsråd, kirkelig fellesråd og bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009.

Arbeidsgruppen foreslår videre at de direkte valgene av praktiske grunner finner sted i lokaler i umiddelbar nærhet til stedet for de politiske valg, og at det kirkelige valglokalet holder samme åpningstid som det offentlige valglokalet.

Felles valgdag (hele landet samtidig, samtidig menighetsrådsvalg og direkte valg/direkte valgomgang til bispedømmeråd og Kirkemøte)

Kirkerådet har sluttet seg til arbeidsgruppens forslag om at de direkte kirkelige valgene, nemlig menighetsrådsvalget og det direkte valget/den direkte valgomgangen på leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte, finner sted samtidig og på samme dag over hele landet.

Samtidig med offentlige valg

Forutsetningene i den politiske avtalen av 10. april 2008, medfører at de direkte kirkelige valgene i 2009 må legges samme dag som stortingsvalget (og i 2011 samme dag som kommune- og fylkestingsvalget), det vil si mandag 14. september 2009.

Det har vært forsøk med menighetsrådsvalg samtidig med stortingsvalget i 2001 og 2005. Erfaringen er at valgoppslutningen i gjennomsnitt har økt betydelig i menigheter som har gjennomført forsøket. Hvor stor økningen reelt har vært er ikke fastslått presist, men økningen har antakelig vært ett sted i overkant av en dobling av valgdeltakelsen i de angjeldende sokn i gjennomsnitt.

Kirkerådet utformer sitt forslag til valgregler slik at forutsetningen om at de direkte kirkelige valg finner sted samtidig med stortingsvalget innfris.

Dette kunne vært skrevet inn i valgreglene med direkte referanser til stortingsvalg (og for 2011 for kommune- og fylkestingsvalg). Det synes imidlertid som et fremmedelement at en i valgreglene for én institusjon (kirken) må legge inn eksplisitte referanser til valgene i en annen institusjon (stat, kommune og fylke). Problemet er kanskje ikke det største fram til grunnlovsendringene i 2012 og utløpet av den politiske avtaleperioden i 2013. Men det vil avhenge av de rettslige rammer for Den norske kirke fra 2013 om det kan være en løsning på sikt med eksplisitte henvisninger til stortingsvalg eller kommune- og fylkestingsvalg i kirkens valgregler. Skulle Den norske kirke på nasjonalt nivå bli selvstendig rettssubjekt etter 2013, vil slike henvisninger oppleves som et fremmedelement. Ut fra en religionspolitisk betraktning av Den norske kirkes karakter av trossamfunn, vil slike direkte referanser til de allmenne politiske valg i ett trossamfunns valgregler allerede nå kunne fortone seg som uheldige. Det kan synes paradoksalt om valgreglene for Den norske kirke, i en situasjon hvor det legges til rette for større institusjonell selvstendighet for Den norske kirke i forhold til staten, i større grad enn tidligere må inneholde referanser og koblinger til de allmenne politiske valg. Det ville være å foretrekke om den politiske forutsetningen om valg samtidig med de politiske valg kunne innfris med minst mulig direkte referanser til de politiske valg i kirkens valgregler. Forslaget til valgregler formuleres slik at valget vil finne sted samtidig med stortingsvalget i 2009. Forslaget fastsetter samme datoer for valget som det som allerede er fastsatt for stortingsvalget. For forsøksvalgene i 2009 og 2011 vil regelen om samtidighet med stortingsvalget eller kommune- og fylkestingsvalget kunne formuleres på denne måten. Skal det bli en permanent generell regel om dette, må formuleringen være annerledes. En kan da enten velge formuleringer lik valglovens bestemmelser (§§ 9-1-1, 9-1-2 og 9-2-1), eller en eksplisitt referanse av typen ”valget ... avholdes i alle landets menigheter på en og samme dag, samme dag som kommune- og fylkestingsvalget”... Det vil som sagt avhenge av Den norske kirkes rettslige status etter 2013 i hvilken grad en slik eksplisitt referanse i kirkens valgregler til en annen institusjons valg, vil oppleves som et fremmedelement.

Det fremmes også forslag om en regel hvor menighetsrådets gis beslutningsmyndighet når det gjelder valg på søndagen før valgdagen. Denne regelen er likelydende med bestemmelsen om kommunestyrets beslutningsmyndighet om dette i valgloven (§ 9-2-2). Ut fra forutsetningene i det politiske stat-kirke-forliket, bør da menighetsråd vedta å

avholde valg også på søndagen der kommunestyret har vedtatt dette for stortingsvalgets del. Men for det andre gir denne bestemmelsen mulighet for å avholde valg i tilknytning til gudstjenesten søndag før valgdagen, i dette tilfelle søndag 13. september 2009, som del av det ordinære valgtinget (og ikke som forhåndsstemming).

Slik reglene er utformet, vil altså valget finne sted samtidig med stortingsvalget i 2009. Reglene er søkt utformet slik at valget framstår som et kirkelig valg, klart atskilt fra det politiske valget.

Når det gjelder åpningstid for valglokalet vil det være naturlig å forstå den politiske avtalen dit hen at de kirkelige valglokale har samme åpningstid som de politiske valglokale. I valgloven er det overlatt til kommunestyret å fastsette tiden for stemmegivningen. I forslaget til valgeregler foreslås det å gi menighetsrådet tilsvarende beslutningsmyndighet for de kirkelige valg. Ut fra den politiske avtalens forutsetninger vil det innebære at menighetsrådet ut fra de lokale forhold fastsetter valglokalenes åpningstid i samsvar med åpningstiden ved stortingsvalget. I tillegg kan menighetsrådet vedta at det skal gis anledning til å stemme en fastsatt tid i tilknytning til gudstjeneste søndag 13. september 2009.

Sted for valget

Den politiske avtalen har ingen forutsetning om at de direkte kirkelige valg må finne sted på bestemte steder.

Arbeidsgruppen foreslår ”at valgene på den felles valgdagen av praktiske grunner finner sted i lokaler i umiddelbar nærhet til stedet for de politiske valg”.

Dette skal først og fremst bidra til best mulig tilgjengelighet ved valgene. Arbeidsgruppen mener lokale forhold vil være bestemmende for om det innebærer at valget vil finne sted i samme bygning, nærliggende bygning eller samme lokale, og at det skal benyttes høvelig lokale om mulig med universell utforming. Hvis kirken ligger i nær tilknytning til offentlig valglokale bør den ifølge arbeidsgruppen kunne benyttes som kirkelig valglokale. Det understrekes at bruk av tilstøtende eller samme lokale som offentlige valg må avklares med det kommunale valgstyret.

Arbeidsgruppen synes å gå ut fra at valget skal gjennomføres i alle kommunale stemmekretser hvor det avholde stortingsvalg. Den politiske avtalen inneholder som sagt ikke en slik forutsetning.

Ved kommune- og fylkestingsvalget i 2007 var det i overkant av 3000 stemmekretser, mens det er om lag 1250 sokn.

Erfaringene med forsøk med menighetsrådsvalg samtidig med stortingsvalget, viser at økningen i valgdeltakelse var størst der menighetsrådsvalget fant sted i samme bygning (og aller mest i samme rom) som stortingsvalget.

På den annen side har det en religionspolitisk side hvis de kirkelige valg lokaliseres slik at det oppleves som manglende respekt for de borgere som ikke er medlem av Den norske kirke, eller at det ikke skilles tydelig mellom politiske og kirkelige valg.

For det tredje har det en praktisk side, idet soknegrenser og grensene for kommunenes stemmekretser ikke alltid stemmer overens, slik at samme stemmekrets kan omfatte deler av flere sokn.

For det fjerde har det en økonomisk side: hvis det skal være mulighet for stemmegivning ved de direkte valgene i alle de kommunale stemmekretsene, må antallet kirkelige stemmelokaler dobles, kanskje mer enn dobles. Hvis åpningstiden i de kirkelige stemmelokalene må utvides slik at de er like omfattende som i de kommunale stemmelokalene og antall stemmesteder må økes til samme antall som de kommunale stemmestedene, medfører dette en stor arbeidsbelastning. I annen sammenheng fremmes det forslag om tilsvarende kompensasjonsordninger for kirkelige valgstyret og stemmestyret som for kommunale. Hvis det skal være like mange kirkelige som kommunale stemmesteder (i overkant av 3000), er utgiftene bare til denne kompensasjonsordningen kostnadsberegnet til 13,8 mill., bare for betjening av stemmelokaler. En halvering av antall stemmelokaler (til om lag 1500) vil redusere dette til om lag 7 mill.

Det foreslås her at menighetsrådet – som i dag – gis myndighet til å beslutte om valget skal finne sted ett eller flere steder i soknet. En slik lokal beslutningsmyndighet vil være i analogi med valgloven §§ 9-3-1 og 9-3-2 hvor kommunestyret eller valgstyret avgjør tilsvarende spørsmål. De økonomiske rammene som stilles til disposisjon for gjennomføring av de kirkelige valg i 2009, vil kunne innvirke på menighetsrådenes beslutninger.

Kirkerådet er også opptatt av at de kirkelige valg fortsatt må framstå som kirkelige, og at dette ikke underkommuniseres slik at de kirkelige valg ikke sammenblandes med de politiske valgene (stortingsvalg, kommune- og fylkestingsvalg). Mange steder, særlig i tettbygde strøk, vil kirken eller et kirkelig lokale være sentralt beliggende og ha god tilgjengelighet. Kirkerådet er av den oppfatning at kirke eller kirkelig lokale i slike tilfeller fortrinnsvis skal benyttes som kirkelig valglokale.

Kirkerådet ønsker at det hovedsakelige fokus skal legges på at valget holdes i lokaler som gir god tilgjengelighet.

Om sted foreslår derfor Kirkerådet at valget

- skal holdes i lokaler som gir god tilgjengelighet
- om mulig i umiddelbar nærhet av kommunens valglokaler
- fortrinnsvis i kirke eller annet kirkelig lokale

Forhåndsstemming

Arbeidsgruppen foreslår at det bør være rikelig mulighet til forhåndsstemming.

Arbeidsgruppen foreslår også at det gis anledning til forhåndsstemming i tilknytning til

gudstjenestene i perioden for forhåndsstemming og at forhåndsstemming også kan finne sted i tilknytning til gudstjenesten den søndagen som kan benyttes som valgdag, d.e. i 2009 søndag 13. september.

Kirkerådet ser positivt på arbeidsgruppens forslag som her innebærer å bevare en kirkelig ramme omkring de kirkelige valgene, men ser at det kan bli krevende å forvente at forhåndsstemming kan finne sted i forbindelse med gudstjenestene i alle sokn.

Kirkerådet ønsker for enkelhets og tilgjengelighets skyld at perioden for forhåndsstemming synkroniseres med tidsrommet for forhåndsstemming innenriks etter valgloven §§ 8-1 og 8-2. Det innebærer at det blir anledning til å forhåndsstemme i perioden 10. august til og med fredag før valget (i 2009 11. september).

Når det gjelder stemmegivning i tilknytning til gudstjenesten på den søndagen som kan benyttes som valgdag (søndag 13. september 2009), mener Kirkerådet at dette kan finne sted som del av det ordinære valgting. Det vil ligge innenfor menighetsrådets beslutningsmyndighet å bestemme at valget kan finne sted på søndag, at en kan ha større åpningstid enn de kommunale valglokaler, og at valget kan finne sted på flere steder i soknet. Om kirken benyttes som stemmested i forbindelse med gudstjenesten søndagen, kan andre stemmesteder benyttes med åpningstid som de kommunale valglokalene.

10 Forkortet klagefrist (valg av menighetsråd, valg til bispedømmeråd og Kirkemøte)

I dag er klagefristen både i *Regler for valg av menighetsråd* og i *Regler for valg av bispedømmeråd* satt til 30 dager.

I Valgloven er klagefristen nå 7 dager (valgloven §§ 13-1 og 13-2).

Det foreslås at de kirkelige valgreglene tilpasses valglovens regler på dette punkt. Dette begrunnes også i at det foreslås at nyvalgte menighetsråd skal tiltre sine verv 1. oktober, mens valget finner sted 13. og 14. september. Med en klagefrist på 7 dager oppnås både at menighetsrådene kan tiltre raskere etter valget, og en synkronisering med valglovens regler. En slik tilpasning til valglovens regler anses hensiktsmessig på et punkt som dette der tilpasningen ikke bryter med de kirkelige valgs egenart og kirkelige karakter.

11 Videreføring av pågående forsøk – (valg av menighetsråd)

Valg samtidig og samme sted som stortingsvalget

I 2001 ble det gjennomført forsøk med menighetsrådsvalg samtidig med stortingsvalget i omkring 100 menigheter. I 2005 ble forsøket utvidet, slik at alle menigheter som ønsket det kunne gjennomføre forsøket. Slikt forsøk ble i 2005 gjort i 366 menigheter (29 % av alle sokn).

Forutsetningene i den politiske avtalen innebærer at dette forsøket utvides til å omfatte alle landets menigheter i 2009 og 2011, når det gjelder samtidighet med stortingsvalget, henholdsvis kommune- og fylkestingsvalget.

Senket stemmerettsalder til 15 år

Det foreslås i det følgende å utvide forsøket med senket stemmerettsalder til å omfatte alle landets menigheter i 2009. Lovhjemmel for forsøket finnes i kirkeloven § 24, syvende ledd.

Utsendelse av valgkort

I 2001 og 2005 har det vært forsøk med utsendelse av valgkort i et begrenset antall menigheter. Kirkerådet foreslår at forsøk med utsendelse av valgkort utvides til å omfatte alle landets menigheter. For første gang vil en få mulighet til å prøve effekten av dette ved et valg hvor alle sokn har samme valgdag.

Valg av halve menighetsrådet annet hvert år

Siden 2005 har det pågått forsøk i 204 menigheter hvor halve menighetsrådet står på valg annet hvert år. Forsøket var tenkt å vare fram til 2011.

Forsøket har lovhjemmel i kirkeloven § 24, syvende ledd.

Det er ikke noe til hinder for å videreføre dette forsøket ved valgene i 2009 og 2011, slik at forsøket kan avsluttes som påtenkt i 2011. Det kan da evalueres i forbindelse med evalueringen av demokratireformen i 2011.

Kirkerådet vil anbefale at dette forsøket ikke avbrytes nå, men fullføres, selv om demokratireformen har endret noe på rammene omkring forsøket.

Valg av felles menighetsråd

Det har i perioden 2005-2009 vært en del forsøk med sammenslåtte menighetsråd, hvor flere sokn har gått sammen om valg av ett felles menighetsråd, uten at soknene har slått seg sammen. Det må tas stilling til om erfaringene tilsier at dette skal bli en permanent mulighet, om forsøket skal videreføres, eller om en skal gå tilbake til den ordinære rettstilstand, hvor det er to muligheter: Separate sokn med hvert sitt menighetsråd, eller sammenslåing av sokn.

Forsøkene har lovhjemmel i kirkeloven § 5, fjerde ledd.

Kirkerådet ønsker at forsøksperioden forlenges fram til 2011, og at en evaluerer forsøket i forbindelse med forberedelsen av ny/revidert kirkelov fram mot 2012.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Forslaget til valgeregler vil ha betydelige økonomiske og administrative konsekvenser. I det følgende redegjøres det for de vesentligste konsekvensene.

1 Administrative konsekvenser

Administrative konsekvenser av innføring av direkte valg/direkte valgomgang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte (A III)

Innføring av direkte valg/direkte valgomgang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte, medfører at bispedømmets valgråd får vesentlig utvidede oppgaver, med behov for styrking av sekretariatsfunksjonen. Dette gjelder oppgaver knyttet til nominasjonsprosess, valgforberedelser og til opptelling og innrapportering av valgresultat.

Det medfører også behov for spredning av informasjon om denne delen av valget, og om leke kandidater ved valget til bispedømmeråd og Kirkemøte til en mye større målgruppe enn tidligere. Mens det tidligere bare var leke menighetsrådsmedlemmer som skulle stemme og dermed nås med informasjon, har nå alle kirkens stemmeberettigede medlemmer stemmerett ved direkte valg/direkte valgomgang, og skal ha informasjon. Dette omfatter bl.a. trykking og utsendelse av stemmesedler, valgkonvolutter og omslagskonvolutter.

De lokale valgstyrene (menighetsrådene) får utvidede oppgaver ved at de også skal fungere som stemmestyrer ved forhåndsstemming og valgting ved direkte valg/direkte valgomgang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte.

Det er dermed behov for styrking av bispedømmenes administrative kapasitet og av de lokale valgstyrenes administrative kapasitet.

Administrative konsekvenser, utsendelse av valgkort (B § 2-6)

Forslaget om å innføre utsendelse av valgkort til alle med kirkelig stemmerett medfører behov for et mest mulig oppdatert manntall / kirkelig medlemsregister pr. 1. august 2009 som grunnlag for utsendelse av valgkort.

Det forutsettes videre at valgkortet skal inneholde opplysninger om tid og sted for forhåndsstemming og valgting i det soknet velgeren har stemmerett. Det krever at opplysninger om dette er innrapportert eller lagt inn lokalt innen 1. august 2009. Dette vil kreve nye administrative rutiner lokalt, og tilrettelegging av et system for produksjon av valgkort hvor opplysningene kan legges inn slik at valgkortene skrives ut med riktige opplysninger ut fra medlemmets soknetilknytning.

Administrative konsekvenser knyttet til endret tid og sted for valget og gjennomføring av valget samtidig med stortingsvalget i 2009 (A III, § 2 og B §§ 2-1 til 2-4)

Hvis de kirkelige (direkte) valgene skal legges samtidig med stortingsvalget, innebærer det en vesentlig utvidelse av tidsrommet stemmelokalen må være åpne. Det kan også innebære en vesentlig økning i antall stemmesteder. Begge faktorer innebærer et så stort behov for mannskap til å betjene valglokalene at det ikke vil være å forvente at det kan organiseres ved frivillig ubetalt dugnadsinnsats. Derfor mener både Arbeidsgruppen (*Styrket demokrati i Den norske kirke*) og Kirkerådet at det må innføres kompensasjon til valgstyret og stemmestyrer på linje med kompensasjonen til kommunale valgstyret og stemmestyrer.

Administrative konsekvenser som ikke er direkte følge av valgreglene, men som er nødvendig for at valgreglene og demokratireformen som helhet skal fungere etter hensikten

Kirkerådets valgsekretariat må styrkes både for å organisere og utvikle systemer og materiell i tilknytning til reformen. Valgsekretariatet vil også ha oppgaver knyttet til opplæring av nøkkelpersonell i bispedømmene, veiledning av bispedømmenes valgråd og lokale valgstyres, og regeltolkning.

Det vil være nødvendig med opplæring av valgansvarlige i bispedømmene og nøkkelpersonell i bispedømmene og lokalmenighetene i forberedelse og gjennomføring av valgene. Kirkerådet vil ha ansvar for opplæring på bispedømmenivå, og bispedømmene for opplæringen på lokalnivå. Det er tildelt noe midler til regionale kurs høsten 2008.

I tillegg vil det være en rekke administrative konsekvenser av mindre rekkevidde knyttet til andre, mindre inngripende, endringer i valgreglene.

2 Økonomiske konsekvenser

Økonomiske konsekvenser av innføring av direkte valg/direkte valgomgang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte (A III)

Styrking av den administrative kapasiteten til bispedømmenes valgråd (3,3 mill.) og de lokale valgstyrene (menighetsrådene) (5 mill.) er kostnadsberegnet til 8,3 mill. i 2009.

Informasjon om nominasjonsordning, valgordning og om kandidatene til alle stemmeberettigede medlemmer er anslått til 17 – 37 mill. avhengig av hvilke medier og kanaler som benyttes ved distribusjon av informasjonen. Hvis det skal sendes ut trykt presentasjon av kandidater til kirkemøte- og menighetsrådsvalgene til alle stemmeberettigede er kostnadene til distribusjon alene beregnet til 20 mill.

Økonomiske konsekvenser, utsendelse av valgkort (B § 2-6) og produksjon av manntall

I Kirkens nye elektroniske medlemsregister må det utvikles en valgmodul for produksjon av manntall og valgkort, og for innrapportering og statistisk håndtering av valgresultater Dette er kostnadsberegnet til 0,75 mill.

Utsendelse av valgkort er kostnadsberegnet til om lag 23 mill.

Økonomiske konsekvenser knyttet til endret tid og sted for valget og gjennomføring av valget samtidig med stortingsvalget i 2009 (A III, § 2 og B §§ 2-1 til 2-4)

Hvis de kirkelige (direkte) valgene skal legges samtidig med de offentlige valgene, må det gis kompensasjon til valgstyres og stemmestyres. Arbeidsgruppen har anslått utgiftene til dette til 17-20 mill. Dette forutsetter gjennomføring av valget i alle kommunale stemmekretser (om lag 3000), og valg over to dager i halvparten.

Utgiftene til dette kan begrenses hvis det ikke blir krav om å gjennomføre valg i alle kommunale stemmekretser i landet og/eller hvis det blir mulig med kortere åpningstid i

valglokalene enn ved det stortingsvalget. Hvis valget finner sted i 1500 stemmekretser (det er ca. 1250 sokn), kan kostnadene reduseres til det halve, 8,5-10 mill.

Økonomiske konsekvenser knyttet til utvidelse av bispedømmerådene og Kirkemøtet (A I-II)

Utvidelse av bispedømmerådene og Kirkemøtet vil generere økte utgifter som må stilles til rådighet på budsjetttrammene til de respektive organene. Kostnadsøkningen er anslått til ca. 1 mill. årlig.

Økonomiske konsekvenser som ikke er direkte følge av valgreglene, men som er nødvendig for at valgreglene og demokratireformen som helhet skal fungere etter hensikten

Styrking av det sentrale valgsekretariatet i Kirkerådet er kostnadsberegnet til 2 mill. årlig i perioden 2009 til 2011(12).

Kostnadene ved opplæring av valgansvarlige i bispedømmene og nøkkelpersonell i bispedømmene og lokalmenighetene i forberedelse og gjennomføring av valgene, er samlet anslått til 3 mill.

Det er foreslått en forskningsbasert evaluering som må ha en tilstrekkelig økonomisk ramme. Evaluering i forbindelse med valget i 2009 er kostnadsberegnet til ca. 3 mill.

Det vil være ønskelig med bedre ordninger for godtgjørelse, kompensasjon eller frikjøp for arbeidskrevende kirkelige verv. Det er foreslått ordninger med kostnader i størrelsesorden 2,5 mill.

Det vil være ønskelig med økte ressurser til bedre opplæring av rådsmedlemmer. *Styrket demokrati i Den norske kirke* har forslag om økte kostnader til dette i størrelsesorden 2,7 mill. KA kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon har påpekt mangler i Arbeidsgruppens beregninger og regner med vesentlig større kostnader.

Det vil være ønskelig med valgundersøkelser og annen forskning som kan gi grunnlagsdata for evalueringen av valgene. Arbeidsgruppen har foreslått forskningsopplegg og undersøkelser som til anslagsvis 3,1-5,1 mill., hvorav 1 mill. vil være en engangsutgift til etablering av en historisk database over valgresultater på soknenivå.

Demokratireformens totale økonomiske konsekvenser

Totalt er demokratireformen i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* kostnadsberegnet til et sted mellom 80 og 110 mill kroner (innstillingens kap 10.7). De vesentligste økonomiske konsekvensene vil følge av forslagene til særskilte regler ved valgene i 2009. Det er ovenfor pekt på at justeringer i praktiseringen av reglene om tid og sted for valget, kan redusere utgiftene med 8-10 mill.

3 Forutsetninger for at de særskilte valgreglene kan innføres

Kirkemøtet kan etter kirkeloven vedta valgregler. Forslaget til særskilte regler ved de kirkelige valg i 2009 inneholder elementer som går ut over de hjemler som i dag finnes i kirkeloven. Det vil bli utarbeidet lovproposisjon om den nødvendige lovhjemmel for valgordningsforsøk i den retning som foreslås her. I *Styrket demokrati i Den norske kirke* foreslås det en forsøkshjemmel som bemyndiger Kirkemøtet til å gi slike valgregler, som så skal godkjennes av Kultur- og kirke departementet. Denne prosedyren er lagt som forutsetning for forslaget til valgregler.

Kirkemøtet kan ikke uten slik lovhjemmel foreslå endringer som berører sammensetningen av bispedømmeråd og Kirkemøte. Kirkemøtet kan heller ikke uten lovhjemmel og departementets godkjenning vedta valgregler som pålegger bispedømmene og menighetsråd og kirkelige fellestråd utvidede administrative oppgaver og større kostnader.

Kirkemøtet må derfor vedta valgreglene under en rekke forutsetninger:

- under forutsetning av at den nødvendige lovhjemmel blir gitt
- under forutsetning av departementets godkjenning
- under forutsetning av at de nødvendige økonomiske midler stilles til disposisjon

De to første forutsetningene er lagt inn som forutsetninger for å vedta valgreglene (forslag til vedtak, pkt. 1, A-F), mens den tredje forutsetningen er lagt inn som forutsetning for å gjennomføre valget i henhold til de foreslåtte reglene (forslag til vedtak, pkt. 2).

4 Nye frister – oversikt

Valg til bispedømmeråd og Kirkemøte (forkortet BDR og KM)	Frist
Oppnevning av valgråd	Før 1. januar 2009 (anbefales før 24. november 2009)
Frist for informasjon om prosedyrer til valgråd, proster og kirkeverger	1. januar 2009
Oppfordring til menighetsråd, leke kirkelig tilsatte og prester om å sende inn forslag på kandidater (inkl. samiske og døvekirken)	15. januar 2009
Frist for avholdelse av prostivise møter for valg av medlem til nominasjonskomité, leke medlemmer; prester; leke kirkelig tilsatte	15. mars 2009
Oppnevning av nominasjonskomiteer, leke medlemmer; prester; leke kirkelig tilsatte	1. april 2009
Frist for innsending av forslag fra menighetsråd, prester og leke kirkelig tilsatte til de respektive nominasjonskomiteer	1. april 2009
Nominasjonskomiteenes forslag offentliggjøres	15. mai 2009
Frist for innlevering av forslag, supplerende nominasjon	15. juni 2009
Offentliggjøring av endelige kandidatlistene	20. juni 2009
Frist for registrering av lokale opplysninger om tid og sted for forhåndsstemming og valgting (MR – direktevalg BDR og KM)	1. august 2009
Stemmesedler og materiell som presenterer kandidatene til direkte valg/direkte valgogang (leke medlemmer) foreligger trykt	10. august 2009
Frist for utsendelse av valgkort (MR – direktevalg BDR og KM)	10. august 2009
Periode for forhåndsstemming (direkte valg/direkte valgogang – leke medlemmer)	10. august – 11. september 2009
Valgdag(er) direkte valg/direkte valgogang, leke medlemmer	(13.-)14. september 2009
Frist for innsending av stemmesedler (direkte valg, leke)	16. september 2009
Frist for offentliggjøring av valgresultat, direkte valg, leke	21. september 2009
Frist for klage over gjennomføring av valget m.v. (direkte valg, leke)	21. september 2009
Frist for klage over valgoppgjøret (direkte valg, leke)	28. september 2009
Frist for utsendelse av valgmateriell og stemmesedler. Stemmesedler og materiell som presenterer kandidatene foreligger trykt (indirekte valgogang, leke; valg av samisk representant; valg av representant for Døvekirken; valg av prest; valg av lek kirkelig tilsatt)	1. oktober 2009
Periode for avstemning (indirekte valgogang, leke – i menighetsrådsmøte; valg av samisk representant; valg av representant for Døvekirken; valg av prest; valg av lek kirkelig tilsatt)	1. oktober – 30. november 2009
Frist for innsending av stemmesedler (indirekte valgogang osv. ...)	1. desember 2009
Offentliggjøring av valgresultat (indirekte valgogang og vararepresentanter, leke; valg av samisk representant; valg av representant for Døvekirken; valg av prest; valg av lek kirkelig tilsatt)	8. desember 2009
Frist for klage over gjennomføring av valget (indirekte valgogang osv. ...)	8. desember 2009
Frist for klage over valgoppgjøret (indirekte valgogang osv. ...)	15. desember 2009
Nye bispedømmeråd tiltrer	1. januar 2010
(Gamle bispedømmeråd fratrer	31. desember 2009)
Funksjonstid, nye bispedømmeråd	1. januar 2010 – 31. desember 2011
Funksjonstid, Kirkemøtet	KM 2010 og KM 2011
Funksjonstid, Kirkerådet	1. januar 2011 – 31. desember 2012

Valg av menighetsråd (MR) og kirkelig fellesråd (FR)*	Frist
Frist for innlevering av listeforslag (MR)	15. mai 2009
Frist for registrering av lokale opplysninger om tid og sted for forhåndsstemming og valgting (MR – direktevalg BDR og KM)	1. august 2009
Frist for offentliggjøring av kandidatlistene, kandidatlistene foreligger trykt (MR)	10. august 2009
Frist for kunngjøring av tid og sted for valget (MR)	10. august 2009
Frist for utsendelse av valgkort (MR – direktevalg BDR og KM)	10. august 2009
Periode for forhåndsstemming (MR)	10. august – 11. september 2009
Valgdag(er) (MR)	(13.-)14. september 2009
Frist for offentliggjøring av valgresultat	Omgående etter valgdagen
Frist for klage over gjennomføring av valget (MR)	21. september 2009
Frist for klage over valgoppgjøret (MR)	7 dager etter offentliggjøring av valgresultatet
Nyvalgte menighetsråd tiltrer (MR)	1. oktober 2009
(Gamle menighetsråd fratrer (MR)	31. september 2009
Periode for avholdelse av konstituerende møte i MR, med valg av medlemmer til FR (MR/FR)	1.-31. oktober 2009
Periode for avholdelse av menighetsrådsmøte med indirekte valgømgang til bispedømmeråd og Kirkemøte	1. oktober 2009 – 30. november 2009
Nyvalgte kirkelige fellesråd tiltrer (FR)	1. november 2009
(Gamle kirkelige fellesråd fratrer (FR)	31. oktober 2009
Periode for avholdelse av konstituerende møte i kirkelig fellesråd (FR)	1. – 30. november 2009

* Frister for utlegging av manntall og klage vedrørende manntallet utarbeides senere.

Utkast til særskilte regler ved de kirkelige valg i 2009

A. Særskilte regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009

Følgende særskilte regler fastsettes for valg til bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009. Reglene trer i stedet for reglene om valg og sammensetning av Kirkemøtet og bispedømmeråd i kirkelovens §§ 23 og 24 og gjeldende Regler for valg av bispedømmeråd.

I. Regler om sammensetning og valg av bispedømmeråd

Reglene om sammensetning og valg av bispedømmeråd (kl § 23, første og annet ledd) erstattes ved valget i 2009 av følgende regler (endringer/nye elementer er kursivert):

Bispedømmerådet består av:

- a) biskopen
- b) en prest valgt av prestene i bispedømmet
- c) en lek kirkelig tilsatt valgt av de leke kirkelig tilsatte i bispedømmet og
- d) *syv til ni andre leke. I bispedømmer med under 300.000 medlemmer velges syv leke representanter, i bispedømmer med 300.000 til 450.000 medlemmer velges åtte leke representanter, i bispedømmer med over 450.000 medlemmer velges ni leke representanter. De leke representantene velges enten ved kombinasjon av direkte og indirekte valg, slik at tre til fem representanter velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer (direkte valg), mens fire representanter velges av menighetsrådsmedlemmene i bispedømmet (indirekte valg); eller ved rent direkte valg, slik at syv til ni representanter velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer.*
- e) en nordsamisk representant i Nord-Hålogaland bispedømmeråd, en lulesamisk representant i Sør-Hålogaland bispedømmeråd og en sørsamisk representant i Nidaros bispedømmeråd.
- f) en representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

Sammen med medlemmene valgt etter første ledd bokstavene b, c, e og f velges to varamedlemmer. Sammen med medlemmene valgt etter første ledd bokstav d velges 6 varamedlemmer. Medlemmer og varamedlemmer velges for 2 år. Kirkemøtet gir nærmere regler om valget, herunder regler som presiserer hvem som er stemmeberettiget og valgbar etter første ledd bokstavene b, c, d, e og f.*

II. Regler om sammensetning og valg av Kirkemøte

Reglene om sammensetning og valg av Kirkemøte (kl § 24, første ledd) erstattes ved valget i 2009 av følgende regler (endringer/nye elementer er kursivert):

Kirkemøtet består av medlemmene av bispedømmerådene og leder av Samisk kirkeråd.** Kirkemøtet samles ordinært til møte en gang i året. Har et medlem forfall, skal varamedlem kalles inn.

Noter og merknader til I og II:

* overgangsordning i forbindelse med demokratireformen. Nytt valg finner sted i 2011, slik at kirkelige valg finner sted samme år som kommune- og fylkestingsvalgene for ettertiden. Fra 2011 tenkes valgperioden igjen å være på 4 år.

** Her er følgende utelatt: "og 5 medlemmer valgt utenom bispedømmerådene". Det foreslås å opprettholde at leder av Samisk kirkeråd kan velges til medlem av Kirkemøtet uten å være medlem av bispedømmeråd, inntil utredning av spørsmål knyttet til det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke foreligger.

I forhold til kl §§ 23 og 24 foreslås følgende substansielle endringer:

I forhold til § 23, første ledd, bokstav d:

Det skal velges fra syv til ni leke medlemmer til bispedømmeråd (og Kirkemøte) (mot i dag fire), avhengig av medlemstall i bispedømmet. Disse kan velges etter to ulike forsøksordninger:

Ordning 1: Kombinasjon av direkte og indirekte valg. Tre til fem leke medlemmer valgt av de stemmeberettigede kirkemedlemmene i bispedømmet (direkte valg). Fire medlemmer valgt av menighetsrådsmedlemmene i bispedømmet (indirekte valg).

Dette er en justering av forslaget i innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* hvor det foreslås fire til seks medlemmer valgt av de stemmeberettigede kirkemedlemmer i bispedømmet (direkte valg). Tre medlemmer valgt av menighetsrådene i bispedømmet (indirekte valg). Menighetsrådene avgir samlet stemme.

Ordning 2: Direkte valg. Syv til ni leke medlemmer valgt av de stemmeberettigede kirkemedlemmene.

Det foreslås også endringer i antall varamedlemmer for de som velges etter § 23, første ledd, bokstav b-f. Økningen fra 1 til 2 varamedlemmer for de som velges etter bokstav b, c, e og f, foreslås for å redusere muligheten for situasjoner hvor det må gjøres nytt valgoppgjør eller utfyllingsvalg. Det foreslås å legge fast antall varamedlemmer (6) uansett hvor mange medlemmer som velges etter bokstav d.

I forhold til § 24, første ledd:

Det skal ikke lenger velges 5 medlemmer av Kirkemøtet utenom bispedømmerådene.

III Regler for valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte

Innledende merknad: Med innføring av enten kombinasjon av direkte og indirekte valg, eller rent direkte valg, vil det være behov for mer omfattende valgeregler. Det må både være regler for en direkte valgomgang og for en indirekte valgomgang. Gjennomføringen av den direkte valgomgangen skal finne sted samtidig med menighetsrådsvalget. Reglene for den direkte valgomgangen må derfor så langt som mulig sammenfalle med tilsvarende regler for menighetsrådsvalget. Det foreslås å bygge opp reglene for valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte slik at strukturen følger reglene for valg av menighetsråd. Det kan gjøre det mulig med en del henvisningsregler der reglene for valg av menighetsråd og reglene for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte vil være sammenfallende.

Det foretas ikke materielle endringer i de reglene som angår valg av representanter for samisk kirkeliv og døvemenighetene. Omstruktureringen av reglene for valg av leke medlemmer medfører redaksjonell omstrukturering av bestemmelsene også for disse valgene. Reglene for disse valgene skilles ut i egne avdelinger, romertall IV og V.

§ 1. Valgråd

§ 1. Til å styre valgene oppnevner bispedømmerådet i god tid før valget et valgråd på 5 medlemmer og 2 varamedlemmer. Daglig leder eller den vedkommende utpeker, er sekretær for valgrådet.

Merknad: Funksjonen som valgrådets sekretær er tiltenkt mer omfattende ansvar og utvidede funksjoner i forsøks-valgordningen, særlig som følge av innføring av et element av direkte valg som vil kreve mer administrasjon av valget på bispedømmenivå. Økt fokus på det kirkelige demokrati fører til økte krav til ryddighet og profesjonalitet i gjennomføringen av valget. Dette bidrar også til at funksjonen som valgrådets sekretær og behovet for administrativ støtte til valgrådet blir viktigere. Endring av bestemmelsen i valgregelen er likevel ikke nødvendig.

§ 2. Fastsetting av valgdager og valgsteder

Ved direkte valg av leke medlemmer (jfr. Regler for valg av menighetsråd § 2)

§ 2-1 *Direkte valg/direkte valgogang av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte skal i 2009 holdes i alle landets menigheter på en og samme dag, mandag 14. september. Menighetsrådet kan selv vedta at det på ett eller flere steder skal holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen.*

Merknad: Regelen er synkronisert med tilsvarende regel i *Regler for valg av menighetsråd*. Slik regelen er formulert, vil valget finne sted samtidig med stortingsvalget i 2009. For forsøksvalgene i 2009 og 2011 vil regelen om samtidighet med stortingsvalget eller kommune- og fylkestingsvalget kunne formuleres på denne måten. Skal det bli en permanent generell regel om dette, må formuleringen være annerledes. En kan da enten velge formuleringer lik valglovens bestemmelser (§§ 9-1-1, 9-1-2 og 9-2-1), eller en eksplisitt referanse av typen ”valget ... avholdes i alle landets menigheter på en og samme dag, samme dag som kommune- og fylkestingsvalget” ... Det vil avhenge av Den norske kirkes rettslige status etter 2013 i hvilken grad en slik eksplisitt referanse i kirkens valgregler til en annen institusjons valg, vil oppleves som et fremmedelement.

Regelen om menighetsrådets beslutningsmyndighet når det gjelder valg på søndagen før valgdagen, er likelydende med regelen om kommunestyrets beslutningsmyndighet om dette i valgloven (§ 9-2-2). Ut fra forutsetningene i det politiske stat-kirke-forliket, bør da menighetsråd vedta å avholde valg også på søndagen der kommunestyret har vedtatt dette for stortingsvalgets del. Men for det andre gir denne bestemmelsen mulighet for å avholde valg i tilknytning til gudstjenesten søndag før valgdagen, i dette tilfelle søndag 13. september 2009, som del av det ordinære valgtinget (og ikke som forhåndsstemming).

§ 2-2 *Det er ikke anledning til avholde valget på andre dager.*

Merknad: Dette følger av § 2-1, men understrekes eksplisitt som i *Regler for valg av menighetsråd* § 2-2.

§ 2-3 *Valget finner sted samtidig og samme sted som menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd § 2-3, 2-4 og 2-5.*

Ved indirekte valg av leke medlemmer

§ 2-4 *I indirekte valgogang av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte finner stemmegivningen sted i menighetsrådsmøte.*

§ 2-5 Menighetsrådsmøtet hvor stemmegivningen finner sted avholdes i tidsrommet mellom 1. oktober og 30. november. Stemmene må være kommet valgrådet i hende innen 1. desember 2009.

§ 3. Stemmerett og valgbarhet ved valg av leke medlemmer

Stemmerett ved direkte valg av leke medlemmer (jf Regler for valg av menighetsråd § 3)

§ 3-1 Stemmerett ved direkte valg/direkte valgogang til bispedømmeråd og Kirkemøte har de som har stemmerett ved menighetsrådsvalget, og som ikke har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt etter VI, § 2-1 og VII, § 2-1.

§ 3-2 Stemmeretten utøves i det soknet hvor vedkommende har stemmerett ved menighetsrådsvalget.

Stemmerett ved indirekte valg av leke medlemmer

§ 3-3 Stemmerett ved indirekte valgogang på leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte har de leke medlemmene av menighetsrådet.

§ 3-4 Medlem av menighetsrådet med stemmerett som lek kirkelig tilsatt, kan ikke avgi stemme på leke medlemmer. I slike tilfeller innkalles et lekt varamedlem. Prest som sitter i menighetsrådet kan ikke avgi stemme på leke medlemmer.

Valgbarhet ved valg av leke medlemmer (både direkte og indirekte valg)

§ 3-5 Valgbar som leke medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøte er enhver som har rett til å stemme ved valget, som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år, og som ikke er valgbar som prest eller som lek kirkelig tilsatt etter VI, § 2-1 og VII, § 2-1.

Merknad: Tillegget er nødvendig fordi det foreslås forsøk med senket stemmerettsalder til 15 år, mens valgbarhetsalderen beholdes uendret på 18 år.

§ 3-6 Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

§ 4. Manntall

Manntall ved direkte valg av leke medlemmer

§ 4-1 Ved direkte valg av leke medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøte, legges samme manntall til grunn som ved menighetsrådsvalget.

§ 4-2 I manntallet markeres det hvem som har stemmerett som prest eller lek kirkelig tilsatt. Disse kan ikke avgi stemme ved direkte valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte.

§ 5. Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging

§ 5-1 Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging skjer etter bestemmelsene i Regler for valg av menighetsråd § 5.

§ 6. Valgform

§ 6-1 *Valg på leke medlemmer til bispedømmerådet finner sted som preferansevalg.*

§ 6-2 *Valget kan finne sted etter to ulike ordninger.*

- a. *tre til fem leke representanter velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer (direkte valgomgang), mens fire leke representanter velges av menighetsrådsmedlemmene i bispedømmet (indirekte valgomgang). Samme kandidatliste benyttes ved begge valgomganger. Representanter som er valgt i den direkte valgomgangen strykes fra kandidatlisten før den indirekte valgomgangen. Det kåres seks vararepresentanter. Tre blant de som har oppnådd flest stemmer ved indirekte valgomgang uten å være valgt til representanter, tre blant de som har oppnådd flest stemmer ved den direkte valgomgangen uten å være valgt til representanter.*
- b. *syv til ni representanter velges av bispedømmets stemmeberettigede medlemmer ved direkte valg. De seks som deretter har flest stemmer blir vararepresentanter.*

§ 6-3 *Bispedømmerådet avgjør hvilken ordning som skal benyttes ved valget på leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009.*

Merknad: Det er ikke avklart i den politiske avtalen av 10.april 2008 eller i St.meld. 17 (2007-2008) hvordan beslutningen om dette skal fattes. Bispedømmerådene er bedt om å signalisere i sine høringsuttalelser hvilket forsøk de går inn for i sitt bispedømme. Kirkerådet mener bispedømmenes ønsker må tillegges stor innflytelse på valget av forsøk i 2009. Ut fra signaler fra bispedømmene, ligger det an til gjennomføring begge forsøk i 2009 i et tilfredsstillende antall bispedømmer. Det er etter Kirkerådets oppfatning ikke ønskelig å overstyre bispedømmene i valg av forsøk.

§ 6-4 *Direkte valgomgang etter § 6-2, bokstav a og direkte valg etter § 6-2, bokstav b finner sted samtidig med menighetsrådsvalget.*

§ 7. Nominasjon av leke medlemmer

Valg av nominasjonskomité

§ 7-1. Nominasjonskomiteen for leke medlemmer består av et lekt medlem fra hvert prosti, valgt av leder eller et medlem av hvert menighetsråd i prostiet. Det velges også et varamedlem fra hvert prosti.

I tillegg oppnevner bispedømmerådene i de tre nordligste bispedømmene en samisk representant hver til nominasjonskomiteen etter forslag fra Samisk kirkeråd, jf. IV, § 2-1. Bispedømmerådene informerer *valgrådet og prostene* om dette senest innen 1. januar 2009.

Begge kjønn skal være representert i nominasjonskomiteen. Dersom nominasjonskomiteen ikke får representasjon av begge kjønn, anses i stedet det varamedlem (ev. den person) av det motsatte kjønn som har fått prosentvis flest stemmer i et prosti, som valgt.

Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon i nominasjonskomiteen.

Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen.

Komiteen velger selv sin leder.

§ 7-2. *Valgrådet i samarbeid med prost* innkaller leder eller et medlem fra hvert menighetsråd innen prostiet til et møte hvor valget finner sted. *Møtet finner sted innen 15. mars.*

Merknader til 7-1 og 7-2

Nåværende § 2-1 deles i to paragrafer. Det foreslås at valgrådet (ved sekretær) overtar hovedansvaret for gjennomføringen av de prostivise møtene for å få valgt medlemmer til nominasjonskomité, men i samarbeid med prost. Med vesentlig tidligere frister og ny ordning, er det viktig at de ulike leddene i nominasjons- og valgprosessen gjennomføres på en forsvarlig og ensartet måte for å sikre mest mulig rettferdighet og ryddighet.

Innhenting av forslag til nominasjonskomiteen

§ 7-3 Bispedømmerådet skal i god tid, senest *15. januar 2009*, sende en oppfordring til menighetsrådene om innen *1. april* å fremme forslag på inntil 4 leke kandidater til bispedømmerådet. [...]

Menighetsrådet kan foreslå leke kandidater fra hele bispedømmet. Ungdomsråd eller tilsvarende organ bør overfor bispedømmerådet fremme forslag på kandidater. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om en kandidat hver.

De som foreslås skal forespørres av forslagsstiller om de er villige til å la seg nominere.

Merknad: Utelatt: "Tilsvarende oppfordrer bispedømmerådet innen 1. oktober de avgående menighetsråd om å fremme forslag til kandidater overfor de nye menighetsrådene." Denne passusen blir ikke lenger relevant, idet foreslås at det bare er de avtroppende menighetsrådene som er involvert i nominasjonsprosessen.

Oppstilling av nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste

§ 7-4 Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til et eller flere møter der en setter opp en liste på det tredobbelte antall i forhold til antall leke representanter som skal velges. Kandidatlisten skal ha 21, 24 eller 27 navn, avhengig av om det skal velges 7, 8 eller 9 leke representanter fra bispedømmet.

§ 7-5 Nominasjonen foregår ved vanlig flertallsvotering. Kandidatene føres opp på listen i alfabetisk rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder.

§ 7-6 Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder en andel kandidater som er under 30 år på minst 20 prosent.

§ 7-7 Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten.

§ 7-8 Ved valget i 2009 settes regelen om at den som har gjort tjeneste som valgt medlem av bispedømmerådet i to sammenhengende valgperioder, ikke kan velges igjen for den derpå følgende valgperiode, ut av kraft.

Merknad: Dette fastsettes i første omgang for valget i 2009. Spørsmålet om begrensningen i mulighet til gjenvalg skal videreføres, må behandles i forbindelse med utarbeidelsen av permanente valgeregler.

§ 7-9 Medlemmer av nominasjonskomiteen kan settes opp på valglisten.

Supplerende nominasjon (ved et antall kirkemedlemmer)

§ 7-10 Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er offentliggjort, gis det 1 måneds frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

§ 7-11 Et antall kirkemedlemmer i bispedømmet, minimum 50 kirkemedlemmer fra minst 3 ulike sokn, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjon. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne, det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

§ 7-12 Forslag på kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp (§ 7-10) og vilkårene i § 7-11 er oppfylt.

Oppstilling av endelig kandidatliste

§ 7-13 Etter fristens utløp setter valgrådet opp den endelige kandidatlisten.

§ 7-14 På den endelige kandidatliste føres kandidatene opp i alfabetisk rekkefølge.

Presentasjon av kandidatene

§ 7-15 Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten, jf § 7-5, tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og [...] andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. [...] Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for/ser som viktige satsingsområder. Forslagsstillerne ved den supplerende nominasjonen sender inn tilsvarende opplysninger om sin kandidat. Valgrådet innarbeider disse opplysningene i den samlede presentasjon av kandidatene.

Merknad: På to steder er ”evt.” utelatt.

Justering av kandidatliste før indirekte valgrunde (ved kombinasjon av direkte og indirekte valg)

§ 7-16 Der valget finner sted som kombinasjon av direkte og indirekte valg, strykes de (tre-fem) som er valgt til medlemmer av bispedømmeråd og Kirkemøte ved direkte valg fra valglisten før den indirekte valgomgangen.

§ 8. Stemmesedler og stemmeseddelkonvolutter

§ 8-1 *Bispedømmerådet sørger for at det til direkte valg/direkte valgomgang blir trykt et tilstrekkelig antall stemmesedler til bruk for velgerne i valglokalene. Stemmesedlene skal være maskinlesbare. Stemmesedlenes utforming fastsettes av Kirkerådet.*

For indirekte valgomgang vises til VIII § 1-1.

Merknad: Det anses ikke hensiktsmessig å gi detaljerte regler om utforming av stemmesedler i valgreglene. Det legges opp til å bruke grafiske elementer og farger som gjør det lett å skille mellom menighetsrådsvalget og valget til bispedømmeråd og Kirkemøte. Regelen om stemmesedler på alminnelig hvitt papir opprettholdes i *Regler for valg av menighetsråd* § 8-2, mens det her foreslås at Kirkerådet bemyndiges til å fastsette utforming av stemmesedlene ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøte.

§ 8-2 *Bispedømmerådet/valgrådet sørger for at det til direkte valg/direkte valgomgang er tilgjengelig trykte valgkonvolutter. Det lokale valgstyret/stemmestyret sørger for at valgkonvolutter og omslagskonvolutter er tilgjengelig ved forhåndsstemming og i valglokalet, jf. Regler for valg av menighetsråd § 8-5.*

For indirekte valgomgang vises til VIII § 1-1.

§ 9. Kunngjøring av valget (direkte valgomgang)

§ 9-1 *Tid og sted for direkte valg/direkte valgomgang kunngjøres på samme tid og på samme måte som menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd, § 2.6.*

§ 10. Forhåndsstemming (direkte valgomgang)

§ 10-1 *Forhåndsstemming ved direkte valg/direkte valgomgang finner sted etter samme regler som for forhåndsstemming ved menighetsrådsvalget, jf. Regler for valg av menighetsråd § 10 med særskilte regler om perioden for forhåndsstemming (§ 10-2) for valget i 2009.*

§ 11. Stemmegivning

§ 11-1 *For stemmegivning på valgtinget ved direkte valg/direkte valgomgang, følges prosedyrene i Regler for valg av menighetsråd §§ 11-1 til 11-4 og 11-6.*

De avgitte stemmesedler telles. Antallet kontrolleres mot antall avkryssninger i manntallet. Stemmesedlene sendes sammen med et følgeskriv i omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 16. september.

I følgeskrivet skal det gis opplysninger om a) navn på soknet b) antall avgitte stemmer c) underskrift.

§ 11-2 *Stemmegivning ved indirekte valgomgang foregår på et menighetsrådsmøte og skal være skriftlig. Hvert enkelt lekt medlem av menighetsrådet avgir stemme. [...]*

Stemmesedlene legges i tilsendt konvolutt som lukkes i møtet og sendes sammen med et følgeskriv i omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 1. desember.

I følgeskrivet skal det gis opplysninger om a) navn på menighetsrådet b) hvor mange stemmeberettigede som var til stede c) hvor mange stemmer som ble avgitt d) underskrift.

Merknad: Utelatt: "på 4 forskjellige kandidater". Det går fram av forslag til § 11-3 hvor mange det skal og kan stemmes på.

§ 11-3 *Ved preferansevalg kan velgeren rangere inntil 5 kandidater, ved å sette ett kryss på stemmeseddelen i kolonnen for "mitt førstevalg", ett i kolonnen for "mitt andrevalg" osv. Velgeren skal rangere minst en kandidat.*

Merknad til 11-1 til 11-3: I § 6-1 er det fastsatt at valget i begge former for valgomgang skjer som preferansevalg.

§ 12. Opptelling

§ 12-1 *Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes om den inneholder rangering av ett navn. Inneholder stemmeseddelen flere avkryssninger i hver kolonne, eller andre avmerkninger eller tegn, anses de nederste avkryssningene for uskrevne.*

Merknad: Hensikten med regelen er å redusere antall forkastede stemmesedler. Det forutsettes at reglene i §§ 11-3 og 12-1 kommuniseres godt til velgerne i forbindelse med valghandlingen.

Kåring av representanter ved preferansevalg

§ 12-2 *Antallet avgitte stemmesedler divideres med antallet representantplasser økt med 1. Kvotienten avrundes oppover. Resultatet kalles valgtallet.*

§ 12-3 *Deretter telles opp hvor mange stemmer hver enkelt kandidat har fått på første plass. Har noen fått så mange stemmer på første plass at han når opp til valgtallet, er han valgt til representant.*

§ 12-4 *Har ingen kandidat så mange førstestemmer at han er valgt, og står det igjen flere kandidater enn det skal velges representanter, skal den kandidat som har lavest stemmetall som nr. 1 strykes fra alle stemmesedlene. Har to eller flere kandidater i slike tilfeller likt stemmetall, avgjøres det ved loddtrekning hvem som skal strykes.*

§ 12-5 *På de stemmesedler der den strøkne opprinnelig sto først, skal det telles opp hvem som har kommet frem på første plass. Dette regnes som førstestemmer og kommer i tillegg til førstestemmene fra første opptelling. Er ikke dette tilstrekkelig til at noen kandidat når opp til valgtallet, skal den som nå har det laveste stemmetall på første plass strykes. En fortsetter slik inntil en kandidat når opp til valgtallet.*

§ 12-6 *Når en kandidat på denne måten er valgt, skal det telles hvem som står på andre plass på de stemmesedler der den valgte sto øverst. I oppgjøret videre skal disse regnes som førstestemmer for vedkommende kandidat, men disse stemmene teller bare med redusert vekt.*

§ 12-7 *En stemmeseddels reduserte vekt kommer en frem til ved å dividere stemmeoverskuddet (antall førstestemmer fratrukket valgtallet) med antall førstestemmer. Dette vekttallet multipliserer en så med stemmeseddelen tidligere vekt.*

§ 12-8 *Slik skal en fortsette med stryking av kandidater og med tildeling av overskuddsstemmer fra de valgte inntil det fastsatte antall representanter er valgt.*

§ 12-9 *Ved kombinasjon av direkte og indirekte valg gjennomføres slik opptelling separat for hver valgomgang.*

Merknad til §§ 12-2 til 12-9: Prosedyren som beskrives i disse reglene, fungerer i praksis som vist i opptellingseksempelet i pkt. 6 i avsnittet Hovedelementer i forslag til forsøksordning ved de kirkelige valg i 2009 – veivalg (s.30).

Kåring av vararepresentanter ved en valgomgang

§ 12-10 *Første vararepresentant utpekes i et nytt valgoppgjør der en går frem som om det skulle velges én representant mer enn det som er fastsatt. Ved dette oppgjøret skal en kandidat som er blitt valgt som representant ikke strykes etter reglene i § 12-5. Den kandidat som først når opp til valgtallet og som ikke er valgt til representant, er valgt til første vararepresentant.*

§ 12-11 *De følgende vararepresentanter utpekes på tilsvarende måte, inntil det er valgt det fastsatte antall vararepresentanter.*

Kåring av vararepresentanter ved kombinasjon av direkte og indirekte valg

§ 12-12 *Når det antall representanter som skal kåres etter den direkte valgomgangen er kåret, fortsetter opptellingen etter reglene i §§ 12-10 og 12-11 slik at det rangeres så mange kandidater som det samlet skal velges representanter ved den indirekte valgomgangen og vararepresentanter (fire pluss seks).*

§ 12-13 *Når det antall representanter som skal kåres etter den indirekte valgomgangen er kåret, fortsetter opptellingen etter reglene i §§ 12-10 og 12-11 slik at det rangeres så mange kandidater som det skal velges vararepresentanter (seks).*

§ 12-14 *Etter at begge valgomgangene er gjennomført kåres det seks vararepresentanter slik: Først kåres den som står for tur etter den indirekte valgomgangen til første vararepresentant. Deretter kåres den som står for tur etter den direkte valgomgangen til andre vararepresentant (som ikke er valgt til representant i den indirekte valgomgangen eller til første vararepresentant). Deretter kåres den som da står for tur etter den indirekte valgomgangen, og så videre annen hver gang til det er kåret seks vararepresentanter.*

Merknad: Bestemmelser tilsvarende Regler for valg av menighetsråd §§ 12.5 ff.: om innberetning og kunngjøring, se VIII, § 1-2. Bestemmelser om klage over valget, se VIII, § 1-4. Bestemmelser om nytt valgoppgjør, evt. utfyllingsvalg, se VIII, § 1-5 og Utfyllende bestemmelser, se VIII, § 2. Bestemmelser om virkeområde (ikrafttredelse), se VIII, § 3.

IV Regler for valg av representanter for samisk kirkeliv til bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1. Valgråd

Valgrådene i de tre nordligste bispedømmene styrer valget av samiske representanter.

§ 2. Nominasjon og valg av representanter for samisk kirkeliv

§ 2-1 I de tre nordligste bispedømmene oppnevner bispedømmerådene en samisk representant til nominasjonskomiteen for valg av leke medlemmer, etter forslag fra Samisk kirkeråd.

§ 2-2 Bispedømmerådene i de tre nordligste bispedømmene skal i god tid, senest 15. januar 2009, sende en oppfordring til samtlige menighetsråd i de respektive samiske språkområder om å fremme forslag på henholdsvis 3 nord-, lule- og sørsamiske representanter, hvorav minst 2 leke. Samisk kirkeråd fastsetter nærmere hvilke sokn som faller inn under de respektive samiske språkområder.

§ 2-3 Nominasjonskomiteen for leke bispedømmerådsmedlemmer i de tre nordligste bispedømmene, skal sette opp en liste på henholdsvis 5 nord-, lule- og sørsamiske representanter, hvorav minst 3 leke.

Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent.

Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år.

Bare personer som er valgbare, kan oppføres på kandidatlisten. De samiske kandidatene må stå i samemantallet eller oppfylle kriteriene for å bli registrert, og være bosatt i det respektive samiske språkområdet.

Medlemmer av nominasjonskomiteen og elektorer kan settes opp på kandidatlisten.

§ 2-4 Nominasjonskomiteen i de tre nordligste bispedømmene sender kandidatliste med forslag til 5 samiske kandidater til valgrådet.

Kandidatlisten for nordsamiske og lulesamiske representanter oversendes til de 10 elektorene for de respektive områdene som er oppnevnt av Samisk kirkeråd til å foreta valget av de nordsamiske og lulesamiske representantene. Nærmere regler for valg av de sørsamiske representantene fastsettes av Kirkerådet etter forslag fra Samisk kirkeråd.

§ 2-5 Valget på samiske representanter skjer som postvalg. Hver elektor skal avgi stemme på to kandidater på listen for eget språkområde.

Merknad: Det foreslås ikke preferansevalg eller supplerende nominasjon ved valg av representanter for samisk kirkeliv i denne omgang. Med bare 10 stemmer som kan fordeles på 5 kandidater anses ikke preferansevalg hensiktsmessig.

§ 2-6 For øvrig anvendes reglene for valg av leke medlemmer (III) ved indirekte valgomgang så langt de passer.

V Regler for valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømme til bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1. Valgråd

Valgrådet i Oslo bispedømme styrer valget av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømme.

§ 2. Nominasjon og valg av representant for døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd

§ 2-1 Døvekirkenes fellesråd er nominasjonskomité for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

§ 2-2 Oslo bispedømmeråd skal i god tid, senest *innen 15. januar 2009*, sende en oppfordring til samtlige menighetsråd i Døvekirken om å fremme forslag på fire leke kandidater til det ordinære valget. Dessuten bes menighetsrådene i Døvekirken om å fremme forslag på 3 leke medlemmer, til det særskilte valget av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd.

§ 2-3 Nominasjonskomiteen for det særskilte valget av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd setter opp en liste med 5 representanter.

Begge kjønn skal være representert med ikke mindre enn 40 prosent.

Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og sørge for at listen inneholder kandidater som er under 30 år.

Bare personer som er valgbare, kan oppføres på valglisten. Kandidatene til valg av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd må ha stemmerett i døvemenighetene, jf. "Regler om sammensetning og valg til de døvekirkelige organer, og om formene for deres virksomhet" § 1.

Medlemmer av nominasjonskomiteen kan settes opp på kandidatlisten.

§ 2-4 Nominasjonskomiteen for valg av døvemenighetens representant i Oslo bispedømmeråd sender kandidatlisten til valgrådet i Oslo bispedømme. En kandidat på listen for valg til det døvekirkelige valget, kan ikke samtidig stå som kandidat til det ordinære valget.

Kandidatlisten for valg av døvemenighetenes representant i Oslo bispedømmeråd sendes til menighetsrådene i Døvekirken.

Merknad: Det foreslås at Døvekirkenes menighetsråd ikke lenger skal delta i valget på leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte. Bestemmelsene om dette faller dermed ut. Døvemenighetenes medlemmer vil ha stemmerett i sitt bostedssokn (og bostedsbispedømme) ved det direkte valget på leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte.

§ 2-5 Ved valg av representant fra døvemenighetene i Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet, avgir hvert enkelt medlem av døvemenighetenes menighetsråd stemme på 2 forskjellige kandidater. Avstemningen foregår på et menighetsrådsmøte og skal være skriftlig.

Merknad: Valg av representant for døve menighetene i Oslo bispedømmeråd og Kirkemøtet, foreslås ikke avvirket som direkte valg i 2009. Det kan vurderes om en skal gjøre forsøk med dette i 2011.

Det foreslås heller ikke preferansevalg eller supplerende nominasjon i denne omgang. Med få stemmer som kan fordeles på 5 kandidater anses ikke preferansevalg hensiktsmessig.

§ 2-6 For øvrig anvendes reglene for valg av leke medlemmer (III) ved indirekte valgomgang så langt de passer.

VI Regler for valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte

I reglene for valg av prest og lek kirkelig tilsatt foretas det endringer knyttet til innføring av mulighet for supplerende nominasjon og preferansevalg, og ellers noen mindre endringer angående frister m.v.. Inntil videre beholdes strukturen i disse regelsettene.

§ 1. Nominasjon og valg av prest til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1-1 Nominasjonskomiteen for prestene består av en prest fra hvert prosti som velges av prostiets prester på et møte som *valgrådet* i samarbeid med prosten innkaller til. *Møtet avholdes innen 15. mars 2009*. Det velges et medlem og et varamedlem fra hvert prosti. Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon og at begge kjønn er representert. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen. Komiteen velger selv sin leder. Bispedømmerådet informerer *valgrådet* og prestene om dette senest *1. januar*.

Merknad: Det foreslås at valgrådet (ved sekretær) overtar hovedansvaret for gjennomføringen av de prostivise møtene for å få valgt medlemmer til nominasjonskomité, men i samarbeid med prosten. Med endrede frister og ny ordning, er det viktig at de ulike leddene i nominasjons- og valgprosessen gjennomføres på en forsvarlig og ensartet måte for å sikre mest mulig rettferdighet og ryddighet.

§ 1-2 Bispedømmerådet skal i god tid, senest *15. januar 2009*, sende en oppfordring til prestene i offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet om innen *1. april* å fremme forslag til geistlig medlem av bispedømmerådet. Oslo bispedømmeråd skal sende en oppfordring til samtlige prester i Døvekirken om å fremme forslag til geistlig medlem. De som foreslås skal [...] forespørres om de er villige til å la seg nominere. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om en kandidat hver.

Merknad: Endret frist. Utelatt: "så vidt mulig".

§ 1-3 Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til et eller flere møter der den setter opp en *foreløpig kandidatliste* på 5 kandidater. Nominasjonen foregår ved vanlig flertallsvotering. Kandidatene føres opp på listen i *alfabetisk* rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder.

Begge kjønn skal være representert. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og om mulig sørge for at listen inneholder yngre kandidater.

Bare personer som er valgbare kan oppføres på kandidatlisten. [...]

Medlemmer av nominasjonskomiteen kan settes opp på kandidatlisten.

Kandidatene spørres på forhånd om de er villige til å stå på kandidatlisten.

Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet, en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten (jf. første ledd, siste punktum), tas det her med opplysninger om utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og [...] andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. [...]Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for/ser som viktige satsingsområder.

Merknad: Fordi det foreslås å innføre mulighet til supplerende nominasjon (og preferansevalg), blir nominasjonskomiteens liste en foreløpig kandidatliste.

Bestemmelsen om at den som har gjort tjeneste som valgt medlem av bispedømmerådet i to sammenhengende valgperioder, ikke kan gjenvelges for den derpå følgende valgperiode, foreslås satt ut av kraft ved valget i 2009.

De to siste klammer [] angir at "evt." er utelatt.

§ 1-4. Nominasjonskomiteen sender kandidatlisten med de 5 kandidatene til valgrådet innen 15. mai, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene.

Kandidatlisten offentliggjøres samtidig.

Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er offentliggjort, gis det 1 måneds frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

Et antall stemmeberettigede prester i bispedømmet, minst 10, hvor det skal være stemmeberettigede fra minst 2 prostier, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjon. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne, det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

Forslag på kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

Valgrådet setter opp den endelige kandidatlisten innen 20. juni og sørger for at kandidatlisten/stemmeseddelen blir mangfoldiggjort [...] og sendt prestene i offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet, herunder for Oslo bispedømmes del prester i Døvekirken, innen 1. oktober sammen med en egen presentasjon av kandidatene, jf. § 1-3, siste ledd, og med angivelse av frist for innsending av stemmesedler (innen 1. desember).

Merknad: Det foreslås å gi anledning til supplerende nominasjon.

Utelatt: "på alminnelig hvitt papir". Det forutsettes at det utarbeides en grafisk profil for de kirkelige valg, hvor det skilles mellom materiell til menighetsrådsvalg og til bispedømmeråds- og Kirkemøtevalg ved bruk av ulike farger bl.a. på stemmesedlene. Det anses ikke hensiktsmessig å fastsette fargebruk for bispedømmeråds- og kirkemøtevalget i valgreglene.

§ 1-5 Som stemmeseddel skal nyttes den tilsendte stemmeseddel. *Valget finner sted som preferansevalg. Stemmeseddelen skal gi anledning til å rangere inntil tre kandidater som henholdsvis første, annet og tredje valg. Stemmesedler hvor ingen kandidater er rangert, blir forkastet.*

Merknad: Endringene følger av at det foreslås å innføre preferansevalg også ved valg av prest til bispedømmeråd og Kirkemøte.

§ 1-6 Stemmeseddelen legges i tilsendt konvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 1. desember. Stemmesedler fra flere prester i en menighet kan legges sammen i tilsendte konvolutt. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.

§ 1-7 Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes om den inneholder rangering av én kandidat.

Ved preferansevalg er den kandidat valgt som har fått flere førstestemmer enn halvparten av de godkjente stemmesedler.

Har ingen kandidat fått et tilstrekkelig antall førstestemmer, strykes den kandidat som har færrest førstestemmer, og på de stemmesedler hvor den strøkne sto først, skal det telles opp hvem som har kommet frem på første plass. Dette regnes som førstestemmer som kommer i tillegg til førstestemmene fra første opptelling. Dette pågår til en kandidat er valgt etter 1. ledd. Har to eller flere kandidater samme antall førstestemmer, avgjøres det ved loddtrekning hvem som skal strykes.

Deretter går det fram på samme måte ved valg av 2 varamedlemmer.

Merknad: Reglene for opptelling ved preferansevalg ved valg av prest er utarbeidet med utgangspunkt i "Fremgangsmåte ved preferansevalg av enkeltrepresentant" i valgreglene ved Universitetet i Oslo.

§ 2. Om stemmerett og valgbarhet

§ 2-1 Enhver ordinert prest som tjenestegjør i en fast offentlig kirkelig prestestilling i bispedømmet er valgbar og har forslags- og stemmerett på den geistlige representant i bispedømmeråd og Kirkemøtet. Dette gjelder institusjonsprester, sykehusprester, studentprester, feltprester, menighetsprester og vikarprester som er tilsatt av offentlig (kirkelig, statlig, fylkeskommunal eller kommunal) myndighet. Døveprestene er valgbare og har forslags- og stemmerett på geistlig medlem til Oslo bispedømmeråd. Ordinerte prester tilsatt i prestestilling av private organer, organisasjoner, stiftelser og lignende faller utenfor, likeså prestevikarer. Ordinert prest ved bispedømmekontoret er ikke valgbar, men har forslags- og stemmerett. *Ordinert prest ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar, og har ikke forslags- og stemmerett ved valg av prest.*

Ved permisjon under 1 år vil vedkommende fortsatt være valgbar, men det vil være den som vikarierer i stillingen som deltar i valg av nominasjonskomité, jf. § 1-1, og som har forslags- og stemmerett, jf. §§ 1-2 og 1-5, dersom vedkommende for øvrig oppfyller kravene.

Merknad: Når det tydeliggjøres at valget er et valg både til bispedømmeråd og Kirkemøte, anses det rimelig med en eksplisitt bestemmelse om at ordinert prest ved sekretariatet for de sentralkirkelige råd ikke er valgbar, i analogi med ordinert prest ansatt ved bispedømmekontoret.

§ 2-2 Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

VII Regler for valg av lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte

I reglene for valg av prest og lek kirkelig tilsatt foretas det endringer knyttet til innføring av mulighet for supplerende nominasjon og preferansevalg, og ellers noen mindre endringer angående frister m.v.. Inntil videre beholdes strukturen i disse regelsettene.

§ 1. Nominasjon og valg av lek kirkelig tilsatt til medlem av bispedømmeråd og Kirkemøte

§ 1-1 Nominasjonskomiteen for kirkelig tilsatte består av en kirkelig tilsatt fra hvert prosti som velges av de kirkelige tilsatte i prostiet på et møte som *valgrådet i samarbeid med kirkevergen ved prostesetet* innkaller til. *Møtet avholdes innen 15. mars 2009*. Det velges et medlem og et varamedlem fra hvert prosti. Det bør tilstrebes ungdomsrepresentasjon og at begge kjønn er representert. Medlemmer av bispedømmerådet er utelukket fra å være representert i nominasjonskomiteen. Komiteen velger selv sin leder. Bispedømmerådet informerer *valgrådet, prostene og kirkevergene* om dette senest *1. januar*.

Merknad: Det foreslås at valgrådet (ved sekretær) overtar hovedansvaret for gjennomføringen av de prostivise møtene for å få valgt medlemmer til nominasjonskomité. Det foreslås at kirkevergen ved prostesetet overtar prostens funksjon ved disse møtene, når det gjelder de leke kirkelig tilsatte. Med endrede frister og ny ordning, er det viktig at de ulike leddene i nominasjons- og valgprosessen gjennomføres på en forsvarlig og ensartet måte for å sikre mest mulig rettferdighet og ryddighet.

§ 1-2 Bispedømmerådet skal i god tid, senest *15. januar 2009*, sende en oppfordring til de leke kirkelig tilsatte i bispedømmerådet om innen *1. april* å fremme forslag til lek kirkelig tilsatt medlem av bispedømmerådet. Oslo bispedømmeråd skal sende en oppfordring til de leke kirkelig tilsatte i Døvekirken om å fremme forslag til lek kirkelig tilsatt *medlem*. De som foreslås skal [...] forespørres om de er villige til å la seg nominere. I tillegg til de innkomne forslag kan nominasjonskomiteens medlemmer dessuten fremme forslag om en kandidat hver.

Merknad: Endret frist. Utelatt: "så vidt mulig".

§ 1-3 Etter utløpet av fristen innkalles nominasjonskomiteen til et eller flere møter der den setter opp en *foreløpig kandidatliste* på 5 kandidater. Nominasjonen foregår ved vanlig flertallsvotering. Kandidatene føres opp på listen i *alfabetisk* rekkefølge med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet og alder.

Begge kjønn skal være representert. Nominasjonskomiteen skal dessuten ta med kandidater fra forskjellige distrikter og tjenestekategorier, og sørge for at listen inneholder minst en kandidat som er under 30 år.

Bare personer som er valgbare kan oppføres på kandidatlisten. [...]

Medlemmer av nominasjonskomiteen kan settes opp på kandidatlisten.

Kandidatene spørres på forhånd om de er villige til å stå på kandidatlisten.

Nominasjonskomiteen utarbeider i forståelse med valgrådet, en egen oversikt over kandidatene der disse blir nærmere presentert. Foruten de opplysninger som finnes på kandidatlisten (jf. første ledd, siste punktum), tas det her med opplysninger om

utdanning/yrke, verv i offisiell og kirkelig sammenheng og [...] andre opplysninger som vil være av betydning for de som skal avgi stemme. [...]Kandidatene presenteres også med bilde. Det forutsettes at presentasjonen også omfatter hva kandidatene særlig vil arbeide for/ser som viktige satsingsområder.

Merknad: Fordi det foreslås å innføre mulighet til supplerende nominasjon (og preferansevalg), blir nominasjonskomiteens liste en foreløpig kandidatliste.

Bestemmelsen om at den som har gjort tjeneste som valgt medlem av bispedømmerådet i to sammenhengende valgperioder, ikke kan gjenvelges for den derpå følgende valgperiode, foreslås satt ut av kraft ved valget i 2009.

De to siste klammer [] angir at "evt." er utelatt.

§ 1-4. Nominasjonskomiteen sender kandidatlisten med de 5 kandidatene til valgrådet innen 15. mai, sammen med en liste over øvrige opplysninger om kandidatene.

Kandidatlisten offentliggjøres samtidig.

Etter at nominasjonskomiteens foreløpige kandidatliste er offentliggjort, gis det 1 måneds frist med anledning til å fremme supplerende kandidater. Forslagene sendes valgrådet.

Et antall stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i bispedømmet, minst 10, hvor det skal være stemmeberettigede fra minst 2 prostier, kan fremme alternative kandidater i den supplerende nominasjon. Forslagsstillerne kan kun nominere én kandidat. Det må foreligge underskrift fra forslagsstillerne, det må oppgis en tillitsperson for forslagsstillerne. Det må også foreligge skriftlig bekreftelse fra kandidaten om at vedkommende er villig til å stille til valg.

Forslag på kandidater ved supplerende nominasjon skal føres opp på den endelige kandidatlisten så sant de er kommet inn innen fristens utløp og vilkårene i forrige ledd er oppfylt.

Valgrådet setter opp den endelige kandidatlisten innen 20. juni og sørger for at kandidatlisten/stemmeseddelen blir mangfoldiggjort [...] og sendt samtlige stemmeberettigede leke kirkelig tilsatte i bispedømmet, herunder for Oslo bispedømmes del leke kirkelig tilsatte i Døvekirken, innen 1. oktober sammen med en egen presentasjon av kandidatene, jf. § 1-3, siste ledd, og med angivelse av frist for innsending av stemmesedler (innen 1. desember).

Merknad: Det foreslås å gi anledning til supplerende nominasjon.

Utelatt: "på alminnelig hvitt papir". Det forutsettes at det utarbeides en grafisk profil for de kirkelige valg, hvor det skilles mellom materiell til menighetsrådsvalg og til bispedømmeråds- og Kirkemøtevalg ved bruk av ulike farger bl.a. på stemmesedlene. Det anses ikke hensiktsmessig å fastsette fargebruk for bispedømmeråds- og kirkemøtevalget i valgreglene.

§ 1-5 Som stemmeseddel skal nyttes den tilsendte stemmeseddel. Valget finner sted som preferansevalg. Stemmeseddelen skal gi anledning til å rangere inntil tre kandidater som henholdsvis første, annet og tredje valg. Stemmesedler hvor ingen kandidater er rangert, blir forkastet.

Merknad: Endringene følger av at det foreslås å innføre preferansevalg også ved valg av lek kirkelig tilsatt til bispedømmeråd og Kirkemøte.

§ 1-6 Stemmeseddelen legges i tilsendt konvolutt som lukkes og sendes sammen med et følgeskriv i omslagskonvolutt direkte til valgrådet innen 1. desember. Stemmesedler fra leke kirkelig tilsatte i en menighet kan legges sammen i tilsendte konvolutt. Det skal i følgeskrivet fremgå hvem som har stemt.

§ 1-7 Valgrådet foretar prøving og opptelling av stemmene. En stemmeseddel skal godkjennes om den inneholder rangering av én kandidat.

Ved preferansevalg er den kandidat valgt som har fått flere førstestemmer enn halvparten av de godkjente stemmesedler.

Har ingen kandidat fått et tilstrekkelig antall førstestemmer, strykes den kandidat som har færrest førstestemmer, og på de stemmesedler hvor den strøkne sto først, skal det telles opp hvem som har kommet frem på førsteplass. Dette regnes som førstestemmer som kommer i tillegg til førstestemmene fra første opptelling. Dette pågår til en kandidat er valgt etter 1. ledd. Har to eller flere kandidater samme antall førstestemmer, avgjøres det ved loddtrekning hvem som skal strykes.

Deretter går det fram på samme måte ved valg av 2 varamedlemmer.

Merknad: Reglene for opptelling ved preferansevalg ved valg av lek kirkelig tilsatt er utarbeidet med utgangspunkt i "Fremgangsmåte ved preferansevalg av enkeltrepresentant" i valgreglene ved Universitetet i Oslo.

§ 2. Om stemmerett og valgbarhet

§ 2-1 Med "lek kirkelig tilsatt" menes i disse regler enhver person som er tilsatt av kirkelig fellesråd, menighetsråd eller bispedømmeråd i en lek kirkelig stilling på minst 15 timer i uken. Lek kirkelig tilsatt i Døvekirken er valgbar og har forslags- og stemmerett på lek kirkelig tilsatt til Oslo bispedømmeråd.

Daglig leder av bispedømmerådet og andre leke kirkelig tilsatte ved bispedømmekontoret er ikke valgbar, men har forslags- og stemmerett. *Lek kirkelig tilsatt ved de sentralkirkelige råd er ikke valgbar, og har ikke forslags- og stemmerett ved valg av lek kirkelig tilsatt.*

Ved permisjon under 1 år vil vedkommende fortsatt være valgbar, men det vil være den som vikarierer i stillingen som deltar i valg av nominasjonskomité, jf. § 1-1, og som har forslags- og stemmerett, jf. §§ 1-2 og 1-5, dersom vedkommende for øvrig oppfyller kravene.

Merknad: Når det tydeliggjøres at valget er et valg både til bispedømmeråd og Kirkemøte, anses det rimelig med en eksplisitt bestemmelse om at leke kirkelig tilsatte ved sekretariatet for de sentralkirkelige råd ikke er valgbar, i analogi med leke kirkelig tilsatte ansatt ved bispedømmekontoret.

§ 2-2 Kirkerådet avgjør i tvilstilfelle om og hvor en person har stemmerett eller er valgbar.

VIII Felles bestemmelser

§ 1. Forskjellige felles bestemmelser

§ 1-1 Bispedømmerrådet sørger for trykking og utsendelse av stemmesedler og valgkonvolutter til bruk ved forhåndsstemming, og til menighetsrådene, de stemmeberettigede ved valg av representanter for samisk kirkeliv og Døvekirken, de stemmeberettigede prester og leke kirkelig tilsatte. *Det trykkes og sendes ut til valgstyrene egne konvolutter for innsending av stemmesedler ved direkte valg/direkte valgomgang på leke medlemmer.*

§ 1-2 Valgrådet meddeler utfallet av stemmegivningen til bispedømmerrådet, som fører resultatet inn i bispedømmerrådets møtebok og offentliggjør valgresultatet omgående. *Frist for innberetning av resultatet ved direkte valg/direkte valgomgang på leke medlemmer er 21. september. Frist for innberetning av resultatet ved de øvrige valg er 8. desember.*

Bispedømmerrådet sender uten opphold melding om valget til dem som er valgt, og utskrift av møteboken til Kirkerådet.

Stemmesedlene skal oppbevares på et trygt sted under sikker forvaring til valgperioden er utløpet.

§ 1-3 For uttredden av bispedømmerråd og *Kirkemøte* gjelder reglene i kirkeloven § 7 tilsvarende.

§ 1-4 Klager i anledning av valget og forberedelsen av det, *samt over valgoppgjøret*, kan gis inn av enhver som er stemmeberettiget ved valget og av biskopen. Klagen må være *fremmet for valgrådet innen syv dager etter valgets/valgomgangens avslutning.*

Klage over valgoppgjøret må være fremmet for valgrådet innen syv dager etter at valgresultatet offentliggjøres.

Klager sendes Kirkerådet som kan påby nytt valgoppgjør eller omvalg.

§ 1-5 *Blir en plass i bispedømmerrådet og Kirkemøtet ubesatt etter at varamedlemmene i vedkommende kategori i tilfelle er rykket opp, skal lederen i bispedømmerrådet underrette Kirkerådet, som i så fall kan påby nytt valgoppgjør.*

Dersom det i valgperioden trer endelig ut av bispedømmerrådet og Kirkemøtet så mange medlemmer og varamedlemmer at bispedømmerrådet ikke kan bli vedtaksført og forholdet ikke kan avhjelpes ved nytt valgoppgjør, kan Kirkerådet samtykke i at det holdes utfyllingsvalg etter nærmere bestemmelser som det fastsetter.

§ 1-6 Det nyvalgte bispedømmerrådet trer i funksjon 1.januar 2010. Dette medfører at bispedømmerråd valgt for perioden 2006-2010 fratrer 31. desember 2009.

Merknad: Dette medfører en forkorting av funksjonsperioden for bispedømmerådene som er valgt for perioden 2006-2010. Bestemmelse om forkorting av valgperiode må muligens inkorporeres i lov hjemmelen for forsøkene ved bispedømmerråds- og kirkemøtevalget i 2009.

§ 2. Utfyllende bestemmelser

§ 2-1 Kirkemøtet gir Kirkerådet myndighet til å foreta mindre endringer i valgrelgene og til å gi utfyllende bestemmelser om reglene, herunder bestemmelser om formene for nominasjonskomiteens arbeid, om manntall og utlegging av manntall, om utsendelse av valgkort, og om valg av sørsamisk representant.

§ 2-2 Kirkerådet har myndighet til å gjennomføre *andre forsøk med valgordningene*. Kirkerådet setter nærmere vilkår for gjennomføringen av slike forsøk. Ved utforming av forsøk og prøveordninger gis Kirkerådet myndighet til å fravike bestemmelsene her.

§ 3. Bestemmelse om virkeområde

§ 3-1 Reglene gjøres gjeldende ved valg til bispedømmeråd og Kirkemøte i 2009.

B. Særskilte regler for valg av menighetsråd ved valgordningsforsøkene i 2009

Det er behov for visse endringer i regler for valg av menighetsråd i forbindelse med valgordningsforsøkene i 2009 (jf. *Forutsetninger for forslag til valgeregler*, pkt. 2.1) Disse endringene blir i første omgang foreslått som særskilte regler som skal gjelde ved menighetsrådsvalget i 2009. Reglene må sees i sammenheng med forsøkene med ny ordning ved valg til bispedømmerråd og Kirkemøtet (del A).

Det foreslås at Kirkemøtet fastsetter særskilte regler for valg av menighetsråd i 2009 på følgende områder:

- *felles valgdag* for valg av menighetsråd og valg av Kirkemøte/bispedømmerråd
- de kirkelige valg avholdes *samtidig* med stortingsvalget 14. september, ev. også 13. september.
- endrede bestemmelser om *sted* for valget
- medlemmer av de kirkelige råd velges ved valget i 2009 for 2 år
- stemmerettsalderen senkes til 15 år. Medlemmer som vil ha fylt 15 år innen utgangen av valgåret har stemmerett
- *klagefristen* strammes inn til *sju dager*

Det foreslås at Kirkerådet gis fullmakt til å gi særskilte regler om *manntall*, utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging, samt om utsendelse av *valgkort*. Reglene om utsendelse av valgkort kan ha følgende hovedinnhold: Alle stemmeberettigede mottar valgkort som sendes ut innen forhåndsstemmingen starter 10. august, og som inneholder opplysninger om velgerens navn, adresse og fødselsår, stemmekrets, sted og åpningstid til valglokalet og for forhåndsstemmegivning.

For øvrig gjøres det en *del justeringer av frister og tidspunkter* som følge av de endringene som blir gjort.

Forslag til særskilte regler ved menighetsrådsvalget i 2009:

Følgende særskilte regler fastsettes for menighetsrådsvalget i 2009 (endringene er *kursivert*):

Merknad: Her følger bare de reglene som det foreslås endringer i.

§ 2.1 endres til:

Valg av menighetsråd skal i 2009 holdes i alle landets menigheter på en og samme dag, mandag 14. september. Valget finner sted samtidig og på samme sted som direkte valg/direkte valgomgang av leke medlemmer til bispedømmerråd og Kirkemøte. Menighetsrådet kan selv vedta at det på ett eller flere steder i soknet skal holdes valg også søndagen før den offisielle valgdagen.

Merknad: Slik regelen er formulert, vil valget finne sted samtidig med stortingsvalget i 2009. For forsøksvalgene i 2009 og 2011 vil regelen om samtidighet med stortingsvalget eller kommune- og fylkestingsvalget kunne formuleres på denne måten. Skal det bli en permanent generell regel om

dette, må formuleringen være annerledes. En kan da enten velge formuleringer lik valglovens bestemmelser (§§ 9-1-1, 9-1-2 og 9-2-1), eller en eksplisitt referanse av typen ”valget ... avholdes i alle landets menigheter på en og samme dag, samme dag som kommune- og fylkestingsvalget”... Det vil avhenge av Den norske kirkes rettslige status etter 2013 i hvilken grad en slik eksplisitt referanse i kirkens valgeregler til en annen institusjons valg, vil oppleves som et fremmedelement.

Reglen om menighetsrådets beslutningsmyndighet når det gjelder valg på søndagen før valgdagen, er likelydende med regelen om kommunestyrets beslutningsmyndighet om dette i valgloven (§ 9-2-2). Ut fra forutsetningene i det politiske stat-kirke-forliket, bør da menighetsråd vedta å avholde valg også på søndagen der kommunestyret har vedtatt dette for stortingsvalgets del. Men for det andre gir denne bestemmelsen mulighet for å avholde valg i tilknytning til gudstjenesten søndag før valgdagen, i dette tilfelle søndag 13.september 2009, som del av det ordinære valgtinget (og ikke som forhåndsstemming).

§ 2.2 endres til:

Det er ikke anledning til avholde valget på andre dager.

Merknad: Dette følger av § 2.1, men slås eksplisitt fast fordi det i gjeldende regler har vært mulig med dispensasjon.

§ 2.3 endres til:

Menighetsrådet bestemmer hvor stemmegivningen skal foregå. Valget holdes i lokaler som gir god tilgjengelighet, om mulig i umiddelbar nærhet av kommunens valglokaler, fortrinnsvis i kirke eller annet kirkelig lokale.

Menighetsrådet fastsetter tiden for stemmegivningen. Stemmegivningen mandag må ikke foregå senere enn kl. 20.

Merknad: Første punktum og annet ledd er formulert tilsvarende valglovens § 9-3-2.

Hvis menighetsrådet ønsker å avholde valget i umiddelbar nærhet av kommunens valglokaler, må en i forståelse med kommunens valgstyre, og i god tid før valgdagen, finne egnet lokale i nærheten av ev. i samme bygning som kommunens valglokale i stemmekretsen.

Der menighetsrådet fastsetter at valget skal finne sted også på søndagen, vil en kunne legge stemmegivning i tilknytning til gudstjenesten på søndagen til ett lokale (kirke eller annet egnet lokale ved kirken), og den øvrige stemmegivning til annet egnet lokale.

§ 2.4 nytt punktum skytes inn mellom første og annet punktum:

Der menighetsrådet bestemmer at inndelingen skal følge kommunens stemmekretser, og disse ikke samsvarer med soknegrensene eller de kirkelige stemmekretsene, kan menighetsrådene i de berørte sokn inngå samarbeid om avviklingen av valget i en stemmekrets.

Merknad: Det må befinne seg manntallslistene i valglokalet fra de berørte sokn for de deler av soknene som hører til stemmekretsen.

Stemmestyret må benytte ordningen for forhåndsstemmegivning for de velgere som ikke står i vedkommende del av manntallet. Disse skal også gis adgang til å avgi stemme, men konvoluttene legges ikke da i valgurnen, men i en omslagskonvolutt, se nærmere § 11.4 tredje ledd. Det skal altså bare krysses av i manntallet for de som har stemmerett i stemmekretsen og ikke for dem som tilhører en annen stemmekrets i soknet.

§ 2.6 første punktum endres og deles opp, § 9.1 annet punktum tilføyes som nytt punktum og det tilføyes ytterligere ett nytt punktum før annet punktum:

Menighetsrådet kunngjør *tid og sted for stemmegivningen senest innen forhåndsstemningen starter 10. august. Kunngjøringen skjer i kirken, ved utsendelse av valgkort, i lokalavis eller menighetsblad og for øvrig på den måte menighetsrådet bestemmer. Valget bør kunngjøres flere ganger. Nærmere regler om utsendelse av valgkort i forbindelse med valget i 2009 gis av Kirkerådet.*

Merknad: Kirkerådet går inn for utsendelse av valgkort som tenkes utsendt før forhåndsstemningen starter 10. august. De økonomiske forutsetninger for dette må avklares med departementet. Utsendelse av valgkort vil ikke kunne gjennomføres tilførsel av finansiering. I og med at opplysninger om tid og sted for stemmegivningen tenkes å skulle framgå av valgkortet, framskyndes fristen for kunngjøring av tid og sted for stemmegivningen. Bestemmelse om dette kan inngå i § 2.6 eller flyttes til § 9.1. Det foreslås at det i 2009 tas inn bestemmelser om at Kirkerådet kan gi nærmere regler om dette, slik at dette kan ses i sammenheng med de nærmere regler om manntallslistene og utleggelse av manntall, når Den norske kirkes medlemsregister foreligger som online-løsning.

Strengt tatt er § 9.1 overflødig siden den bare gjentar regler inneholdt i § 2.6. Eneste unntak er regelen om at valget bør kunngjøres flere ganger, som foreslås flyttet fra § 9.1 til § 2.6.

§ 3.1 endres til:

Stemmerett ved valget har hvert medlem av Den norske kirke som bor i soknet og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 15 år og ikke er fradømt stemmerett i offentlige anliggender, jf. kirkeloven § 4 første ledd.

Merknad: Forsøk med stemmerettsalder 15 år har allerede nødvendig lovhjemmel. Det nye er at forsøket utvides til å omfatte alle menigheter i Den norske kirke.

§ 3.5 første punktum endres til:

Valgbar til menighetsrådet og pliktig til å ta imot valg er enhver som har rett til å stemme ved valget og som senest i det år det stemmes vil ha fylt 18 år.

Merknad: Dette innskuddet er nødvendig fordi stemmerettsalderen senkes til 15 år, uten at valgbarhetsalderen senkes.

§ 4. Manntall

og

§ 5. Utlegging av manntall og kunngjøring om utlegging – endres til:

Nærmere regler om manntallslistene og utleggelse av disse gis av Kirkerådet når Den norske kirkes medlemsregister foreligger som online-løsning.

Merknad: Reglene vil tilsvare dagens regler §§ 4.1-4.4 og §§ 5.1-5.3, men inneholde de nødvendige justeringer som følge av omleggingen av Den norske kirkes medlemsregister.

Bestemmelser om bruk av valgkort vil kunne utarbeides, men gjennomføring av utsendelse vil avhenge av om det stilles økonomi til disposisjon for dette.

§ 7.1 pkt. a) endres til:

a) skal være kommet inn til menighetsrådets leder senest 15.mai 2009.

Merknad: Dette følger av at valgdagen er flyttet fram til 14. (og 13.) september, og at perioden for forhåndsstemming foreslås synkronisert med valglovens bestemmelser. Dette medfører forhåndsstemming fra 10. august til fredagen før valgdagen, 11.september. Lister må være trykt

innen forhåndsstemmingen starter 10. august. Det antas derfor at nominasjonsprosessen bør sluttføres før sommerferien, slik at menighetsrådet kan godkjenne listene før sommerferien og listene trykkes opp før 10. august.

§ 7.5 endres til:

Menighetsrådet skal kunngjøre de godkjente kandidatlistene snarest mulig og *senest 10. august 2009, når forhåndsstemmingen starter.*

Merknad: Dette følger også av tidligere valgdag og endrede bestemmelser om periode for forhåndsstemming.

§ 9. Kunngjøring av valget

§ 9.1 utgår

Merknad: Bestemmelsene i § 9.1 er inneholdt i § 2.6. Paragrafen er dermed en overflødig dublett og utgår. De øvrige paragrafenes nummerorden endres ikke selv om det ikke lenger vil være bestemmelser igjen i § 9.

§ 10.2 endres til:

Forhåndsstemmegivning kan foregå i tiden fra *10. august i valgåret fram til og med siste fredag før valgdagen.*

Merknad: Tidsrommet for forhåndsstemmegivning er synkronisert med tidsrommet for forhåndsstemmegivning innenriks etter valgloven §§ 8-1 og 8-2.

§ 13, tredje ledd, første punktum endres og det skytes inn nytt punktum før annet punktum:

Anken eller klagen må være framført muntlig i valgstyrets møter eller skriftlig være kommet inn til lederen i valgstyret innen *sju dager etter valgdagen. Klage over valgoppgjøret må fremmes innen sju dager etter at valgoppgjøret er offentliggjort av menighetsrådet.*

Endringene gjøres gjeldende ved menighetsrådsvalget i 2009.

C. Særskilte regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet som følge av valgordningsforsøkene i 2009

I forslaget til *Regler for valg av menighetsråd* (del B) foreslås valgtidspunktet framskyndet, slik at valget finner sted 13. og 14. september 2009.

I forslaget til *Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte* (del A), VIII, § 1-6 foreslås det at nye bispedømmeråd tiltrer 1. januar 2010, og i samme forslag, III, § 2-5 at stemmegivning i menighetsrådet ved indirekte valgomgang ved valg av leke medlemmer til bispedømmeråd og Kirkemøte finner sted i perioden 1. oktober til 1. desember 2009. Det forutsettes at de menighetsråd som er valgt ved valget 13. og 14. september 2009 som skal avgi stemme.

Det foreslås altså at det nyvalgte menighetsrådet trer i funksjon 1. oktober 2009, bl.a. for å kunne delta ved valg av representanter til bispedømmeråd og Kirkemøte. Videre skal menighetsrådene velge representanter til kirkelig fellesråd som skal tre i funksjon så snart som mulig etter at menighetsrådene er valgt. Det foreslås at kirkelig fellesråd trer i funksjon 1. november 2009. Dette bl.a. for å gjøre perioden hvor det avgående fellesrådet består av menighetsrådsmedlemmer som har trådt ut av funksjon så kort som mulig.

Disse forslagene medfører behov for endring av fristene i reglenes § 1 Konstituering, pkt. 1 og 2.

Forslag til endringer i Regler om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet § 1:

(Endringer og tillegg er markert med *kursiv*)

§ 1. Konstituering

1. *Menighetsrådet* trer i funksjon 1. oktober 2009. Valgperioden strekker seg til og med 30. september 2011. Dette medfører at menighetsråd valgt for perioden 2006-2010 fratrer 30. september 2009. *Kirkelig fellesråd* trer i funksjon 1. november 2009. Valgperioden strekker seg til og med 31. oktober 2011. Dette medfører at kirkelig fellesråd valgt for perioden 2006-2010 fratrer 31. oktober 2009.

2. Konstituerende møte i det nyvalgte *menighetsrådet* avholdes innen utgangen av oktober 2009. Konstituerende møte i det nyvalgte *kirkelig fellesråd* avholdes innen utgangen av november 2009. Møtet kalles sammen av lederen av rådet med minst 14 dagers varsel. Det er vedtaksført når minst 2/3 av medlemmene er til stede.

Merknad: Fordi tiltredelsen etter forslaget vil finne sted forut for konstitueringen, byttes rekkefølgen på pkt. 1 og 2 om.

Endringen gjøres gjeldende ved tiltredelsen av nye menighetsråd og kirkelige fellesråd i 2009.

D. Særskilte regler for valg av Kirkeråd som følge av valgordningsforsøkene i 2009

Det foreslås i del A at det ikke lenger skal velges 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag. Dette er i tråd med arbeidsgruppens forslag i *Styrket demokrati i Den norske kirke*, s. 46 og Kirkerådets vedtak i sak KR 39/08, pkt. 2, annet strekpunkt.

Som konsekvens av dette skal det ikke lenger velges 3 medlemmer av Kirkerådet på fritt grunnlag. Dette har fordelt seg på 2 leke og 1 prest.

Forslaget medfører behov for endringer i *Regler for valg av Kirkeråd*.

Forslaget kan gjennomføres på to måter:

Enten kan antall medlemmer i Kirkerådet reduseres med 3, slik at antall leke medlemmer reduseres med 2, og antall prester med 1. Kirkerådet ville da bestå av 8 leke medlemmer, hvorav en kirkelig tilsatt, 3 prester og 1 biskop.

Eller: Antall medlemmer i Kirkerådet opprettholdes, men i stedet for 3 medlemmer valgt av Kirkemøtet på fritt grunnlag, velger Kirkemøtet først blant Kirkemøtets medlemmer ett medlem fra hvert bispedømme, og deretter blant Kirkemøtets medlemmer ytterligere tre medlemmer uavhengig av bispedømmetilknytning. Blant de sist valgte skal det være 2 leke og 1 prest.

Kirkerådet anbefaler den sistnevnte løsningen. Kirkerådet vil ikke anbefale å redusere antall medlemmer i Kirkerådet. Det er viktig at Kirkerådet har tilstrekkelig mange medlemmer til at god representativitet kan oppnås. Mens representasjonen av ett medlem pr. bispedømme sikrer god geografisk representasjon, vil en ved valget av de tre øvrige medlemmer kunne supplere Kirkerådet ut fra andre hensyn, som å bedre balansen når det gjelder kompetanse, kirkepolitiske interesser, alder, kjønn m.m.

Det følgende forslag legger til grunn at antall medlemmer i Kirkerådet og fordelingen mellom leke og prester opprettholdes, men at det i stedet for tre medlemmer valgt av Kirkemøtet på fritt grunnlag, velges tre medlemmer av Kirkerådet, 2 leke og 1 prest, i tillegg til en representant fra hvert bispedømme, hvorav en av dem som leder.

Dette innebærer at en kan opprettholde dagens valgprosedyre, hvor Kirkerådets leder velges først. Deretter velges det ett medlem fra hvert av de 11 bispedømmene, hvorav 3 prester og 1 lek kirkelig tilsatt. Til slutt velges 1 lek og 1 prest, eventuelt 2 leke, blant alle Kirkemøtets medlemmer. Disse kan i likhet med leder komme fra et hvilket som helst bispedømme.

Forslaget berører §§ 1-2, 3-5, 3-6, 3-7, 4-1, 5-5, 5-6, 5-8, 5-11, 6-1, 6-2 og 6-3, samt overskriftene foran §§ 3-4, 3-6, 5-5 og 5-6.

Forslag til endringer i Regler for valg av Kirkeråd

(Endringer og tillegg er markert med *kursiv*).

§ 1-2 Kirkerådet velges for en periode på 2 år, og trer i funksjon 1. januar året etter at valget har funnet sted.

Merknad: Funksjonstiden endres fra 4 til 2 år, siden nytt Kirkemøtet skal velges i 2011, med påfølgende nyvalg av Kirkeråd i 2012.

Så lenge Kirkemøtet finner sted i november, beholdes tiltredelsestidspunkt 1. januar for nyvalgt Kirkeråd.

Det kan bli aktuelt å fremskynde Kirkemøtet som følge av endringene i tidspunkter for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte, men dette vil tidligst være aktuelt i 2011. Dette innebærer at det kan bli aktuelt å endre tiltredelsestidspunktet for Kirkerådet i valgperioden etter valget til bispedømmeråd og Kirkemøte i 2011.

Det er pr. i dag ikke nødvendig med regelendringer for å flytte Kirkemøtet, jfr. *Kirkemøtets forretningsorden* § 1-1.

Nominasjon av kandidater fra bispedømmene

...

§ 3-5 Nominasjonskomiteen fremlegger på grunnlag av bispedømmerådenes prioriteringer forslag på 3 kandidater fra hvert *bispedømme*. Listen skal inneholde 21 leke kandidater, 3 kandidater som er lek kirkelig tilsatt og 9 prester. Nominasjonskomiteen bør ta hensyn til hvilke kategorier *bispedømmene* tidligere har vært representert ved. Dersom de innsendte forslag ikke innfrir de ovenfornevnte krav, innhenter nominasjonskomiteen supplerende forslag.

Merknad: Siden alle medlemmer av Kirkerådet nå vil være medlem av et bispedømmeråd, foreslås det å skille mellom medlemmer av Kirkerådet valgt fra bispedømmene, og medlemmer av Kirkerådet valgt blant alle Kirkemøtets medlemmer. "Kandidater fra bispedømmerådene" endres til "kandidater fra bispedømmene". Tilsvarende endring foretas i §§ 4-1, 5-5 og 5-8.

Nominasjon av kandidater blant alle Kirkemøtets medlemmer

§ 3-6 Nominasjonskomiteen legger frem forslag til kandidater *blant alle Kirkemøtets medlemmer*, minimum 2 leke kandidater og 2 prester. *Hvis en av lederkandidatene er prest, legges det fram forslag på minimum 4 leke kandidater.*

Merknad: I stedet for "kandidater på fritt grunnlag", foreslås her benevnelsen "kandidater blant alle Kirkemøtets medlemmer". Tilsvarende endring foretas i §§ 3-7, 4-1, 5-6 og 5-11.

Det er i dag ingen eksplisitt bestemmelse om at leder av Kirkerådet skal være lek. I praksis har alle Kirkerådets ledere siden 1970 vært leke. Siden det ikke er regelfestet at det skal være slik, kan i teorien en prest velges til leder av Kirkerådet. Nærværende forslag forutsetter at de 3 valgte representanter som kommer i tillegg til bispedømmenes 11 representanter i Kirkerådet, skal fordele seg med 2 leke og 1 prest, at de 3 skal være leder og ytterligere 2 valgt blant alle Kirkemøtets medlemmer.

§ 3-7 Bispedømmerådene kan komme med forslag til kandidater *blant alle Kirkemøtets medlemmer.*

§ 4-1 Nominasjonskomiteen setter opp en *tre delt* kandidatliste. *Første del* skal inneholde kandidater til leder av Kirkerådet. *Andre del* skal inneholde kandidatene fra *bispedømmene* og ordnes bispedømmevis og i prioritert rekkefølge. *Tredje del* skal inneholde kandidatene som skal velges *blant alle Kirkemøtets medlemmer* og settes opp alfabetisk. Kandidatene føres opp på listen med angivelse av fullstendig navn, adresse, stilling og alder, og evt. andre opplysninger om kandidatene. Det må videre fremgå om vedkommende er lek, lek kirkelig tilsatt eller prest.

Merknad: Det synes rimelig at kandidatlisten skal være tre delt, når det er tre separate valgrunder. Et spørsmål er om lederkandidater som ikke blir valgt, etter ledervalget kan føres opp på listen over kandidater som skal velges blant alle Kirkemøtets medlemmer.

Valg av representanter fra bispedømmene

§ 5-5 Deretter velges de 11 *bispedømme*representantene, 1 fra hvert *bispedømme*. Hvert medlem av Kirkemøtet skal avgi 11 stemmer på henholdsvis 7 leke, 1 lek kirkelig tilsatt og 3 prester.

[...]

Merknad: Med den foreslåtte ordningen skal leder velges blant alle Kirkemøtets medlemmer, og ikke som representant for et bispedømme. Paragrafens annet ledd er dermed overflødig og utgår.

Valg av representanter blant alle Kirkemøtets medlemmer

§ 5-6 Etter at resultatet av ovenstående valg foreligger, foretas det valg av representanter *blant alle Kirkemøtets medlemmer*. Hvert medlem av Kirkemøtet skal avgi 2 stemmer på henholdsvis 1 lek og 1 prest.

Dersom den som er valgt til leder er prest, velges 2 leke.

Merknad: Siden leder alltid vil være en av de tre som velges blant alle Kirkemøtets medlemmer, vil det alltid bli valgt 2 representanter i denne valgrunden. Hvorvidt det skal velges 2 leke eller 1 lek og 1 prest i denne valgrunden avhenger av ledervalget. Hvis en lek velges til leder, velges 1 lek og 1 prest. Hvis en prest velges til leder, velges 2 leke. Det antas at det normale vil være at det velges en lek til leder av Kirkerådet, og at det velges 1 lek og 1 prest i denne runden.

§ 5-8 Varamedlem for lek representant fra et *bispedømme*, er den leke kandidaten fra vedkommende *bispedømme* som har fått nest flest stemmer. Hvis det ikke er avgitt stemmer på annen kandidat eller hvis det ikke er annen kandidat, utpeker vedkommende bispedømmeråd vararepresentanten.

§ 5-11 Varamedlem for representanter valgt *blant alle Kirkemøtets medlemmer*, er de(n) representant(er) som kommer deretter i stemmetall. Der det er 2 representanter fra en kategori, er vararepresentanten med flest stemmer personlig varamedlem for den representanten som har fått flest stemmer, og vararepresentanten som har fått nest flest stemmer er personlig varamedlem for den representanten som har fått nest flest stemmer.

§ 6-1 Valgbar til Kirkerådet er Kirkemøtets valgte medlemmer. [...]

Merknad: Valgbarhetsreglene kan forenkles, siden de medlemmer av Kirkerådet som skal velges på Kirkemøtet må være medlemmer både av bispedømmeråd og Kirkemøte. Regelen omfatter ikke biskopen som velges av bispemøtet.

§§ 6-2 og 6-3 utgår

Merknad: De presiseringer om valgbarhet som ligger i disse paragrafene, blir overflødige. Paragrafene utgår. *Regler for valg av bispedømmeråd og Kirkemøte* vil inneholde de nødvendige bestemmelser om at ansatte ved bispedømmekontor og ved de sentralkirkelige råd ikke er valgbare.

Endringen gjøres gjeldende ved valg av Kirkeråd i 2010.

E. Særskilte regler i Kirkemøtets forretningsorden som følge av valgordningsforsøkene i 2009

Det foreslås i del A at det ikke lenger skal velges 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag. Dette er i tråd med arbeidsgruppens forslag i *Styrket demokrati i Den norske kirke*, s. 46 og Kirkerådets vedtak i sak KR 39/08, pkt. 2, annet strekpunkt. Det foreslås likevel at leder av Samisk kirkeråd fortsatt skal velges til medlem av Kirkemøtet ved særskilt valg, i påvente av en utredning av spørsmål knyttet til det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke.

I del F trekkes som konsekvens av dette

- at Kirkemøtet ikke lenger skal velge ett medlem med varamedlem på fritt grunnlag til Mellomkirkelig råd, og
- at leder av Mellomkirkelig råd ikke lenger som sådan er medlem av Kirkemøtet, men gis tale- og forslagsrett i Kirkemøtet såfremt vedkommende ikke allerede er valgt medlem av Kirkemøtet.

Disse forslagene medfører behov for endringer også i Kirkemøtets forretningsorden. Dette berører § 1 – 2, fjerde og femte ledd. Bestemmelsene foreslås endret slik (endringer markert med *kursiv*).

Forslag til endret ordlyd i Kirkemøtets forretningsorden, § 1 – 2, fjerde og femte ledd:

(Endringer og tillegg er markert med *kursiv*)

Leder av Mellomkirkelig råd møter på Kirkemøtet med tale- og forslagsrett, såfremt vedkommende ikke er valgt medlem av Kirkemøtet. 4 representanter for Ungdommens kirkemøte inviteres til å delta på Kirkemøtet, herunder komitémøtene, med tale- og forslagsrett. De tre teologiske fakulteter innbys til å oppnevne en fast representant hver til å ta del ved Kirkemøtet, herunder komitémøtene, med tale- og forslagsrett. Kirkerådets direktør, generalsekretæren i Mellomkirkelig råd, generalsekretæren i Samisk kirkeråd og en representant for Kirkeavdelingen i Kirkedepartementet har talerett i møtet. En representant for Den norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet og en representant for Døvekirkenes fellesråd har talerett i saker som angår egen virksomhet. Representanter som Den norske kirke har kirkefelleskap med, inviteres til å overvære Kirkemøtet, herunder komitémøtene. Kirkerådet avgjør, etter forslag fra Mellomkirkelig råd, hvilke kirker som inviteres det enkelte år. [...]**

[...] Kirkerådets medlemmer deltar i det første Kirkemøtet i den påfølgende valgperiode, herunder komitémøtene, med tale- og forslagsrett.

Merknad: Bestemmelsen vedrørende representanter fra Ungdommens Kirkemøte (*) er flyttet opp fra slutten av fjerde ledd.

Endringene gjøres gjeldende ved valg av Mellomkirkelig råd og ledervalg til Mellomkirkelig råd på Kirkemøtet 2010, samt for siste ledds vedkommende ved Kirkemøtet i 2012.

F. Særskilte regler i statutter for Mellomkirkelig råd som følge av valgordningsforsøkene i 2009

Det foreslås i del A at det ikke lenger skal velges 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag. Dette er i tråd med arbeidsgruppens forslag i *Styrket demokrati i Den norske kirke*, s. 46 og Kirkerådets vedtak i sak KR 39/08, pkt. 2, annet strekpunkt (det foreslås likevel at leder av Samisk kirkeråd fortsatt skal velges til medlem av Kirkemøtet ved særskilt valg, i påvente av en utredning av spørsmål knyttet til det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke.)

Dette forslaget medfører behov for endringer i statutter for Mellomkirkelig råd §§ 5 og 6. I § 5 innebærer dette at bestemmelsen i pkt. b om at rådet (blant andre) består av "Ett medlem med varamedlem valgt på fritt grunnlag av Kirkemøtet", oppheves.

Dette medfører også behov for endring av bestemmelsen i § 6 om at "Lederen er medlem av Kirkemøtet". En tenkelig løsning kunne være å begrense valgbarhet ved ledervalget til valgte medlemmer av Mellomkirkelig råd som også er medlemmer av Kirkemøtet. Arbeidsgruppen har (*Styrket demokrati*, s.55) foreslått at det stilles fritt om ledere av Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd velges blant Kirkemøtets medlemmer eller ikke. Hvis det velges ledere av disse organene som ikke er medlem av Kirkemøtet, foreslår Arbeidsgruppen at vedkommende bør ha tale- og forslagsrett på Kirkemøtet. I saksorienteringen sak KR 39/08 går Kirkerådet inn for Arbeidsgruppens forslag til løsning og ber om at forslag til de nødvendige endringer i *Statutter for Samisk kirkeråd* og *Statutter for Mellomkirkelig råd*, samt i *Kirkemøtets forretningsorden* legges fram på septembermøtet.

I tråd med dette foreslås det her

- at leder av Mellomkirkelig råd (og leder av Samisk kirkeråd), ikke lenger som sådan er medlem av Kirkemøtet, men gis tale- og forslagsrett i Kirkemøtet.

Disse forslagene medfører behov for endringer også i Kirkemøtets forretningsorden. Forslag om slike endringer foreligger i del E.

Forslag til endringer i Statutter for Mellomkirkelig råd §§ 5 og 6:

(Endringer og tillegg er markert med *kursiv*)

§ 5. Rådet består av

- a. En representant for hvert bispedømme, etter forslag fra bispedømmerådet, valgt av Kirkemøtet. For hver av representantene velges en vararepresentant fra samme bispedømme.
- b. [...] (*utgår*)
- c. En representant for Kirkens Nødhjelp med vararepresentant. Disse velges av Kirkens Nødhjelps styre.
- d. En biskop med vararepresentant oppnevnt av Bispemøtet.
- e. Den norske kirkes medlem(mer) av Det lutherske verdensforbunds råd.

- f. Den norske kirkes medlem(mer) av Kirkenes verdensråds sentralkomité.
- g. Den norske kirkes medlem(mer) av Konferansen av europeiske kirkers sentralkomité.
Representantene i pkt a [...] velges for fire år av gangen med mulighet til gjenvalg.
Representantene i pkt c-d oppnevnes for fire år av gangen.
Rådet trer i funksjon 1. januar året etter at valget har funnet sted.
Ledere i faste underutvalg møter i Rådet uten stemmerett.

§ 6. Kirkemøtet velger ved særskilt avstemning leder for en periode på to år. Den som velges til leder, er samtidig valgt til medlem av Rådet for en periode på 4 år, med mindre lederen faller inn under § 5 e-g.

Leder kan gjenvelges. Kirkemøtets valgkomité forbereder og gjennomfører valget av leder midt i valgperioden. Rådet velger selv nestleder for en periode på to år.

Såfremt lederen ikke er valgt medlem av Kirkemøtet, møter lederen på Kirkemøtet med tale- og forslagsrett. Lederen møter fast i Kirkerådet med tale- og forslagsrett. Nestlederen er vararepresentant.

Endringene gjøres gjeldende ved valg av Mellomkirkelig råd og ledervalg til Mellomkirkelig råd på Kirkemøtet 2010.